

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Clypevs Theologiæ Thomisticæ

Continens Tractatus de attributis, de visione Beatifica, de scientia Dei, ac
de ejus voluntate, & Providentia

Gonet, Jean-Baptiste

Parisiis, 1669

Disp. V. De efficacia voluntatis Dei,

[urn:nbn:de:hbz:466:1-77232](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-77232)

bet eam præsupponere completam & elevatam per aliam formam priorem, scilicet per auxilium sufficiens, eamque solum ad actus perfectos movere, & applicare.

~~~~~

DISPUTATIO V.

De efficacia voluntatis Dei.

Celebris est hæc disputatio, ex illa enim pendet resolutio plurium difficultatum & controversiarum, quæ inter Thomistas & Recentiores his temporibus agitantur. Unde hæc materia accuratè pertractanda est, & veluti ad pondus Sanctuarij ponderanda: id est ad normam Scripturæ, doctrinæ SS. Patrum, & rationum Theologicarum, diligenter examinanda.

ARTICVLVS I.

An circa nostros actus liberos, Deus habeat decretum de se efficax, vel purè indifferens, ac expectans determinationem à libero arbitrio?

§. I.

Quibusdam præmissis, referuntur sententiæ, & vera eliguntur.

Notandum primò: Effectus qui à Deo procedunt, triplicis esse generis. Quidam enim à solo Deo procedunt, sine ullo consortio & cooperatione causæ creatæ, ut create Angelum, glorificare animam, dare primam vocationem &c. Alij causantur à Deo cum consortio causæ creatæ, sed naturalis & necessariæ, ut illuminatio, calefactio &c. Alij denique ab illo producuntur cum cooperatione causæ creatæ liberæ: ut actus charitatis & contritionis, iustitiæ vel temperantiæ. De actibus primi & secundi generis, nulla est difficultas vel controversia inter Theologos: evidens enim est dari in Deo decretum ex se efficax, antecedenter influens, & naturâ suâ causans tales effectus. Unde tota difficultas & disputatio devolvitur ad actus tertij generis, quos Deus efficit cum consortio, & cooperatione causæ liberæ, cujus libertati & indifferentiæ officere ac repugnare videtur efficacia antecedens decreti absoluti & determinati.

2. Notandum secundò: Duobus modis decretum divinum posse dici indifferens. Primò quia nullum actum determinatè respicit, nullamque decernit actionem in specie, sed indifferenter se habet ad quamcumque operationem, & expectat determinationem à voluntate creatæ, quantum ad speciem actûs. Secundò decretum potest vocari indifferens, quia licet determinet & applicet voluntatem ad aliquem actum in specie & in individuo determinatum, eam tamen determinat per modum liberi, & relinquendo in ea indifferentiam positivam & actualem, seu potentiam ad actum oppositum. Et in hoc secundo sensu, non negant Thomistæ, Deum circa nostros actus liberos habere decreta indifferentia, sed tantum in primo, de quo solum procedit præfens difficultas & controversia.

3. Notandum tertio: Aliud esse voluntatem Dei

A esse efficientem, & aliud illam esse efficacem. Nam efficiens præcisè dicitur ab effectu qui de facto sequitur; & ita sufficit ad hoc quod sit efficiens, quod concomitanti concursu, vel etiam ex associatione alterius causæ, ipsâ voluntate concomitanter concurrente, effectus sequatur: ut autem sit de se efficax, requiritur quod ex directione & sine præconcepto, ita moveat ad efficiendum, quod determinatè moveat ad talem effectum in specie, & in individuo, non verò ita indeterminate & indifferenter se habeat, quod ex illa æquè bene possit sequi, vel non sequi effectus. Et in hoc magna contingit æquivocatio, & hallucinatio apud aliquos Recentiores, qui confundunt efficaciam divinæ voluntatis & gratiæ, cum ejus efficientia; & ex hoc quod gratia non influat in actus liberos nostræ voluntatis, nisi cooperante libero arbitrio, inferunt illam non esse efficacem ex se, sed solum ex consensu & cooperatione liberi arbitrij. His præmissis.

B Circa propositam difficultatem duæ sunt celebres sententiæ, quarum prima negat in Deo decreta ex se efficacia circa nostros actus liberos, & astruit purè indifferentia. Ita Molina in pluribus suis concordiæ locis, præferim qu. 14. art. 13. disp. 26. §. Nemer. Suarez prolog. 2. de gratia cap. 8. Lessius lib. de gratia efficaci cap. 4. & alij Recentiores communiter, affirmantes Deum offerre voluntati creatæ concursum indifferenter & generalem, ad unum actum, & ad oppositum, quatenus est de se ad utrumque paratus; & à voluntate creatæ determinari speciem actûs ad quem Deus concurrat.

C Addunt quòd, ratione hujus decreti generalis & indifferentis, divina omnipotentia ita remanet conjuncta & connexa voluntati creatæ, ut hac operante, illa necessariò cooperetur, & veluti simul trahatur ad operandum. Quod ut magis explicent, constituunt exemplum in habitibus: nam hoc ipso quòd potentia voluntatis producit actum supernaturalem dilectionis, influendo in illum: eo ipso simul influunt habitus supernaturalis charitatis. Simili modo (inquiunt) cogitandum est, divinam potentiam, veluti habitum quemdam omnibus rebus intimè insidentem & connexum, simul in omni operatione cooperari, & determinari ad speciem actûs ab ipsâ voluntate creatæ, quamvis illam determinet quantum ad individuum. Tale autem decretum generale, quidam volunt esse conditionatum, eo quòd nihil per illud Deus absolute decernat, sed dependenter à conditione quadam, scilicet si voluntas se determinaverit: quâ positâ purificatur, & transit in absolutum, fitque absolute efficax in actu secundo, & producit concursum ad extra. Ex quo inferunt, non opus esse alio decreto, quo Dei concursus absolute præparetur. Sicut, inquiunt, cum quis donat aliquid sub certa conditione, positâ illâ conditione, donatio fit absoluta, & efficax in actu secundo, productique suum effectum vi suâ, neque opus est illam sub forma actûs absoluti repetere. Alij tamen existimant, decretum illud indifferens, non esse conditionatum, sed absolutum & generale, concurrenti scilicet ad omnem actum ad quem voluntas creatæ voluerit se determinare, illudque non sufficere ut effectus determinatè fiat, sed præter illud requiri aliud absolutum, quòd ipsi concomitans vocant, ut hic & nunc Deus concurrat ad actum quem determinavit, seu elegit voluntas, seu ad quem prævisa est per scien-

tiam mediam, se determinatura.

Secunda sententia, quæ est communis in Schola Thomistarum, & cui omnes gratie efficacis defensores patrocinantur, decreta illa indifferentia rejicit, ut Deo injuriosa, & rationem primæ causæ, primique liberi in eo subvertentia; agnosciturque in illo decreta ab intrinseco efficacia, quibus in nostris actibus attingit non solum substantiam, sed etiam modum libertatis, causatque in nobis (ut loquitur Augustinus) *Liberrimam, fortissimam, & invictissimam voluntatem*. Cui sententiæ subscribens.

De correptione & gratia. cap. 8.

6. Dico primò, circa nostros actus liberos, Deus habet decreta ex se & ab intrinseco efficacia, id est, quæ ex propria virtute & efficacia, causant liberum nostræ voluntatis consensum, non verò illum ab humana voluntate supponunt, vel expectant.

Hæc conclusio, quæ est fundamentum eorum quæ docent Thomistæ in Tractatu de auxilijs, circa efficaciam & causalitatem divinæ gratiæ, multipliciter solet demonstrari: præcipua tamen argumenta, ad tria, vel quatuor capita revocari possunt, siue potiùs in tres vel quatuor classes distribui. Aliqua enim sumuntur ex Scriptura, alia ex autoritate SS. Patrum, præcipuè D. Augustini & S. Thomæ, qui in hac materia sunt præcipui: alia ex orationibus Ecclesiæ, & promissionibus Dei; alia denique ex inconuenientibus & absurdis quæ sequuntur ex aduersa sententia.

§. II

Efficacia divinorum decretorum, varijs Scripturæ testimonijs demonstratur.

7. **P**Lura ex Scriptura sacra deduci possunt argumenta, ad divinorum decretorum efficaciam demonstrandam, & ad excludenda decreta indifferentia, & Molinistica, consensum seu determinationem voluntatis creatæ supponentia vel expectantia. In primis enim Scriptura sæpe docet, voluntatem Dei ita esse efficacem & infallibilem, ut ei resisti non possit (saltem in sensu composito, & potentia consequenti) id est, ut cum illa non possit componi & conjungi actualis resistentia, seu dissentus: At hoc non potest verificari, si Deus circa nostros actus liberos non habeat decretum ex se efficax, hoc est ex vi sua infallibiliter inferens & causans liberum nostræ voluntatis consensum; sed tantum purè indifferentens, & expectans determinationem liberi arbitrij, ac conjunctum cum morali tantum motione, & excitatione: Ergo decretum ex se efficax, necessariò admittendum est. Minor videtur manifesta, nam omnis concursus indifferentens, omnisque motio moralis, quæ non efficit, sed expectat consensum & determinationem liberi arbitrij, talis est ut ei resisti possit, etiam in sensu composito, & potentia consequenti, & cum ea conjungi actualis resistentia & dissentus, omne enim objectum propositum voluntati, præter Deum clarè visum, non sufficit eam determinare, sed ei potest voluntas resistere, etiam in sensu composito, quia potest aliorum divertere; cum illud non habeat bonitatem adæquantem totam capacitatem voluntatis, ut egregiè docet & probat S. Thomas 1. p. quæst. 105. art. 4. in corp. his verbis. *Non potest sufficienter movere aliquod mobile, nisi virtus activa movens excedat vel saltem adæquet virtutem passivam mobilis: virtus autem passiva voluntatis se extendit ad bonum in universali. est enim ejus objectum bo-*

Tom. I.

A num universale, sicut & intellectus objectum est ens universale: quodlibet autem bonum creatum, est quoddam particulare bonum; unde ipse solus implet voluntatem, & sufficienter eam movet ut objectum.

Major autem desumitur ex varijs Scripturæ locis, quibus significatur divinæ voluntati, absolute & consequenti, non posse resisti. Dicitur enim Esther 13. *Non est qui possit tua resistere voluntati, si decreveris salvare Israel*. Et iterum ibidem: *Dominus omnium tu es, nec est qui resistat Majestati tue*. ad Roman. 9. *Voluntati ejus quis resistit? Itaiæ 14. Dominus exercituum decrevit, & quis poterit infirmare? Et manus ejus extensa, & quis averteret illam? Et cap. 6. Consilium meum stabit, & omnis voluntas mea fiet*. Cui consonat illud Augustini de correptione & gratia cap. 14. *Deo volenti salvum facere, nullum humanum resistit arbitrium: sic enim velle & nolle, in volentis aut nolentis est potestate, ut divinam voluntatem non impediatur, nec superet potestatem*. Et in Enchir. cap. 95. addit: *Nisi hoc credamus, periclitatur ipsium nostræ Fidei confessionis initium, quâ nos in Deum Patrem omnipotentem credere profitemur*.

C Ratio etiam suffragatur. Nam si voluntas creata posset resistere divinæ: vel talis resistentia esset cum influxu Dei, vel sine ejus influxu: Non primum, nam si esset cum influxu Dei, jam esset cum voluntate Dei, quia influxus ille liberè oriretur ex Deo: Ergo à voluntate ejus: Ergo non esset contra voluntatem ejus, nec resistens ei. Neque secundum, si enim talis resistentia esset sine influxu Dei, & ipso non operante, vel cooperante, aliquid reale creatum esset possibile, quod esset independens in esse à Deo, & ab illo non causatum, nec participatum: quod est horribilis impietas, & ingens absurditas.

8. **S**ecundò, In Scriptura Deus dicitur trahere cor hominis, Cant. 2. *Trabe me post te, curremus*. Et Joannis 6. *Nemo potest venire ad me, nisi Pater qui misit me traxerit eum*. Item Scriptura sæpe asserit, Deum vertere, convertere, & immutare cor hominum: Reg. 10. *Immutavit ei Deus cor aliud*. Esther. 14. *Transfer cor illius in odium hostis nostri*. Proverb. 26. *Sicut divisiones aquarum, ita cor Regis in manu Domini, quocumque voluerit veret illud*. Denique in sacris paginis, Deus per suam gratiam dicitur aperire cor hominis: 2. Machab. 1. *Adaperiat Deus cor vestrum in lege sua*. Et Actuum 16. dicitur de Lydia purpuraria quod *Dominus aperuit ei cor, intendere his quæ dicebantur à Paulo*. Sed illa tractio, immutatio, vel apertio cordis, vix potest explicari, si decretum Dei circa nostros actus liberos, non sit ex se & ab intrinseco efficax, nec faciat, sed expectet, vel supponat consensum & determinationem liberi arbitrij creati: Ergo divina decreta sunt ex se & ab intrinseco efficacia. Major constat, Minor verò probatur, quantum ad singulas partes. In primis enim illud quod ab alio determinatur, ab illo veluti trahitur, non verò illud trahit: Ergo si divinum decretum sit purè indifferentens, & à libero arbitrio determinetur, quantum ad speciem actus, ut docent Adversarij, ab illo trahitur. Quare in sententia Adversariorum, dicendum est, quod Deus non potest convertere hominem, nisi ipse homo pro sua libertate concurrendo, seu determinando Dei concursum, traxerit Deum ad cooperandum secum, & non è converso: *Nemo potest venire ad me, nisi Pater qui misit me traxerit eum*. Unde Augustinus libro 1. contra duas Epist.

Iii iij

Pelag. cap. 19. *Quis trahitur, si jam volebat? & tamen nemo nisi velit trahitur: Ergo miris modis, ut velit, ab illo trahitur, qui movit intus in ipsis hominum cordibus operari.* Similiter si divinum decretum non efficiat intus in corde hominis consensum, & determinationem liberi arbitrij, sed illam ab humana voluntate supponat, vel expectet, quomodo potest verificari, quod Deus immutet voluntatem & cor hominis, illudque transferat, vertat, convertat, & inclinet quocumque voluerit: faciatque homines ex nolentibus volentes, & ex repugnantibus consentientes, ut loquitur Augustinus Epist. 107. Non enim potest dici (ut infra ostendemus) talem mutationem & conversionem cordis, fieri solum per gratiam moraliter excitantem, cum illa intus in corde hominis non operetur, nec determinet infallibiliter humanam voluntatem ad consensum, sed tantum eam alliciat & invitet, eo ferè modo, quo puer ostensione pomi invitatur ad currendum. Denique cum apertio cordis significet consensum & determinationem liberi arbitrij, si Deus per suum decretum, & per gratiam ab illo derivatam, eam non efficiat, sed ab humana voluntate expectet, non potest dici apertio cor hominis per suam gratiam, sed potius talem apertionem à libero arbitrio expectare, vel supponere.

9. Tertiò ad probandam divinorum decretorum efficaciam, solent adduci Scripturæ testimonia, in quibus Deus dicitur *Facere ut faciamus, & in præceptis ejus ambulemus, ac judicium ejus custodiamus.* Ezechielis 36. Quæ verba ponderans Augustinus de gratia & lib. arbit. cap. 16. Ille (inquit) *facit ut faciamus, præbendo vires efficacissimas voluntati nostræ, qui dixit faciam ut in iustificationibus meis ambuletis.* Item Isaiæ 26. dicitur *Domine omnia opera nostra operatus es nobis.* Et Apostolus ad Philipp. 2. hortatur fideles, *ut in timore & tremore salutem operentur: Deus est enim qui operatur in nobis velle & perficere pro bona voluntate: id est per gratiam quam ex pura misericordia, & gratuita voluntate concedit, & quam nobis in pœnam præcedentium delictorum iustissime denegare potest.* Hoc autem salutaris timoris fundamentum, in Adversariorum sententia penitus evertitur, cum juxta illam, divinum decretum non operetur in nobis volitionem & consensum, sed illum supponat vel expectet ab humana voluntate, & ab illa determinetur quantum ad speciem actûs. Unde Ecclesia Lugdunensis in libro de defensione veritatis Scripturæ: *Etiã si generaliter & indifferenter, omnes homines Deus vult salvos fieri, in aliorum tamen cordibus, benignitate misericordie suæ, ipse operatur eandem voluntatem suam, ut & ipsi salvari velint, & salventur: qualibus, & Apostolus dicit: Cum timore & tremore vestram salutem operamini: Deus est enim qui operatur in nobis velle & perficere pro bona voluntate. In aliorum autem cordibus, severitate iusti & occulti iudicij sui, non operatur hanc salutarem voluntatem, sed dimittit eos in suo arbitrio, ut quia noluerunt credere, iustâ volitione damnentur.*

10. Quæ omnia confirmari possunt ex illa frequenti Scripturæ comparatione, quæ dicit nos & voluntates nostras se habere ad Deum, sicut lutum ad figulum, qui utitur massâ terræ ut vult: non quod tollat à nobis virtutem & libertatem operandi, sed quia dat illam, & motu suo illam versat, sicut figulus massam, Et ita libera voluntas debet efformari, & præveniri à Deo in sua efficacia, sicut lu-

tum à figulo: Jerem. 18. *Eccè sicut lutum in manu figuli, sic vos in manu mea, dicit Dominus.* Et sicut instrumentum ab artifice: quæ etiam comparatione interdum Scriptura utitur ad explicandam voluntatis creatæ subordinationem, & dependentiam à Deo, in sua efficacia & cooperatione; & ut significetur, quod voluntas nostra incipit à Deo moveri, formari, applicari, & determinari ad bonum, sicut instrumentum ab artifice. Dicitur enim Isaiæ 10. *Nunquid gloriabitur securis contra eum qui secat in ea, aut exaltabitur serra contra eum à quo trahitur? Quasi dicat Spiritus Sanctus, quod sicut securis & serra non debent gloriari ex eo quod scindant artificiosè, quia non possunt ita scindere, nisi prius moveantur, applicentur, & determinentur ab artifice. Ita similiter homo non debet gloriari ex eo quod rectè operetur, quia voluntas nostra non potest bonum velle & operari, nisi moveatur, determinetur, & applicetur à Deo. Quoties enim bona agimus, Deus in nobis, atque nobiscum operatur, ut operemur, inquit Concilium Araucanicum, contra errorem Semipelagianorum definiens. Videndus est D. Thomas 3. contra Gentes cap. 147. ubi inquit: *Sub Deo qui est primum intelligens & volens, ordinantur omnes intellectus & voluntates, sicut instrumenta sub principali agente: oportet igitur quod eorum operationes efficaciam non habeant respectu ultime perfectionis, quæ est adeptio beatitudinis, nisi per virtutem divinam: indiget igitur rationalis natura divino auxilio ad consequendum ultimum finem.* Et cap. 148. *Auxilium divinum sic intelligitur homini adhiberi ab bene agendum, quod in nobis nostra opera operatur, sicut causa prima operatur operationes causarum secundarum, & agens principale operatur actionem instrumenti: unde dicitur Isaiæ 26. Omnia opera nostra operatus es in nobis Domine. Causa autem prima causat operationem causæ secundæ, secundum modum ipsius: Ergo & Deus causat in nobis nostra opera, secundum modum nostrum, qui est ut voluntariè, & non coactè agamus.**

D Denique ad demonstrandam divini decreti efficaciam, insignis est locus Apostoli ad Roman. 8. ubi loquens de viris sanctis & spiritualibus, sic ait: *qui Spiritu Dei aguntur, hi filij Dei sunt. Quem locum expendens Augustinus de corrept. & gratia cap. 2. Intelligent (inquit) si Filij Dei sunt, Spiritu Dei se agi, ut quod agendum est agant, & cum egerint illi à quo aguntur gratias agant: aguntur enim ut agant, non ut ipsi nihil agant.* Quæ ultima verba maxime ponderanda sunt. In primis enim illud verbum, *aguntur*, significat veram & realem efficientiam, & non solum motionem moralem & metaphoricam, quæ non nisi improprie & metaphoricè potest dici actio, seu efficientia. Secundo, quando dicitur, *quod aguntur ut agant*, per hoc designatur, gratiam Spiritus Sancti non ita movere voluntates hominum, ut illæ se habeant merè passive, recipiendo solum motum illum Spiritus Sancti, & illi non cooperando, ut dicebat impius Lutherus: Sed illas moveri à Spiritu Sancto, ad hoc ut seipsas moveant ac determinent, tanquam secundum movens & secundum liberum; ac proinde motionem divinæ gratiæ non impedire, sed potius efficere motum & determinationem liberi arbitrij.

E Dices cum Adversarijs: Spiritum Dei facere ut faciamus, & agere nos ut agamus & velimus, per motionem moralem, & gratiam excitantem, quæ consistit in illuminatione & pia cogitatione intel-

lectus : non autem per motionem physicam & physicè applicantem.

Verùm præterquam quod hæc responsio §. sequenti impugnetur, eam expressè, & in terminis excludit D. Thomas super cap. 8. Epistolæ ad Roman. lect. 3. ubi ait: *Posset sic intelligi, quicumque Spiritu Dei aguntur, sicut quodam doctore & direttore, quod quidem facit Spiritus Sanctus, in quantum nos illuminat interius quid facere debeamus.* Et paulò post subiungit: *Sed plus intelligendum est, in hoc quod dicitur, quòd Spiritu Dei aguntur. Illa enim agi dicuntur, quæ quodam superiori instinctu moventur: unde de brutis dicimus, quòd non agunt, sed aguntur, quia à natura moventur, & non ex proprio motu ad suas actiones agendas. Similiter etiam homo spiritualis, non quasi ex motu proprio voluntatis principaliter, sed ex instinctu Spiritus Sancti inclinatur ad aliquid agendum, secundum illud Isaiæ 56. Cum venerit quasi fluvius violentus quem Spiritus Dei cogit. Et Luca 4. dicitur quòd Christus agebatur à Spiritu in desertum. Non tamen (subiungit Sanctus Doctor) per hoc excluditur quin viri spirituales per voluntatem & liberum arbitrium operentur, quia ipsum motum voluntatis & liberi arbitrij Spiritus Sanctus in eis causat: secundum illud ad Philipp. 2. Deus est qui operatur in nobis velle & perficere. Non poterat Sanctus Doctor felicibus & clarioribus verbis explicare nostram sententiam, ac simul præcipuum Adversariorum fundamentum evertere.*

§. III.

Ex principijs doctrina Augustiniana eadem veritas manifestatur.

Innumera adduci solent Augustini testimonia ad divinorum decretorum efficaciam suadendam: hic breviora tantùm & faciliora colligemus.

13. In primis ergo Aquilinus doctor, & invictissimus divina gratiæ gratiæ propugnator, variis in locis supra à nobis relatis, docet hominem non posse divinæ voluntati resistere; & hoc ita certum reputat, ut nisi hoc credamus, periclitari primum nostræ fidei confessionis initium, asseveret: Sed decreto purè indifferenti, & motioni moraliter tantùm excitanti, voluntas potest resistere, etiam in sensu composito, & potentia consequenti: id est cum illa conjungere resistantiam & dissentium, ut fatentur Adversarij: Ergo tale decretum indifferens, doctrinæ Augustini repugnat.

14. *Disp. 4. Et 6.* Secundò, Idem S. Doctor variis in locis Tractatu præcedenti relatis, docet Deum in sua prædestinatione seu decreto, futura facta præcise: Sed divinum decretum non potest esse medium ducens in certam & infallibilem nostrorum actuù liberorum cognitionem, nisi sit ex se & ab intrinseco efficax, ut ibidem ostendimus, & fatentur Adversarij, qui idcirco tale medium non assignat, sed recurrunt ad veritatem objectivam, vel ad supercomprehensionem causarum secundarum, ut constat ex dictis ibidem: Ergo Augustinus agnoscit in Deo decreta ex se & ab intrinseco efficacia.

15. Tertiò, Idem Augustinus de gratia & libero arbitrio cap. 5. de corrept. & gratia cap. 10. 12. 14. 15. de Prædest. SS. cap. 6. & alibi passim, recognoscit gratiam efficacem ab intrinseco, quæ Deus corda hominum certissimè, indeclinabiliter, insuperabiliter, invictissimè, immutabiliter, & infallibiliter, trahit, & convertit, quando, ubi, & quomodo voluerit: cuius verba brevitatibus causâ

A prætermitto: sufficientia ista quæ habentur in libro de Prædest. SS. cap. 8. *Hæc itaque gratia, quæ occultè humanis cordibus, divinâ largitione tribuitur, à nullo duro corde respuitur: idèò quippe tribuitur, ut cordis duritia primitiis auferatur.* Quæ verba soli gratiæ ex se efficaci possunt cum proprietate applicari: At semel admittà gratiâ ab intrinseco efficaci, necessariò debet concedi decretum ab intrinseco efficax, ut fatentur Adversarij, & de se manifestum apparet: Ergo talia decreta ab intrinseco efficacia, sunt de mente Sancti Patris nostri Augustini.

16. Quartò, Augustinus pluribus in locis certitudinem & infallibilitatem consensûs nostræ voluntatis à Deo prævisi, reducit in divinam omnipotentiam, & in supremum dominium quod Deus habet in nostras voluntates; ut constat ex cap. 14. libri de corrept. & gratia, ubi ait, quòd Deus de ipsis hominum voluntatibus quod vult facit. Quòd sine dubio habet humanorum cordium quocumque voluerit inclinandum omnipotentissimam potestatem. Quòd magis habet in potestate voluntates hominum, quam ipsi suas. Item cap. 20. libri de gratia & libero arbitrio dicit, Deum dominari voluntatibus hominum. At negantes decreta ab intrinseco efficacia, non reducant infallibilitatem consensûs voluntatis nostræ in divinam omnipotentiam, & in supremum & absolutum dominium in nostras voluntates, sed in ejus præscientiam explorantem circumstantias temporis & loci, in quibus voluntas creata, sub auxilio Dei indifferente, & moraliter tantùm excitante, seipsam determinatura est ad consensum: Ergo illi longissimè ab Augustino distant.

17. Quintò, Idem S. Doctor libro 1. ad Simplicianum quæst. 2. dicit quòd *Effectus misericordiæ Dei non potest esse in hominis potestate, ut frustra tile misereatur, si homo nolit: si enim Deus misereretur, ergo jam volumus, ad eandem quippe misericordiam pertinet ut velimus: Deus enim est qui operatur in nobis velle & perficere.* Ergo Augustino efficacia divini decreti, & gratiæ ex illo profluentis, non subjicitur libero arbitrio, nec expectat, aut supponit, sed potiùs efficit & causat ejus determinationem & consensum.

18. Denique, Idem Augustinus in infinitis prope modum locis, docet Deum per suam gratiam facere homines *ex nolentibus volentes, ex repugnantibus consentientes*, ut constat ex Epistola 107. ad Vitalem. Illam intrus in ipsis hominum cordibus operari, non ut homines, quod fieri non potest, nolentes credant, sed ut volentes ex nolentibus fiant: ita enim loquitur libro 1. contra duas Epist. Pelag. cap. 19. Denique in libro de gratia & libero arbit. cap. 21. sic ait: *Agit omnipotens Deus in corde hominum, etiam motum voluntatis eorum, ut per eos agat quod per eos agere ipse voluerit, qui omnino injustè aliquid velle non novit.* Et post multa Scripturæ testimonia, quæ ad hoc probandum adducit, tandem sic concludit: *His & talibus testimoniis divinorum eloquiorum, quæ omnia commemorare nimis longum est, satis quantum existimo, manifestatur operari Deum in cordibus hominum, ad inclinandas eorum voluntates quocumque voluerit; sive ad bona, pro sua misericordia; sive ad mala, pro meritis eorum (intellige quantum ad materiale & ad entitatem malitiæ substratam) iudicio utique suo, aliquando aperto, aliquando occulto, semper tamen iusto.* Ergo ex Augustino, quidquid intimum est in nostra voluntate, & ex ejus sinu visceribusque nascitur, totum

hoc à Deo causatur, nec ab illo supponitur, vel expectatur. Unde Epist. 107. ad Vitalem dicit, quod *bonam voluntatem cuiusque non invenit in corde, sed facit.*

19. Dices, Augustinum his locis solum velle, operari Deum motum hunc, & inclinationem, seu determinationem voluntatis nostræ, mediante motione morali de se indifferenti, & objecti excitatione, seu propositione.

Sed contra primò: Augustinus dicit *Deum intus in corde hominis operari*, id est in voluntate: Sed propositio objecti, seu motio moralis, intus in voluntate non fit, sed ab intellectu, qui est extra voluntatem: Ergo Augustinus non loquitur de motione morali.

Secundò, Idem S. Doctor de gratia & libero arbitrio cap. 16. dicit quod *Deus facit ut faciamus, prebendo vires efficacissimas voluntati.* Sed motio moralis non præbet vires efficacissimas voluntati, cum eam tantum extrinsecè, & objectivè alliciat & inuitet: Ergo de ea Augustinus non agit.

20. Confirmatur: Idem S. Doctor loco supra relato de corrept. & gratia, docet mutationem cordis in homine, fieri in vi potestatis infinitæ Dei, qui sine dubio (inquit) *habet inclinandum cordium omnipotentissimam potestatem.* Atqui sola excitatio moralis, cum innitatur propositioni objecti finiti, omnipotentissimam potestatem non habet, sed est finitæ virtutis & allicientæ, ut constat: Ergo idem quod prius.

21. Confirmatur amplius: Idem Augustinus libro 2. contra duas Epist. Pelag. cap. 20. loquens de mutatione Regis Alistri, dicit quod *Deus cor Regis occultissimè & efficacissimè potestate convertit, & transfudit ab indignatione ad lenitatem &c.* Quæ verba ita emphatica, procul dubio, motionem plusquam morale designant.

Addo etiam quod Pelagius hanc morale motionem, mediâ illustratione & propositione objecti, non negavit, saltem in tertio statu suæ hæresis; ut constat ex verbis ipsius Pelagij, quæ supra retulimus ex Augustino libro de gratia Christi cap. 7. & 10. quibus docet Pelagius, quod *Deus operatur in nobis velle quod bonum & sanctum est, quatenus nos multiformi, & ineffabili dono gratiæ celestis illuminat: quatenus stupentem suscitatur voluntatem, & suadet omne quod bonum est &c.* Et tamen talem illuminationem, suasionem, & excitationem morale non sufficere, docet Augustinus ibidem: Ergo locis citatis non loquitur solum de motione morali.

§. IV.

Mens Divi Thomæ aperitur.

Dati in Deo circa nostros actus liberos, decreta ex se, & ex natura sua efficacia, mens est ac sententia D. Thomæ certa & indubitata, ut ex pluribus ejus doctrinæ principiis facile colligi potest.

22. In primis enim S. Doctor hic quæst. 19. art. 7. docet quod voluntatis seu volitionis divinæ nulla est assignabilis causa: At si in eo sint decreta indifferentia, & arbitrij humani determinationem expectantia, erit assignabilis aliqua causa volitionis divinæ, nimirum consensus, seu determinatio liberi arbitrij creati, quæ erit causa cur Deus determinatè velit conversionem Petri v. g. & cur determinatè in actus liberos nostræ voluntatis influat: Ergo juxta D. Thomam, non dantur in Deo decreta indifferentia, determinationem volunta-

tis creatæ expectantia.

23. Secundò, D. Thomas pluribus in locis, contingentiam & libertatem in operando voluntatis creatæ, non reducit in ipsam causam proximam tantum, sed in ipsam causam primam, tanquam in primam radicem, unde oritur in nostris actibus modus libertatis & contingentiæ. Nam 1. Perhierm. lect. 14. dicit quod *Voluntas divina est intelligenda ut extra ordinem entium existens, veluti causa quadam profundens totum ens, & omnes ejus differentias: sunt autem differentie entis possibile & necessarium, & idè ex ipsa voluntate divina originantur necessitas & contingentia in rebus.* Et 1. parte quæst. 22. art. 4. ait quod *modus contingentie & necessitatis cadit sub provisione Dei, qui est universalis provisor totius entis: non autem sub provisione aliquorum particularium provisorum.* Idem docet 6. Metaph. lect. 3. in fine, his verbis: *Ad divinam providentiam pertinet non solum quod faciat hoc ens, sed etiam quod det contingentiam vel necessitatem; unde causalitati cujuslibet alterius cause subditur solum quod effectus ejus sit: quod verò sit necessario, vel contingenter, dependet ex causa altiori, quæ est causa entis in quantum est ens, à qua ordo necessitatis & contingentia in rebus provenit.* Cum hoc autem principio, quod frequenter repetit & inculcat S. Doctor, tanquam præcipuum, ac firmissimum suæ doctrinæ fundamentum, decreta indifferentia & Molinistica, consensum & determinationem voluntatis creatæ supponentia, vel expectantia, non posse coherere, manifestum est. Si enim causa prima habet in se vim causandi libertatem & contingentiam nostrorum actuum, multò magis quam ipsa causa proxima creatæ; evidens est quod non debet illam supponere vel expectare à voluntate creatæ, & à consensu futuro, sed illam prævenire, & efficere; cum nulla causa supponat vel expectet suum effectum, sed illum causet & præveniat, saltem prioritate naturæ, ut docent Philosophi, qui idcirco definiunt causam, *id ad quod sequitur effectus.*

B

C

D

E

24. Secundum principium doctrinæ D. Thomæ, ex quo etiam sequitur manifesta destructio decretorum indifferentium, est affine præcedenti, & continetur

continetur in infinitis propemodum locis, in quibus S. Doctor, ut conciliet & componat libertatem, & contingentiam nostrorum actuum, cum divinis decretis, & efficacia gratiæ, recurrit ad efficaciam divini voluntatis, decernentis non solum substantiam, sed etiam modum libertatis nostræ in actibus voluntatis creatæ: At negantes decreta ab intrinseco efficacia, & purè indifferentia admittentes, non confugiunt ad efficaciam volitionis divini, sed ad scientiam mediam, explorantem consensum voluntatis humanæ, ut libertatem nostram cum divinis decretis, & efficacia gratiæ componant: Ergo longè à S. Thomæ distant. Minor patet, Maior verò probatur ex S. Doctore Opusculo 2. cap. 140. ubi sic habet: *Ad efficaciam divina voluntatis pertinet, ut non solum fiat quod Deus vult, sed ut hoc modo fiat quo illud fieri vult: vult autem quædam fieri necessario, & quædam contingenter, quia utrumque requiritur ad completum esse universi: ut igitur res utroque modo provenirent, quibusdam adaptat necessarias causas, quibusdam contingentes. Idem sub iisdem ferè terminis docet hic art. 8. in corp. ubi inquit: quòd cum voluntas divina sit efficacissima, non solum sequitur quòd fiant ea quæ Deus vult fieri, sed quòd eo modo fiant quo Deus vult fieri: vult autem Deus quædam fieri necessario; quædam contingenter, ut sit ordo in rebus ad complementum universi, & ideo quibusdam effectibus aptavit causas necessarias quæ deficere non possunt, ex quibus effectus de necessitate proveniunt: quibusdam autem aptavit causas contingentes defectibiles, ex quibus effectus contingenter eveniunt. Non igitur propterea effectus voliti à Deo eveniunt contingenter, quia causa proxima sunt contingentes, sed propterea quia Deus voluit eos contingenter evenire, contingentes causas ad eos preparavit. Idem docet quæst. 22. art. 4. quæst. 23. art. 6. quæst. 83. art. 1. ad 3. 1. 2. quæst. 10. art. 4. ad 1. tertio contra Gentes cap. 94. de verit. art. 3. ad 3. & 1. ad Annibal. dist. 47. quæst. 1. art. 4. ad 4.*

25. Respondent Adversarij: D. Thomam locis citatis, libertatem & contingentiam rerum in efficaciam divini voluntatis reducere, non ex eo quòd Deus prædefiniat, & causet substantiam, & modum contingentiam, & libertatis in nostris operationibus, ut docent Thomistæ; sed solum ex eo quòd aptavit, seu preparavit (id est produxit & creavit) causas liberas & contingentes, ex quibus effectus liberi & contingentes procedunt.

26. Sed contra primò: S. Doctor clarè seipsum explicat locis citatis, præsertim in 1. ad Annibal. dist. 47. dicens: *Voluntate Dei non solum res in esse producuntur, sed etiam rebus producendis modum quo producuntur PRÆDETERMINAVIT: Ergo ex D. Thomæ libertas & contingentia rerum reducitur in efficaciam divini voluntatis, non solum ex eo quòd Deus produxit & creavit causas liberas & contingentes, sed etiam ex eo quòd modum libertatis & contingentiam in nostris actibus prædefiniit & prædeterminavit. Quare idem S. Doctor qu. 21. de verit. art. 5. Voluntas divina est agens fortissimum, unde oportet ejus effectum ei omnibus modis assimilari, ut non solum fiat id quòd Deus vult fieri, quod est quasi assimilari secundum speciem, sed ut fiat eo modo quo Deus vult illud fieri: id est necessario vel contingenter, citò vel tardè &c. Et statim subiungit. Et sic non dicimus quòd aliqui divinorum*
Tom. I.

A effectuum sunt contingentes, solum propter contingentiam causarum secundarum, sed magis propter dispositionem divina voluntatis, quæ talem ordinem rebus providet.

27. Secundò, Ex hac solutione sequitur, quòd Deus non attingat, nec causet immediatè libertatem & contingentiam in nostris actibus liberis, sed mediatè tantum & remotè, quatenus scilicet produxit & creavit causas liberas & contingentes, ex quibus effectus liberi & contingentes procedunt. Hoc autem esse falsum & erroneum, docet S. Thomas 3. contra Gentes cap. 89. ubi impugnans sententiam eorum qui dicebāt Deum causare in nobis virtutem volendi, non autem facere nos velle, quia hoc putabant lædere libertatem, sic ait: *Quibus quidem auctoritatibus sacre Scripturæ resistitur evidenter: Dicitur enim Isaie 26. Omnia opera nostra operatus es in nobis Domine: unde non solum virtutem volendi à Deo habemus, sed etiam operationem. Præterea hoc ipsum quod Salomon dicit: Quocumque voluerit, vertet illud: ostendit divinam causalitatem, non solum ad potentiam voluntatis extendi, sed etiam ad actum ipsius. Item Deus non solum dat rebus virtutem, sed etiam nulla res potest propriè virtute agere, nisi agat in virtute ipsius: ut supra ostensum est: Ergo homo non potest virtute voluntatis sibi datà uti: nisi in quantum agit in virtute Dei: Illud autem in cuius virtute agens agit, est causa non solum virtutis, sed etiam actus: quod in artifice apparet, in cuius virtute agit instrumentum, etiam quod ab hoc artifice propriè formam non accipit, sed solum ab ipso applicatur ad actum: Deus ergo est causa in nobis non solum voluntatis, sed etiam volendi. Quibus verbis Sanctus Thomas apertè docet, Deum non solum causare nostros actus liberos, nec proinde libertatem & contingentiam quæ in illis reperitur, quatenus dedit nobis virtutem volendi, sed quatenus facit nos velle: applicando voluntatem nostram ad actum, sicut instrumentum applicatur ab artifice.*

28. Denique, Verbum aptare & preparare causas contingentes, in sensu D. Thomæ, non significat solum eas creare aut producere, ut dicunt Adversarij, sed eas determinare & applicare, ut colligitur non solum ex locis supra relatis, verum etiam ex alio perillustri ejusdem S. Doctoris testimonio. Explicans enim hæc verba Pauli ad Hebr. 13. *Deus autem pacis aptet vos in omni bono, ut faciatis ejus voluntatem, faciens in vobis quod placeat coram se per Iesum Christum &c.* sic habet: *Voluntas humana, cum sit quædam inclinatio rationis, est principium actuum humanorum, sicut gravitas est principium motus gravium deorsum: unde se habet ad actus rationis, sicut inclinatio naturalis ad actus naturales. Res autem naturalis dicitur apta ad illud ad quod habet inclinationem. Sic etiam homo quando habet voluntatem benefaciendi, dicitur aptus esse ad illud. Deus autem quando immittit homini bonam voluntatem, aptat eum: id est facit illum aptum, & ideo dicit Apostolus: Aptet vos in omni bono, ut faciatis ejus voluntatem: id est faciat vos velle omne bonum, hæc est enim voluntas Dei, scilicet velle quod Deus vult nos velle. Et paucis interjectis. Dupliciter autem homo adaptatur ad bene faciendum: uno modo exterius operando, & sic unus homo aptat alium, persuadendo, vel comminando: Alio verò modo aliquid interius exhibendo; & sic solus Deus aptat voluntatem qui*
K K K

*solus potest ipsam immutare: Proverb. 21. Cor Regis in manu Domini, quocumque voluerit inclinabit illud. Unde dicitur, Faciens in vobis: ad Philip. 2. Deus est qui operatur in vobis velle & perficere. Quibus verbis S. Thomas in primis aperte destruit solutionem & explicationem Adversariorum, ad verbum aptare causas contingentes & necessarias, & exponit genuinum sensum illius, docendo quod significat idem quod determinare, seu applicare. Secundo clarè explicat ea omnia quæ possunt pertinere ad efficaciam divinatorum decretorum, & auxiliorum; & docet quod Deus operatur bonam voluntatem in nobis, non solum suasionibus & comminationibus, quæ pertinent ad gratiam moraliter excitantem, sed operando aliquid intrinsecum in voluntate creata, quod facit quod illa infallibiliter velit & operetur id quod vult eam velle & operari. Quod etiam disertè declarat 1. parte quæst. 105. art. 4. ubi ait: *Voluntas movetur ab objecto quod est bonum, & ab eo qui creat virtutem volendi.* Et postquam ostendit, quod potest moveri sicut ab objecto à quocumque bono, sed non sufficienter & plenè, nisi à summo bono, subdit de alio modo movendi ex parte virtutis, & non ex objecto: *Virtus volendi à solo Deo causatur: velle autem nihil aliud est quàm inclinatio in objectum voluntatis, quod est bonum universale. Inclinare autem in bonum universale, est proprium primi moventis, cui proportionatur ultimus finis. Unde utroque modo proprium est Dei movere voluntatem, sed maxime secundo modo, eam interius inclinando.* Ergo secundum D. Thomam, modus quo Deus operatur & facit inclinare voluntatem ad actionem voluntariam & liberam, non solum est per modum objecti attrahentis & allicientis, quæ est motio moralis, sed etiam per modum principij interioris operantis & applicantis voluntatem, quæ est motio physica & effectiva, quam docent Thomista.*

29. Præter hæc S. Doctoris testimonia, plura sunt alia, ex quibus aperte deducitur efficacia intrinseca divinatorum decretorum. Nam quæst. 6. de malo art. unico ad 3. hæc scribit: *Deus movet voluntatem immutabiliter, propter efficaciam voluntatis moventis quæ deficere non potest; sed propter naturam voluntatis motæ, quæ indifferenter se habet ad diversa, non inducitur necessitas, sed manet libertas.* Et 1. 2. quæst. 112. art. 3. in corp. sic ait: *Preparatio ad gratiam, secundum quod est à Deo movente, habet necessitatem ad id ad quod ordinatur à Deo, non quidem coactionis, sed infallibilitatis, quia intentio Dei deficere non potest. Unde si ex intentione Dei moventis est, quod homo cuius cor movet, gratiam consequatur, infallibiliter eam consequitur, secundum illud Joannis 6. Omnis qui audit à Patre & didicit, venit ad me. Et quæst. 10. art. 4. ad 3. Dicendum est, inquit, quod si Deus movet voluntatem ad aliquid, impossibile est poni quod voluntas ad illud non moveatur, non tamen est impossibile simpliciter: unde non sequitur quod voluntas à Deo ex necessitate moveatur. Et 2. 2. quæst. 24. art. 11. in corp. *Virtus Spiritus Sancti infallibiliter operatur quocumque voluerit: unde impossibile est hæc duo simul esse vera: quod Spiritus Sanctus velit aliquem movere ad actum charitatis, & quod ipse charitatem amittat peccando.* Denique quodlibet 12. art. 3. asserit quod *Prædestinatio habet certitudinem ex parte voluntatis divina cui non potest**

aliquid resistere. Quæ omnia, ut patet, verificari non possunt de decreto indifferenti, vel de gratia moraliter tantum excitante; cum tale decretum, & talis gratia, non moveant voluntatem creatam immutabiliter, nec inducant necessitatem infallibilitatis ad operandum, nec sint talis naturæ quod voluntas creata non possit eis resistere, in sensu composito, conjungendo scilicet cum illa actualem resistantiam & dissensum, ut fatentur Adversarij: Manifestum est igitur, juxta principia doctrinæ D. Thomæ, decreta Dei circa nostros actus liberos, esse de se & ab intrinseco efficacia.

ARTICVLVS II.

Rationibus Theologicis, efficacia divinatorum Decretorum demonstratur.

Variis rationibus demonstrant nostri Thomista, tum hæc, tum in Tractatu de auxiliis, divinatorum decretorum efficaciam & causalitatem circa actus liberos nostræ voluntatis: nos hæc præcipuas & clariore expendemus, & articulo sequenti, varia quæ ex decretis indifferenter sequuntur absurda & inconvenientia declarabimus.

§. I.

Efficacia divinatorum decretorum ex orationibus Ecclesie, & promissionibus Dei, demonstratur.

Hæc duo argumenta magni sunt ponderis & momenti, & ab Augustino ac Prospero contra Pelagianos & Semipelagianos sæpe proposita.

Primum quod sumitur ex orationibus Ecclesie, & quod semper apud Augustinum invictum fuit, potest sic breviter proponi. Id quod postulamus à Deo, ex ejus gratia, beneficioque procedit, non verò ab homine expectatur, vel supponitur: Sed oramus Deum pro nostræ voluntatis consensu, determinatione, & mutatione: Ergo talis consensus & determinatio, à decreto divino, & gratia ex illo profluente causatur, non verò ab illo supponitur, aut expectatur. Major est certa: nemo enim petit ab alio, nisi quod ab illo dandum est, vel efficiendum: unde Augustinus sæpe dicit, quod *oratio est clarissima gratiæ restitucio.* Minor autem constat ex variis orationibus Ecclesie, quibus orat Deum, ut nos convertat, cor nostrum immutet, rebelles ad se compellat propitiis voluntates, & faciat nos ex nolentibus volentes, & ex repugnantibus consentientes, ut loquitur S. Augustinus lib. 4. ad Bonifacium cap. 9. Denique in Litanis de venerabili Sacramento Eucharistiæ, oramus Deum *ut ad frequentem, dignamque eorum mysteriorum participationem nos commovere dignetur.* Quas orationes, non ad hoc fundit Ecclesia, ut solum Deus nos excitet propositione objecti & doctrinæ, offeratque ex parte sua concursum indifferenter, quem nos consensu nostro determinemus. Nam Deus offert nobis suum concursum, & excitationem sufficientem, & sæpe valde vivacem; & tamen adhuc oramus, ut rebelles nostras voluntates ad se compellat; & faciat nos ex nolentibus volentes, & ex repugnantibus consentientes. Ergo sentit Ecclesia, quod post oblatum concursum indifferenter, in quo nondum relucet determinatio ad

consensum bonum; post excitationem externam, & internam, etiam vivacem & vehementem, aliquid restat exhibendum à Deo & donandum, quod fiat consensus iste, & mutatio voluntatis nostræ, quod non potest esse aliud, quam ipsa gratia efficax, interior tangens & immutans ipsum cor & voluntatem hominis, eamque applicans & determinans ad consensum.

31. Hanc rationem eleganter prosequitur D. Augustinus contra Pelagianos, variis in locis, præsertim libro 4. ad Bonifacium cap. 9. ubi sic ait: *Oramus pro repugnantibus & oppugnantibus, & petimus ut fiant ex nolentibus volentes, & ex repugnantibus consentientes: à quo, nisi ab illo de quo scriptum est, preparatur voluntas à Domino? Et cap. 18. Inaniter & perfunctorie, potius quam veraciter Deo fundimus preces, si ad eius non pertinet gratiam, convertere ad fidem suam, ipsi fidei contrarias hominum voluntates. Prorsus (inquit) non oramus, sed orare nos fingimus, si nos ipsos, non illum credimus facere quod oramus. Si petimus quod credimus esse in nostra potestate. Et de dono persever. cap. 2. Nonne & ista irrisoria petitio est, cum id ab eo petitur quod scitur ipsum non dare, sed ipso non donante esse in hominis potestate: sicut irrisoria est etiam illa actio gratiarum, si ob hoc gratie aguntur Deo, quod non donavit ipse nec fecit? Et cap. 20. dicit se in libris Confessionum quos ediderat antequam Pelagiana hæresis extitisset, sæpe dixisse Deo: *Da quod jubes, & jube quod vis.* Et subdit: *Quid vero nobis primitus & maxime Deus jubet, nisi ut credamus in eum? Et hoc ergo ipse dat, si bene illi dicimus, da quod jubes.* Demum libro de corrept. & gratia cap. 3. in fine hæc scribit, *O homo in præceptione cognosce quid debeas habere, in correptione cognosce tuo te vitio non habere, in oratione cognosce unde accipias quod vis habere.**

32. Confirmatur, & magis illustratur hæc ratio ex ipsomet Augustino de natura & gratia cap. 18. ubi ait: *Quid stultius quam orare ut facias quod habes in tua potestate? Sed in sententia Molinae, & aliorum Recentiorum, efficacia divini decreti, & gratiæ ex illo promanantis, est in nostra potestate, cum illa pendeat à libero arbitrio determinante ad speciem actûs: Ergo juxta illorum Authorum principia, stultum est petere à Deo talem efficaciam, cum potius Deus debeat illam expectare à libero arbitrio. Quare merito posset Deus Adversariis respondere: cur à me petitis quod est in vestra potestate, & quod ego à vobis expecto? Unde Augustinus Epist. 107. ad Vitalem ait: *Nostri orationibus contradicere eos qui dicunt vocationi Dei consentire, ita nostrum esse, ut si velimus fiat, si autem nolimus, nihil in nobis operationem Dei valere faciamus.* Et libro de gratia Christi cap. 25. & de prædest. SS. cap. 20. & multis aliis in locis, ex oratione quæ rogamus Deum, ut nos convertat, probat ab ipso donari & præveniri nostræ voluntatis determinationem.*

Idem ostendit Epistolâ citatâ ad Vitalem, ex gratiarum actione quæ Deo gratias exhibemus pro consensu, determinatione, conversione, & mutatione nostræ voluntatis, & ait: *Prorsus non gratias Deo agimus, sed nos agere fingimus, si unde illi gratias agimus, eum facere non putamus.* Unde cum in sententia Molinae Deus non efficiat per suum decretum, & gratiam ab illo procedentem, consensum & determinationem liberi arbitrij, sed illum ab humana voluntate expectet, non

Tom. I.

A debemus pro consensu, determinatione, & conversione nostræ voluntatis, Deo gratias agere, sed potius ipsemet Deus debet nobis gratias referre, ex eo quod ejus concursus, & moralem excitationem, ex nostra libertate, ad consensum, & speciem actûs boni determinamus.

33. Secundum argumentum quò divinatorum decretorum efficacia suadet, petitur ex promissionibus Dei, & insinuat etiam ab Augustino de Prædestin. SS. cap. 10. ubi ait: *Quando promisit Deus Abraham fidem gentium, dicens Patrem multarum gentium posui te, non de nostræ voluntatis potestate, sed de sua prædestinatione promisit: promisit enim quod facturus ipse fuerat, non quod homines. Quia etsi faciant homines bona que pertinent ad colendum Deum, ipse facit ut illi faciant que præcepit, non ipsi faciunt ut ille faciat quod promisit, alioquin ut promissa Dei compleantur, non in Dei, sed in hominum est potestate. Ex quibus verbis hoc potest erui argumentum. Deus promisit Abraham fidem gentium, quando illi dixit, Patrem multarum gentium constitui te. Unde cum in fide includatur consensus, determinatio, & pia motio voluntatis; quia, ut Augustinus ait, *Credere non potest homo, nisi volens:* si hunc consensum & determinationem voluntatis, Deus non efficiat per gratiam, sed illum expectet à libero arbitrio determinante indifferentiæ sui concursus & gratiæ moraliter excitantis, Deus promittit aliquid quod non facit, sed ab humana voluntate expectat: hoc autem absurdum est, & divinæ omnipotentia injuriosum: *Alioquin (ut inquit Augustinus jam relatus) ut promissa Dei compleantur, non in Dei, sed in hominum est potestate.* Et Epist. 105. *Quod promittit Deus, non facit nisi Deus. Habet namque aliquid rationis & veritatis, ut homo promittat, & Deus faciat: ut autem homo se facere dicat quod promiserit Deus, superba impietatis est reprobus sensus.**

§. II.

D Divinorum decretorum efficacia ostenditur ex inscrutabilitate hujus questionis, cur vocatio & gratia Dei in uno sit efficax, non vero in altero?

34. Hoc etiam argumentum valde urget Adversarios, sumiturque ex SS. Patribus, qui sæpe docent hanc questionem esse omnino inscrutabilem & impenetrabilem, nec posse solvi per humani arbitrij velle vel nolle. Ita inter alios docet S. Prosper de vocat. Gentium libro 1. cap. ultimo, cui titulus est: *Questionem cur hic potius quam ille accipiat gratiam, esse impenetrabilem, nec posse ex libero arbitrio solvi.* Unde ibidem sic loquitur: *Igitur profunditas illius questionis, quam secundum admirationem Apostoli impenetrabilem confitemur, per liberi arbitrij velle vel nolle non solvitur: quia licet in se homini malum nolle, tamen nisi donatum non habet bonum velle. Illud contraxit natura per culpam, hoc recipit natura per gratiam.* Et in respons. ad objectionem 14. Vincentij: *Cur Deus illum retineat, illum non retineat, nec possibile est comprehendere, nec licitum investigare: cum scire sufficiat, & ab illo esse quod statur, & ab illo non esse quod ruitur.*

Hanc doctrinam accepit Divus Prosper à sanctissimo Præceptore Augustino, qui etiam variis in locis, hujus questionis profunditatem non aliter solvit, quam recurrendo ad inscrutabilia judicia Dei. Nam Tractatu 26. in Joannem: *Quare, inquit, unum trahat, & alium non trahat.*

KK x ij

noli velle judicare, si non vis errare. Et de spiritu & littera cap. 33. Si quis me interroget: cur illi ista suadeatur, ut persuadeatur, illi autem non (id est quare uni detur vocatio efficax, non verò alteri) duo solum occurrunt qua respondere mihi placeat: O altitudo divitiarum! Et nunquid iniquitas apud Deum? Cui hac responsio non placet, querat Augustino doctiores, sed caveat ne inveniat presumptores. Et alibi ait, Cur illum adjuvet, illum non adjuvet, illum tantum, illum autem non tantum, illum isto, istum illo modo: penes ipsum est, & aequitatis tam secreta ratio, & excellentia potestatis.

Idem docet D. Thomas 3. contra Gentes cap. 161. dicens: Quare Deus hominum qui in peccatis devinentur, hos quidem preveniens convertat, illos autem sustineat, sive permittat secundum ordinem rerum procedere, non est ratio inquirenda: hoc enim ex simplici ejus voluntate dependet. Et exemplum affert de rebus naturalibus, quæ diversæ processerunt à Deo, juxta ordinem suæ sapientiæ, rectè omnia disponens.

35. Ex hac ergo doctrina, & testimoniis Sanctorum Patrum, efficax & evidens sumitur argumentum, ad divinorum decretorum efficaciam demonstrandam, & ad rejicienda decreta indifferentia & Molinistica. Si enim Deus circa nostros actus liberos haberet decretum purè indifferentens, & moraliter tantum excitans, ac expectans determinationem & consensum liberi arbitrii, illud determinantis ad speciem actus, facilis esset solutio illius quæstionis, quam Sancti Patres dicunt esse omnino indissolubilem, & humano intellectui impenetrabilem; imò nulla ferè esset quæstio, vel difficultas solvenda. Inquirenti enim cur Deus unum trahat, & alium non trahat? Cur uni detur vocatio efficax, non verò alteri? Facile responderi posset (sicut & ipsi Adversarii respondent) quia unus vult consentire divinæ vocationi, non verò alius. Quia unus per liberum arbitrium, divini decreti, & gratiæ ex illo promanantis indifferentiam, ad actum talis speciei determinat, non verò alter. Sicut inquirenti, cur Sol cum ficulnea producat ficus, & cum olea olivas? facile respondetur, quia concursus Solis ex se indifferentens & indeterminatus, modificatur in causis inferioribus in quibus recipitur, & ad hos potius quam illos effectus producendos determinatur.

36. Porro hanc responsionem & doctrinam variis in locis rejicit Augustinus, & illam in Pelagianis deridet, ac fugillat. Nam Epist. 105. Quis, inquit, istum acutissimum sensum defuisse Apostolo non miretur? Hoc quippe ille non vidit, quando sibi velut adversantis objecta quæstione, non id potius tam breve, tam apertum, tam sicut isti (scilicet Pelagiani) putant, verum absolutumque respondit. Hic erat locus dicendi quod isti sentiunt: non autem hoc dicit Apostolus. Et libro 2. operis perfecti, ponderans hæc verba Apostoli: Deus cujus vult miseretur. Et ista, Homo tu quis es qui respondeas Deo? alloquens Pelagianos, sic ait: Non ita certè debuerat Apostolus loqui, si hoc vellet dicere quod vos dicitis. Et in Enchir. cap. 99. eadem verba Apostoli expendens, sic habet: Hoc loco quidam stulti putant Apostolum in responsione defecisse, & inopia reddendæ rationis repressisse contradictionis audaciam: sed magnum habet pondus quod dictum est: homo tu quis es? Et in talibus quæstionibus, ad suæ capacitatis considerationem revocat hominem, verbo quidem brevi, sed re ipsa magna est redditio rationis. Demum ferm. 7.

A de verbis Apostoli cap. 4. Multi (inquit) de isto profundo quærentes reddere rationem, in fabulas vanitatis abierunt.

Cum igitur in doctrina SS. Augustini & Prospero, profunditas hujus quæstionis, Cur Deus unum trahat, & alium non trahat? Cur vocatio Dei in uno sit efficax, non verò in alio? non solvatur per humani arbitrii velle vel nolle; in sententia Molina, & aliorum qui decreta indifferentia, & determinationem humani arbitrii expectantia in Deo fingunt, per humani arbitrii velle vel nolle facile solvitur. Unde merito ad Molinam verba illa Bernardi dirigere possumus: Quid ergo tu? Quid melius affers? Quid subtilius invenis? Quid secretius tibi revelatum jas, quod præterierit Sanctos, effugerit sapientes.

§. III.

Divina decreta esse ex se & ab intrinseco efficacia, probatur ex verbis Apostoli 1. ad Corinth. 4.

Quis enim te discernit?

Hoc etiam argumento sæpè utuntur SS. Patres Augustinus & Prosper contra Pelagianos & Semipelagianos, potestque sub hac forma breviter proponi. Divinum decretum debet esse ratio discernendi consentientem à non consentiente: At si illud non sit ab intrinseco efficax, & prædeterminans voluntatem; sed purè indifferentens, & à voluntate humana, ad speciem actus determinabile, non potest hoc præstare, sed ad voluntatem creatam reducitur discrimen; ac proinde unus homo poterit inflari & gloriari adversus alterum: contra illud Apostoli 1. ad Corinth. 4. Ne supra quod scriptum est, unus contra alterum inflatur præ alio: quis enim te discernit? quid habes quod non accepisti? si autem accepisti, quid gloriaris quasi non acceperis? Ergo decreta Dei sunt de se & ab intrinseco efficacia. Sequela Majoris probatur. Discrimen effectus, non ad id in quo causæ conveniunt, sed ad id in quo discriminantur, debet reduci. Sicut quia duo individua ejusdem speciei conveniunt in ratione specifica, & duæ species in gradu generico, non possunt inter se distingui, vel discerni, per rationem illam communem specificam vel genericam: Sed consentiens & non consentiens conveniunt in decreto, si illud prout est à Deo sit purè indifferentens; & differunt solum penes consensum & dissensum liberi arbitrii, indifferentiam & potentialitatem talis decreti, ad actus diversæ speciei determinantis: Ergo non in divinum decretum, sed in liberum arbitrium reducitur discretio, seu discrimen consentientis à non consentiente.

Confirmatur primò: Ab eo oritur discretio, à quo oritur determinatio actus quantum ad speciem: Atqui determinatio actus quantum ad speciem, non oritur à decreto, si illud sit indifferentens; sed à libero arbitrio illud determinante: Ergo non in decretum divinum, sed in liberum arbitrium reducitur discretio consentientis à non consentiente.

Confirmatur secundò: Ut divinum decretum sit ab æterno ratio discernendi consentientem à non consentiente, debet ex illo in tempore promanare, seu ab illo preparari aliqua gratia, quæ sit causa & principium talis discretionis, seu discriminis: Sed ex decreto purè indifferenti, nulla derivatur vel preparatur gratia, quæ sit causa talis discretionis: Ergo illud non potest esse ratio

discernendi consentientem à non consentiente, sed tale discrimen ad voluntatem creatam reduci debet. Major patet, Minor autem, in qua est difficultas, probatur. Decretum illud indifferens præparat solum gratiam coefficientiam, & gratiam moraliter excitantem: Sed neque gratia moraliter excitans, neque gratia coefficientiam possunt esse ratio discernendi consentientem à non consentiente: Ergo ex decreto purè indifferenti nulla derivatur vel præparatur gratia, quæ sit ratio discernendi consentientem à non consentiente. Major sumitur ex principiis Adversariorum, Minor verò, quantum ad utramque partem, probatur. Et in primis quòd talis discretio non possit peti à gratia moraliter excitante, videtur manifestum, nam juxta principia Molinæ, Lessij, & aliorum Recentiorum, gratia moraliter excitans, interdum est æqualis, imò & major, & vivacior, ac vehementior in eo qui non consentit, & non convertitur, quàm in eo qui consentit & convertitur: unde cum discrimen effectus non possit peti ab eo in quo causæ conveniunt, ut supra dicebamus, evidens est, juxta illorum principia, quòd discrimen seu discretio consentientis à non consentiente, non potest reduci in ipsam gratiam moraliter excitantem.

Quòd etiam non possit peti à gratia coefficientiam, seu à concursu simultaneo ordinis supernaturalis, videtur adhuc manifestius. Tum quia concursus ille indifferens est, ac indifferenti modo oblati voluntati, & ab illa quantum ad speciem actus determinabilis: à principio autem indifferenti, ut indifferens est, non potest oriri discrimen. Sicut à ratione generica, quia indifferens est, & potentialis, non potest sumi distinctio specierum, ut supra arguebamus. Tum etiam quia discretio quæ fit in actu secundo, supponit discretionem in actu primo; nam quicquid est in actu secundo, derivatur à primo: Sed concursus simultaneus pertinet ad actum secundum, & non ad primum: est enim ipsa actio causæ secundæ, prout est à Deo simul operante: Ergo præsupponit & non facit discretionem consentientis à non consentiente.

4. Hoc argumento non parùm torquentur Adversarij: unde ut ab illo se expediant, in omne latus se vertunt. In primis aliqui respondent, discretionem consentientis à non consentiente, procedere à libero arbitrio, non nudè & solitariè sumpto, ut dicebant Pelagiani & Semipelagiani, sed ab illo ut divinà gratiâ informato, & prout illi subest, ac subjicitur, eique associatur. Secundo alij dicunt, talem discretionem esse partim à gratia, & partim à libero arbitrio: sicut eadem tractio navis vel currus, partim est ab uno homine vel equo, & partim ab alio. Alij tandem reducunt talem differentiam & discretionem ad gratiam congruam, quæ licet in esse physico, & in ratione entis, sit æqualis in consentiente & non consentiente, est tamen major in esse moris & in ratione beneficij in eo qui convertitur & consentit, quatenus ei datur in illis occasionibus & circumstantiis in quibus Deus per scientiam mediam præscivit illum consenturum, non verò alteri.

41. Verùm hæc omnia frivola sunt, & facile confutari possunt ex dictis. In primis enim liberum arbitrium solitariè sumptum, erit causâ discretionis consentientis à non consentiente, si illa nullo modo procedat à gratia: Sed, ut jam ostendimus, talis discretio, juxta principia Adversa-

Tom. I.

A riorum, nullo modo potest procedere à gratia: quæro enim à quâ: Non à gratia moraliter excitante, cum illa interdum sit eadem vel æqualis in utroque, ut fatentur Adversarij. Nec à gratia coefficientiam, seu concursu simultaneo ordinis supernaturalis, cum ille sit indifferens, & à voluntate humana quantum ad speciem actus determinabilis, ut illi docent: Ergo juxta illorum principia, talis discretio nullo modo potest esse à gratia, sed à solo libero arbitrio.

Confirmatur, & magis urgetur vis hujus rationis, hoc exemplo. Quia albedo in manu non est causa aut principium caloris vel frigoris, esset omnino absurdum & impertinens asserere, calorem vel frigus non procedere quidem à manu nudè & solitariè sumpta, sed à manu ut affecta albedine, & illâ informata: Ergo similiter cum in sententia Adversariorum, nulla possit assignari gratia, quæ sit causâ & principium discretionis consentientis à non consentiente, ut jam ostendimus, perinde omnino est, juxta illorum principia, dicere quòd talis discretio sit à solo libero arbitrio, ac asserere eam esse à libero arbitrio, ut gratiâ informato, & prout illi subest.

C Addo quòd Semipelagiani (ut alibi ostendimus) non negabant talem discretionem esse à libero arbitrio sub ipso gratiæ adjutorio constituto, sed tantum eam procedere ab ipso gratiæ auxilio: dicebant enim (referente D. Prospero in fine Epistolæ ad Augustinum) *Quod ob hoc Deus alios vasa honoris, alios vasa contumelia fecerit, quia finem uniuscujusque præviderit, & sub ipso gratiæ adjutorio, in qua futurus esset voluntate & actione præscierit.*

Secunda etiam responsio, quæ reducit discretionem consentientis à non consentiente, partim in gratiam, & partim in liberum arbitrium, multipliciter impugnatur à nostris Thomistis.

D Primò, quia idem dicebat Faustus Semipelagianorum Coryphæus, ut constat ex libris quos scripsit de gratia & libero arbitrio, qui ab Hormisdâ Papa, tanquam hæretici, & Pelagianam doctrinam continentes, proscripti sunt, ut refert Baronius Tomo 6. paginâ 343. Nam libro 1. cap. 17. Faustus sic loquitur: *Cum inter hæc unus totum labori: alter totum gratiæ judicet deputandum, impletur in utroque Græca sententia; nimietates & inequalitates sunt similis improbitas, & par esse probatur impietas, si totum soli gratiæ, vel si totum soli adscribatur labori &c.*

E Secundo, Hæc responsio apertissimè contradicit Augustino. Nam ille de dono persever. cap. 13. docet in opere nostræ salutis totum esse tribuendum Deo: quia licet nos velimus & operemur, Deus ipsum velle & operari operatur in nobis. *Nos, inquit, volumus, sed Deus in nobis operatur & velle. Nos operamur, sed Deus in nobis operatur & operari pro bona voluntate. Hoc nobis expedit & credere, & dicere: hoc est pium, hoc est verum, ut sit humilis & submissa confessio, ET DETUR TOTUM DEO. Et cap. 6. Tutiores vivimus, si totum demus Deo: non autem nos illi ex parte, & nobis ex parte committamus.*

46. Tertio, Hæc responsio supponit actus supernaturales procedere partim à gratia, & partim à libero arbitrio: eo ferè modo quo eadem tractio navis, partim est ab uno homine, & partim ab alio, hoc enim exemplo utitur Molina: Sed hoc expressè rejicitur à D. Thoma 1. contra Gentes cap. 70. ubi ait: *Non sic idem effectus causæ naturali & divinæ virtuti attribuitur: quasi partim à*

KKK iij

Deo, & partim à naturali agente fiat, sed totus attribuitur instrumento, & principali agenti etiam totus. Et Opusculo 1. cap. 23. expressè negat Deum concurrere cum creatura ad operandum, eo modo quo duo homines vel equi concurrunt ad tractionem ejusdem navis vel currus. Idem docet D. Bonaventura in 2. dist. 34. quæst. 1. ad 5. his verbis: *Non est sic intelligendum quod Deus cooperetur libero arbitrio, sicut cum duo ferunt lapidem, unus cooperatur alteri, sed quia Deus est intimè agens in omni actione, & intimus est ipsi potentia operanti, ita quod potentia ipsa in nihil exit quod non sit ab ipso.*

47. Quartò, Hæc responsio impugnari potest argumento desumpto ex verbis Apostoli: *Non est volentis, neque currentis, sed miserentis Dei.* Si enim discretio consentientis à non consentiente, sit partim à Deo, & partim ab homine: ita ut sicut liberum arbitrium non potest operari nisi Deo cooperante: sic nec Deus possit aliquid velle operari circa nostros actus liberos, nisi supponat vel expectet consensum & determinationem liberi arbitrij. Sicut Apostolus dicit, quod non volentis, neque currentis, sed miserentis est Dei: ita ex adverso dici poterit, quod non est miserentis Dei, sed volentis & currentis hominis, ut egregiè discurret Augustinus in Enchir. cap. 32. *Si propterea (inquit) dictum est, non volentis, neque currentis, sed miserentis est Dei, quia ex utroque fit: id est ex voluntate hominis, & misericordia Dei: ut sic dictum accipiamus, non volentis, neque currentis, sed miserentis est Dei: tanquam diceretur, non sufficit sola voluntas hominis, si non sit etiam misericordia Dei: non ergo sufficit sola misericordia Dei, si non sit etiam voluntas hominis. Ac per hoc si rectè dictum est, non volentis hominis, sed miserentis est Dei, quia id voluntas hominis sola non implet: cur non & è contrario rectè dicitur, non miserentis est Dei, sed volentis hominis, quia id misericordia Dei sola non implet? Porro si nullus Christianus dicere audebit, non miserentis est Dei, sed volentis hominis, ne Apostolo apertissimè contradicat, restat ut propterea rectè dictum intelligatur, non volentis, neque currentis, sed miserentis est Dei, UT TOTUM DEO DETUR, qui hominis voluntatem bonam, & preparat adjuvandam, & adjuvat preparatam. Similia habet lib. 1. ad Simplicianum quæst. 2.*

48. Quintò, Si liberum arbitrium ex propriis partialiter se discernat, habeat aliquid ex se, saltem partialiter, de quo poterit gloriari, & inflari adversus alium: quod reprehendit D. Paulus supra relatus, & S. Augustinus de prædestinatione SS. cap. 2. ubi deplorans superbiam humanæ voluntatis in Pelagianis & Semipelagianis, qui se cum Deo comparantes, in opere salutis priores se faciebant, sic ait: *Volens à seipso sibi esse quod credit, quasi componit cum Deo, ut partem fidei sibi vendicet, atque illi partem relinquat; & quod est elatius, primam tollit ipse, sequentem dat illi, & in eo quod dicit esse amborum, priorem se facit, posteriorem Deum.* Et cap. sequenti subdit: *Non sic pius atque humilis doctor ille sapiebat, Cyprianum Beatissimum loquor, qui dixit in nullo gloriantur, quando nostrum nihil sit. Quod ut ostenderet, adhibuit Apostolum testem dicentem: Quid habes quod non accepisti? Si autem accepisti, quid gloriaris quasi non acceperis?*

49. Denique demonstrari potest argumento desumpto ex principiis Adversariorum, discretio-

A nem consentientis à non consentiente, non posse oriri, etiam partialiter, à gratia coefficientiæ: quia ut talis gratia determinatè influat in nostros actus, supponit determinationem liberi arbitrij, purificantis, & determinantis ad speciem actus, decretum illud indifferens & conditionatum, quod in Deo fingunt Adversarij: Ergo gratia coefficientiæ non facit, sed supponit discretionem consentientis à non consentiente. Antecedens constat ex principiis Adversariorum: Consequentia verò probatur. Consentientis discernitur à non consentiente, per determinationem liberi arbitrij: Ergo si gratia coefficientiæ talem determinationem nullo modo faciat, sed illam supponat: evidens est discretionem consentientis à non consentiente, non posse, etiam partialiter, in gratiam coefficientiæ refundi, nec ab illa oriri, sed solum à libero arbitrio.

Dices cum Recentioribus: Si liberum arbitrium ex propriis non se discerneret, saltem partialiter, sequeretur quod nihil omnino ageret, & divinæ gratiæ non cooperaretur, sed se haberet merè passivè, & ut inanime quoddam, essetque potiùs vehiculum gratiæ in ipso agentis, sicut aqua est vehiculum caloris, quam ejus causa & principium: Consequens est erroneum, & contra definitionem Tridentini sess. 6. can. 5. Ergo &c.

C Sed negatur sequela: Nam licet liberum arbitrium nudè sumptum, vel solà gratiâ moraliter excitante præventum, non se moveat, nec se determinet, nec Deo moventi cooperetur; illud tamen ut motum & applicatum à gratia efficaci, se movet, & se determinat tanquam secundum liberum, & secundum determinans, Deoque moventi activè cooperatur: ut egregiè explicat D. Augustinus Epist. 107. ubi ait: *Ut in Deum credamus & pie vivamus, non volentis neque currentis, sed miserentis est Dei: non quia velle non debemus & currere, sed quia ipse in nobis, & velle operatur, & currere.* Unde ut omnis tollatur æquivocatio, & Adversariorum hallucinatio detegatur.

D Diligenter observandum est, determinationem & consensum voluntatis humanæ, posse simul & semel procedere à Deo & à voluntate hominis, tanquam à duabus causis totalibus diversi ordinis, essentialiter inter se subordinatis. A Deo quidem, ut à primo libero, primoque movente, & determinante; & à voluntate humana, ut à secundo libero, & secundo determinante; eodem ferè modo quo eadem generatio plantæ procedit à Sole, ut à causâ universali, & primo alterante & generante; & à terra, ut à secundo generante, & causâ inferiori, ei subordinata. Unde sicut si quis inferret, quod terra nullo modo activè influat in generationem plantarum, vel productionem fructuum, sed merè passivè se habet, eò quod non generet plantas, nec producat fructus, nisi ut mota & fecundata à virtute Solis, ineptè omnino argueret. Ita similiter ineptissima & absurdissima est cogitatio, & argumentatio illorum Recentiorum, qui ex eo quod voluntas nostra non se determinet, nec liberè consentiat divinæ vocationi, nisi ut mota & applicata à Deo per gratiam efficacem, inferunt illam merè passivè se habere, & Deo activè non cooperari ad actus supernaturales eliciendos: quod ut magis declaretur, & radix deceptionis detegatur.

Rursus observandum est, duplicem à Thomi-

missis in voluntate creata distingui determinationem: unam causalem, & alteram formalem. Prima est ipsa Dei motio, applicans voluntatem ad se liberè determinandum. Secunda est ipsa volitio, seu actus liber, quo voluntas à Deo mota & applicata, se formaliter determinat. Prima est solum libera ut quò voluntati creatæ, quia datur à Deo ad liberè agendum, & ad solvendam nostræ libertatis suspensionem & indeterminationem. Secunda verò est libera ut quod, quia liberè, vitaliter, & activè procedit à voluntate creata, tanquam à secundo libero se determinante sub indifferenti iudicio rationis, & sub motione, ac determinatione primi liberi, primique determinantis, à quo participat totam suam libertatem & contingentiam, ut supra ostendimus. Prima determinatio à solo Deo activè procedit, & in voluntate creata recipitur. Secunda verò causatur à Deo, & à voluntate creata, tanquam à duabus causis totalibus diversi ordinis, eoque ferè modo quo eadem plantæ generatio à Sole & à terra procedit. Unde quamvis voluntas creata in ordine ad primam determinationem se habeat mere passivè, non tamen in ordine ad secundam. Ut enim ait D. Gregorius lib. 2. *Moralium* cap. 11. *Suprema pietas prius agit in nobis aliquid sine nobis, ut subsequente quoque libero arbitrio, quod jam appetimus agat nobiscum.*

53. Denique ultima responsio, quæ discretionem consentientis à non consentiente, ad gratiam congruam refert, fusè impugnatur à nostris Thomistis in Tractatu de Auxiliis, & potest hic breviter confutari. Primo quia cum discretio illa sit supernaturalis, & prædestinationis effectus, debet reduci in aliquid supernaturale, non verò in aliquid purè naturale. Unde cum circumstantiæ temporis & loci, & complexio, genium, vel temperamentum hominis, ex quibus in sententia Suaris & Vazquis defumitur congruitas gratiæ, sint ordinis naturalis, ad illas non potest referri discretio consentientis à non consentiente.

54. Secundo, Ille qui consentit internæ vocationi, & justificatur, est inæqualis in actu secundo alteri qui non consentit, nec justificatur, eique superior, non solum moraliter, sed etiam physicè; cum sit ornatus gratia sanctificante, quæ caret alter: Ergo etiam debet illi esse superior in gratia præveniente, non solum moraliter, & in ratione beneficij; sed etiam physicè, & in esse entis considerata. Antecedens patet, Consequentia verò probatur. Cum enim omnis actus secundus supponat primum, & ab illo procedat, omnis inæqualitas & discretio quæ reperitur in actu secundo, debet supponere inæqualitatem & discretionem ex parte actus primi, & ab illa derivari, ut supra arguebamus: Ergo si ille qui consentit internæ vocationi, sit inæqualis alteri qui non consentit, non solum moraliter, sed etiam physicè, debet etiam illi esse superior in gratia actuali, non solum moraliter, sed etiam physicè considerata.

55. Tertiò, Ab eodem principio sumitur discretio consentientis à non consentiente, à quo oritur efficacia divinæ gratiæ: Sed efficacia divinæ gratiæ non oritur ex eo quò detur tempore congruo, & in illis occasionibus & circumstantiis in quibus Deus per scientiam mediam prævidit hominem operaturum: Ergo nec discretio consentientis à non consentiente. Major patet, Minor probatur argumento quo utitur Cardinalis To-

letus annot. 54. in Lucam cap. 5. desumpto ex illo Apostoli ad Galat. 1. *Cum placuit ei qui me segregavit ex utero matris mee. & vocavit per gratiam suam &c.* Quo loco Apostolus dicit gratiam efficacem ad conversionem fuisse ipsi concessam, non ex eo quò data fuerit congruo tempore, sed ex eo quòd Deus eam dederit, *cum placuit ipsi.* Unde D. Augustinus libro de prædestinatione Sanctorum cap. 2. ponderat Paulum fuisse conversum tunc quando spirans minarum & cædis in discipulos Christi, intendebat vastare Ecclesiam: *Aversus quippe à fide quam vastabat (inquit) eique vehementer adversus, repente est ad illam gratiâ potentiori conversus.* Idemque ponderat Toletus loco citato de aliis Apostolis, præsertim de Petro & Andrea, quos Christus convertit, non antequam mitterent retia in mare, nec postquam illa extraxerunt, sed dum mitterent. Sic etiam Matthæus conversus est, dum sederet ad telonium. Denique in libro de gratia & libero arbitrio cap. 21. observat Augustinus, Deum convertisse cor Regis Assueri, & cum transfussisse ab indignatione ad lenitatem, quando magis indispositum videbatur, & antequam mulieris poscentis sermonem audisset. Unde in Enchiridio cap. 98. sic concludit: *Quis porro tam impiè desipiat, ut dicat, Deum malas hominum voluntates, quas voluerit, quando voluerit, ubi voluerit, in bonum non posse convertere.* Et homil. 23. inter quinquaginta: *Adulter (inquit) non fuisti in illa vita tua præterita, plena ignorantia, nondum illuminatus, nondum bonum malumque discernens, nondum credens in illum qui te nescientem regebat. Hoc tibi dicit Deus tuus: regebam te mihi, servabam te mihi. Ut adulterium committeres, suasor defuit: ut suasor deesset, ego feci. Locus & tempus defuit: ut hæc deessent, ego feci. Affuit suasor, non defuit locus, non defuit tempus: ut non consentiret, ego feci. Agnosce ergo gratiam ejus cui debes & quod non admisisti. Mihi debet iste quod factum est, & dimissum vidisti: mihi debes & tu quod non admisisti. Nullum est enim peccatum quod fecit homo, quod non posset facere alter homo, si desit rector à quo factus est homo. Quibus verbis S. Doctor apertè docet gratiam, temporum & locorum circumstantiis minime esse addictam, sed ei locum & tempus agendi semper adesse, illamque nullis causis naturalibus suspendi aut retardari. Quod etiam disertè declaravit Prosper in carmine de ingratia, his versibus quos Tractatu præcedenti retulimus.*

*At verò omnipotens hominè cum gratia salvat
Ipsa suum consummat opus, cui tempus agendi
Semper adest quæ gesta velit, nec moribus illi
Fit mora, nec causis anceps suspenditur ullis.*

56. Addo, Ex gratia congrua sequi duo illa inconvenientia quæ Recentiores ex gratia per se efficaci & physicè prædeterminante sequi contendunt, nempe exclusionem gratiæ sufficientis, & libertatis excidium, ut ostendit P. Martinonius in Anti-Jansenio disp. 27. sect. 3. num. 27. ubi gratiam congruam impugnat ex eo quòd videtur repugnare exercitio libertatis, quia necessitat ad consentium: nisi enim necessitaret, incredibile est fore ut semper & infallibiliter voluntas consentiat, ita ut planè in nullo casu dissentiat in tanto numero vocationum & operationum. Maxime verò, cum juxta Authores hujus sententia, certitudo divina prædestinationis facta antecedenter, & omnium prædefinitionum, fundetur in hujusmodi infallibilitate. Ex quo fit, ut quàm est impossibile Deum non falli in suis decretis absolutis, tam sit infallibile

sequi consensum ex tali auxilio antecederet se habente ad illum. Atqui est impossibile non moraliter tantum, sed etiam metaphysicè & simpliciter. Deum falli. Ergo est quoque metaphysicè & simpliciter impossibile, non sequi consensum ex tali auxilio. Ergo illud auxilium inducit necessitatem antecedentem, non moralem tantum, sed metaphysicam & absolutam, adeoque repugnat libertati; quia tollit indifferentiam voluntatis, & potentiam ad oppositum.

Gratiam quoque sufficientem de medio tollit, assignans pro gratia verè sufficiente, gratiam planè insufficientem. Quod de morali insufficientia manifestissimum est, & amplius confirmatur; quia cum tali gratia sola, est moraliter impossibile bene operari. Dicitur enim esse moraliter impossibile id quod adeo difficile est, ut nemo illud faciat. Quare sicut prior sententia negat dari auxilium physicè sufficiens: ita hæc negat evidentè dari sufficiens moraliter. Quorum utrumque alienum esse mihi videtur à sincera Dei voluntate salvandi omnes homines, & eos præcipuè quos per gratiam sanctificantem jam in filios & regni sui heredes adoptavit, minimèque consentire cum supra dictis Scripturæ protestationibus, Quid ultra debui facere vineæ meæ & non feci? An quia expectavi ut faceret uvas, & fecit labruscas? Isaia 5. Quoties volui congregare filios tuos, quemadmodum gallina congregat pullos suos sub alas, & noluisti? Matth. 23. Nunquid enim responderi jure posset agricola, vel domino vineæ qui sic loqueretur: Frustra expectasti ut faceret uvas, adhibita tantum eâ culturâ, cum qua neque unquam ulla alia vinea ab orbe condito fructum tulit, neque physicè aut moraliter possibile erat ut ferret; & debebas aliquid ultra facere, ut prudenter & rationabiliter fructum ab illa sperares? An verò etiam convenit tanto desiderio congregandi filios Jerusalem, & affectus tam sollicito, qualis est affectus gallinæ erga pullos suos, vocare tantum & juvare iis auxiliis, quibus physicè & moraliter impossibile erat eos congregari, nec quisquam hominum ita præventus & vocatus, congregare volenti se adjungeret?

Ex quo Patris Martinoni discursu liquet, vel duo illa argumenta ex libertatis læsione, & gratiæ sufficientis exclusionem, desumpta, quibus Adversarij decreta efficacia & prædeterminantia impetunt, & quæ apud ipsos palmaria sunt, nihil prorsus valere; vel si concludant, iis pariter convelli gratiam congruam, quam Suarez, Vazquez, aliique Recentiores admittunt.

ARTICVLVS III.

Absurdis & inconvenientibus, decreta indifferentia exploduntur.

Innumera ferè sunt absurda & inconvenientia, quæ sequuntur ex decretis illis indifferentibus, & conditionatis, quæ Molina, Suarez, Lessius, & alij Recentiores fingunt in Deo, quæ imaginationi quidem speciosa sunt, sed rationi prorsus invisa: unde sicut Lessius decreta prædeterminantia Thomistarum ferrea vocat, ita æquo jure decreta indifferentia illorum Recentiorum, vitrea possumus appellare; ut enim verbis Augustini utar: quasi lucent vanitate, sed franguntur veritate, ut patebit ex dicendis paragraphis sequentibus, ubi graviora quæ ex illis sequuntur absurda & inconvenientia colligemus.

Serm. 11.
de ver.
bi. Apo.
stoli.

§. I.

Decretum indifferens subtrahit à Deo rationem causæ primæ, respectu determinationis liberæ nostræ voluntatis.

Probatur multipliciter. In primis enim, cum determinatum & indifferens inter se opponantur, sicut frigidum & calidum, album & nigrum: quemadmodum repugnat calidum produci à frigido, album à nigro, & unum contrarium ab alio, ita & determinatum ab indifferenti. Unde dicit Commentator 2. physic. textu 48. à principio indifferenti, ut indifferens est, non exit actus determinatus, nisi ab aliquo determinetur ad unum. Idem docet S. Thomas 3. cōtra Gentes cap. 2. Secundò, Nulla causa supponit vel expectat suum effectum, sed potius illum causat & prævenit, prioritate saltem causalitatis & nature: Atqui decretum indifferens supponit vel expectat determinationem liberi arbitrii creati, ut determinatè in actus nostros influat, sicut docent Adversarij: Ergo illam non causat.

Tertiò, Si decretum illud talem determinationem causaret, non esset amplius indifferens, sed determinans, imò & prædeterminans; quia illam prioritate saltem nature antecederet, cum omnis causa sit prior saltem nature suo effectui: Sed hoc repugnat: Ergo implicat contradictionem, liberi arbitrii determinationem à decreto indifferenti causari.

Quartò, Nulla causa à suo effectu tanquam à conditione dependet: Sed decretum illud indifferens quod in Deo fingunt Adversarij, & quod Suarez, Lessius, Molina, & alij volunt esse conditionatum, dependet à determinatione liberi arbitrii, tanquam à conditione quam expectat, & per quam purificatur, & transit in absolutum, ut illi docent: Ergo illam non causat.

Confirmatur & magis illustratur hæc ratio. Voluntas conditionata nihil causat, nisi purificatâ conditione: Sed hæc volitio, volo concurrere ad hunc actum, si voluntas Petri consenserit, vel se determinaverit, est conditionata, & dependens à consensu & determinatione Petri, ut à conditione: Ergo nihil potest causare, nisi purificatâ tali conditione; hoc est supposito consensu, & determinatione voluntatis Petri: Ergo divina voluntas istum consensum & determinationem non causat, sed supponit causatam à voluntate Petri.

Confirmatur amplius: Si determinatio libera nostræ voluntatis possit intelligi cum fundamento in re, antecedens aqualiter concursum primæ causæ, non dependet ab illò: Sed juxta principia Adversariorum, intelligi potest cum fundamento in re, in aliquo signo rationis, aliqua antecessio determinationis nostræ liberæ ad actualem Dei concursum: Ergo in sententia Adversariorum, libera nostra determinatio, ex proprio conceptu, non habet essentialem dependentiam à concursu & cooperatione causæ primæ. Major constat: dependens enim ut tale, nequit intelligi antecederet ad id à quo dependet. Minor autem probatur: Juxta principia Adversariorum, consensus seu determinatio voluntatis creatæ, determinat divinum concursum, quantum ad speciem actus: Sed determinans, ut tale, debet præcedere id quod determinatur, saltem prioritate nature, quia ad illud comparatur ut forma: Ergo si determinatio voluntatis creatæ, decretum & concursum Dei ad speciem actus determinat, illum aqualiter præcedit,

præcedit, & per consequens illius causalitatem sub aliqua ratione subterfugit.

60. Recentiores quidam, ut ab his sese expediant argumentis, ad responsionem omnino absurdam coguntur confugere, & ut communiter dicitur, à Carybdi in Scyllam incidere. Dicunt enim, liberam nostræ voluntatis determinationem, non causari à Deo proximè & immediatè, sed immediatè tantùm & remotè, quatenus scilicet dedit voluntati creatæ liberum arbitrium, & facultatem se determinandi ad quodcumque voluerit. Et addunt, talem determinationem non esse aliquam entitatem, aut realitatem à voluntate distinctam, sed solum quandam formalitatem, vel quandam modum entis, ab illa realiter distinctum, ac proinde nullum esse inconueniens concedere, illam non causari à Deo immediatè.

61. Sed in primis hæc responsio incidit in sententiam Durandi, negantis immediatum Dei influxum in actiones causarum secundarum, quam tamen illi Authores cum Thomistis rejiciunt, & tanquam erroneam vel temerariam proscribunt, unde illi parùm consequenter loquuntur ad sua principia.

62. Secundo, Libera determinatio nostræ voluntatis ad bonum honestum, & rationi consonum, est aliqua perfectio simpliciter simplex, ut constat, cum sit melius & perfectius eam habere, quam illa carere: Ergo debet immediatè à Deo tanquam à prima causa, & primo boni honesti auctore procedere. Consequentia patet: Quia omnis perfectio simpliciter simplex oritur immediatè à Deo, tanquam à prima causa, & primo principio: juxta illud Jacobi 1. *Omne datum optimum, & omne donum perfectum, deorsum est, descendens à Patre luminum.*

63. Tertiò, Talis determinatio est quedam libertas actualis à Deo participata: Sed quod est tale per participationem, debet immediatè dependere & causari ab eo quod est tale per essentiam: Ergo libera determinatio nostræ voluntatis, non potest subterfugere immediatam Dei causalitatem & dependentiam.

64. Quartò, Divina voluntas (ut supra ostendimus ex D. Thoma 1. Perhierm. lect. 14.) est intelligenda extra ordinem entium existens, velut causa quædam profundens totum ens, & omnes ejus differentias, & modos: Sed libera determinatio nostræ voluntatis est saltem quidam modus entis, esto non sit entitas, vel realitas ab entitate voluntatis distincta: Ergo debet intelligi ut immediatè fluens & emanans à voluntate Dei libera, & per aliquod decretum determinata. Unde dicit S. Doctor ibidem, quod *ex ipsa voluntate divina originantur necessitas & contingentia in rebus.* Et in hac parte quæst. 22. art. 4. ad 5. *Considerandum est, inquit, quod necessarium & contingens proprie consequuntur ens, in quantum hujusmodi: unde modus contingentie & necessitatis cadit sub provisione Dei, qui est universalis provisor totius entis, non autem sub provisione aliquorum particularium provisorum.*

65. Quintò, Cum providentia Dei sit causa rerum provisarum, ad ea solum se extendit ad quæ fertur ejus causalitas: Ergo si Dei causalitas non se extendat ad liberam nostræ voluntatis determinationem, illa eximetur ab ordine divinæ providentiæ & prædestinationis, & consequenter erit casualis & fortuita respectu Dei, & præter intentionem illius: Sed hoc absurdum & erroneum est, ut docet D. Thomas 3. contra Gent.

Tom. I.

A cap. 89. ubi impugnat quosdam antiquos Philosophos: *Qui, inquit, non intelligentes qualiter motum voluntatis Deus in nobis causare possit absque præjudicio libertatis, dixerunt quod Deus causat in nobis velle, in quantum dat nobis virtutem volendi, non autem sic quod faciat nos velle: unde dicebant quod providentia non est de his quæ subsunt libero arbitrio, scilicet de electionibus, sed quod illa solum referatur ad exteriores eventus.* Quem errorem ibidem & capite sequenti multis rationibus impugnat: Ergo &c.

B Sextò, Determinatio nostræ voluntatis ad credendum mysteris revelatis, est supernaturalis; & primum nostræ fidei, ac justificationis exordium, ut habetur in Tridentino sess. 6. cap. 6. Sed omne quod est supernaturale, & totum ordinem naturæ transcendit, debet immediatè à Deo causari, ut constat. Item primum nostræ fidei & justificationis exordium, debet immediatè oriri à Deo, & à gratia præveniente, non verò à natura, & à libero arbitrio, ut contra Semipelagianos in Concilio Arausiano 1. can. 5. definitum est: Ergo libera nostræ voluntatis determinatio, immediatam Dei causalitatem & efficientiam subterfugere nequit.

C Neque possunt recurrere Adversarij ad gratiam moraliter excitantem, ut salvent immediatam Dei causalitatem & efficientiam, respectu determinationis voluntatis nostræ ad credendum, vel diligendum Deum. Tum quia, ut alibi ostendimus, talis gratia indifferenti modo offertur voluntati, & à voluntate creatæ determinatur & applicatur ad agendum, ut docent Adversarij. Tum etiam, quia illa non influit realiter & physice in consensum, & determinationem nostræ voluntatis, sed moraliter tantum & objectivè, ostendendo scilicet objecti bonitatem & convenientiam. Unde ejus causalitas est solum metaphorica, & magis pertinet ad genus causæ finalis, quam efficientis.

D Denique in eo mirabiles se præbent illi Recentiores, quod quando impugnant Thomistas, & invehuntur in physicam prædeterminationem, tanquam libertati contrariam, eique (ut aiunt) ultimum vulnus infligentem: mira proferunt de libertate hominis, ac de libera voluntatis nostræ determinatione; eamque mirum in modum extollunt, & magnificant: dicunt enim illam esse præcipuam hominis excellentiam ac prærogativam, per illam homines differre à brutis, æquari Angelis, assimilari Deo, dominari in cæteras creaturas, & præesse, ut dicit Scriptura, piscibus maris & volatilibus cæli. Demum cum D. Bernardo asserunt quod arbitrij libertas est plane quid divinum, præfulgens in anima tanquam gemma in auro: quæ omnia sine dubio verissima sunt ac certissima. Verùm quando urgentur à Thomistis, & quando Thomistæ in eos argumentum retorquent, & dicunt quod si determinatio libera nostræ voluntatis est adeo perfecta & excellens, & quidam divinæ libertatis effluxus & participatio, debet à Deo tanquam à primo fonte totius perfectionis & libertatis effluere, atque ab eo immediatè causari, & consequenter per concursum prævium, seu prioritate saltem naturæ, determinationem illam liberam nostræ voluntatis antecedentem, cum omnis causa sit prior, saltem naturâ, suo effectu: statim canunt palinodiam, & ut vim hujus argumenti effugiant, ita deprimunt ac deiciunt eandem nostræ voluntatis determinatio-

L L I

nem, in qua libertas ejus actualis consistit, ut dicant illam non esse aliquam entitatem, aut realitatem in rerum natura existentem, sed solum quemdam modum seu formalitatem entis, ac propè nihil; subindeque nullum esse inconueniens illam eximere & subtrahere ab immediata Dei dependentia & causalitate. Quare meritò illis Authoribus illud Propheta Regij Psalm. 106. adaptari potest: *Ascendant usque ad celos* (liberam nostram voluntatis determinationem mirum in modum extollendo) & *descendant usque ad abyssos*, illam deprimendo ac deiciendo usque ad nihilum.

Argumentum ergo resumo, & quero ab Adversariis, an libera nostra voluntatis determinatio sit aliquid in rerum natura existens, vel nihil: Si est aliquid, debet à Deo immediate causari, cum Deus sit creator omnium visibilium & invisibilium, ut in primo Symboli nostrae fidei articulo profitemur. Quòd si à Deo immediate causatur: Ergo Deus praevidet in illam influit, & non tantum simultaneè: cum omnis causa sit prior naturà, & causalitate suo effectu: si autem illa determinatio nihil sit, non potest à Deo tolli, destrui, aut laedi per physicam praedeterminationem; atque ita talis praedeterminatio erit innoxia, & immunis à crimine laesae libertatis, quòd illi imponunt Adversarij, subindeque omnia illorum argumenta sponte liquefcent, & in fumum & auras evanescent.

§. II.

Alia inconuenientia exponuntur.

Præter inconueniens jam expositum, quòd præcipuum est, & veluti capitale, plura alia adduci solent à nostris Thomistis, quæ breuiter attigimus Tractatu præcedenti, impugnando scientiam mediam, unde latius hic expendenda & exponenda sunt.

63. Secundum ergo inconueniens petitur ex eo quòd decreta illa indifferentia tollunt, vel saltem valde limitant supremum & absolutum Dei dominium, in voluntatem & cor hominis, quòd ut ait Scriptura Proverb. 21. ita in manu ejus est, ut quocumque voluerit, vertat illud. Sic ergo potest in forma proponi argumentum. Si Deus circa nostros actus liberos habeat decreta purè indifferentia, & expectantia consensum & determinationem nostrae voluntatis, sequitur Deum circa nostros actus liberos non habere tam perfectum & absolutum dominium, quam voluntas creata, vel etiam quam ipse Deus habet erga actiones & effectus causarum naturalium: Consequens est absurdum: Ergo & Antecedens. Minor manifesta est. Tum quia, ut ait Augustinus de correptione & gratia cap. 14. *Deus magis habet in sua potestate voluntates hominum, quam ipsi suas*: Ergo habet non solum æquale, sed etiam majus & perfectius dominium in nostros actus liberos, quam habeat ipsa voluntas creata. Tum etiam quia in quamlibet rem creatam, hoc ipso quòd ens creatum est, habet Deus summum jus, & ipsa res creata summam dependentiam à Deo, ut de ipsa, & in ipsa faciat quid voluerit: Sed actus nostri liberi, etiam in ratione liberi, & prout egrediuntur à voluntate creata, sunt aliquid creatum: quia ratio necessarii vel liberi in causis creatis, non est aliquid factum, vel ens rationis, aut nihil, sed entitas aut modalitas realis: praesertim cum libertas sit

A perfectio simpliciter simplex, & fundetur in amplitudine & elevatione creaturæ spiritualis supra corpoream, ut disp. 3. art. 1. latè exposuimus: Ergo absurdissimum est, minorem causalitatem, aut dominium ponere in Deo respectu nostrorum actuum liberorum, quam in voluntate creata, vel quam respectu actuum & effectuum causarum naturalium.

Sequela verò Majoris, quantum ad primam partem, probatur. Voluntas creata ratione perfecti dominij quòd habet in suos actus liberos, potest, illasà & incolumi sua libertate, scipsam liberè determinare, & talem determinationem incipere, nec debet illam supponere, vel expectare ab alia causa creata: Ergo si Deus non possit idem praestare, & facere sine laesione libertatis, ut à voluntate creata incipiat, & exeat talis determinatio, sed eam debeat à libero arbitrio expectare, & veluti emendicare, evidens est quòd non habeat tam perfectum & absolutum dominium in nostros actus liberos, quam ipsa voluntas creata, & quòd magis habeat homo in manu sua voluntatem suam, quam Deus, quæ est contradictoria propositionis S. Augustini, asserentis quòd *Deus magis habet in potestate voluntates hominum, quam ipsi suas*.

Probatur etiam sequela Majoris, quantum ad secundam partem. Deus ita dominatur causis non liberis, & illas ita dependent à Deo ad suos effectus producendos, quòd Deus non expectat determinationem illarum, sed causat illam, & efficaciam antecedentem habet in talium causarum cooperationem, ut non negant Authores oppositi: Ergo si Deus salvà & illasà nostri arbitrij libertate, non possit habere decreta ex se efficacia circa nostros actus liberos, nec causare consensum & determinationem liberi arbitrij, sed illam debeat supponere vel expectare à voluntate creata, minus dominij habebit in illam, quam in alias causas non liberis.

Non latet Authores oppositos rationis hujus efficacia, ideòque eam duobus modis infringere & enervare conantur. In primis aliqui absolute negant, quòd divina majestas habeat idem vel æquale dominium in voluntates hominum, ac in cetera omnia quæ sub celo sunt: alias, inquirunt, sicut respectu aliorum, tale habet dominium, ut omnia illa vertat quocumque voluerit, sine libertate eorum: ita etiam haberet dominium in voluntatem nostram, ut eam verteret quocumque ipse voluerit, absque ejus libertate: quòd naturæ & conditioni illius repugnat, cum sit potentia libera, & sui actus dominativa. Unde duplex in Deo dominium distingunt: unum absolutum & despoticum, quale habet supra res naturales. Alterum politicum & civile, quòd tantum volunt Deum in voluntates hominum habere.

E Alij verò respondent, quòd licet Deus habeat in nostras voluntates supremum & absolutum dominium, sicut in cetera omnia, non tamen sequitur quòd possit per decretum antecedens, & de se efficax, determinare voluntatem ad suos actus liberos eliciendos. Quia cum actus liberi procedant à potentia indifferenti ad utrumlibet, ut fiant, Deus debet servare jus talis potentie indifferentis, & supponere, vel expectare ejus determinationem & consensum, ac proinde concurrere cum illa per decretum indifferens & conditionatum, à voluntate humana, quantum ad speciem actus, determinabile.

71. Verum utraque hæc responsio facile potest impugnari. Contra primam efficaciter arguitur. Ratio supremi domini supra actiones causarum naturalium, fundatur in dependentia quam habent à Deo creatore, conservatore, & primo movente: Sed eandem dependentiam habent à Deo actus liberi nostræ voluntatis, quia eorum est creator, & conservator, ac primus motor nostræ voluntatis: Ergo idem habet dominium supra nostros actus liberos, ac in ceteras res quæ sunt sub cælo.

72. Nec est quod infelici scrupulo hæreatur in illo termino, *sicut*, quasi velimus significare, quod sicut res inanimatas Deus ex suo dominio vertit & immutat sicut vult, sine earum libertate; ita voluntatem nostram sine libertate ejus vertat suâ omnipotentia sicut voluerit; quin potius oppositum significamus, quod sicut dominium Dei est super res inanimatas, & modum earum, ut necessariò, & sine libertate operentur: ita super creaturas rationales, & modum earum, dominium habet, ut liberè, & non cum necessitate moveantur. Sanè comparatio ista, & adverbium, *sicut*, non est nostrum, sed Scripturæ, Proverb. 21. *Sicut divisiones aquarum, ita cor Regis in manu Dei, quocumque voluerit vertet illud*: Ergo sicut habet Deus dominium in divisiones aquarum, ita in vertendo & mutando cor Regis; nec tamen aliquis sanè mente dicere potest, quod in prædictis Scripturæ verbis, *ly sicut* in hoc parificet cor Regis divisionibus aquarum, ut sicut istæ sine ulla libertate divino obtemperant dominio, ita & illud; sed in hoc potius parificat, quod sicut aque non resistunt divisioni quæ manu hortulani fit, ita etiam cor Regis, manente potestate, & libertate suâ antecedenti ad resistendum, de facto non resistit Deo moventi quocumque voluerit.

73. Contra secundam responsionem militat argumentum desumptum ex autoritate magni Augustini, asserentis quod *Deus magis habet in potestate sua voluntates hominum, quam ipsi suos*. Ex quibus verbis sic licet argumentari. Deus est dominus actionum liberarum voluntatis creatæ, multò magis quam sit domina ipsa voluntas: Sed ipsa voluntas potest determinare se, nihil expectans, ad quod voluerit, quando voluerit, & ubi voluerit; & de facto determinat se, propter dominium quod habet supra suos actus: Ergo Deus potest determinare voluntatem, non expectando ejus determinationem, ad quod voluerit, quando voluerit, & quomodo voluerit, sine læsione libertatis illius, ratione supremi domini quod habet in illam. Unde falsum est, quod jura libertatis creatæ exigant, quod Deus determinationem liberi arbitrii à voluntate creatæ supponat vel expectet. Cum enim ipsa non sit primum, sed secundum liberum, à Deo essentialiter in sua determinatione, suæque libertatis exercitio dependens, non habet primum & absolutum in suos actus liberos dominium, sed tantum secundarium, & temperatum subordinatione & dependentiâ à primo libero, primoque determinante. Unde licet debeat se determinare, non tamen per se primò, & independentem à primo libero, primoque determinante, sed solum secundario, & sub morione, applicatione, ac determinatione primi liberi, ut colligitur ex D. Thoma 1. contra Gentes cap. 68. in fine, ubi ait: *Dominium quod habet voluntas supra suos actus, per quod in ejus potestate est velle, excludit deter-*

Tom. I.

A *minationem virtutis ad unum, & violentiam causæ exterioris agentis, non tamen excludit influentiam superioris causæ, à qua est ei esse & operari: & sic remanet causalitas in causa prima quæ est Deus, respectu motuum voluntatis.* Et 1. parte quæst. 19. art. 3. ad 5. *Causa quæ est ex se contingens, oportet quod determinetur ab aliquo exteriori ad effectum: voluntas autem divina, quæ ex se necessitatem habet, determinat seipsam ad volitum ad quod habet habitudinem non necessariam.* Quibus verbis apertè statuit hoc discrimen inter primum & secundum liberum, & inter Deum & causam liberam & contingentem creatam, quod Deus seipsum primò determinat, independentem à quocumque alio determinante: causa autem contingens creata, indiget determinari ab aliquo principio extrinseco, scilicet à Deo, tanquam à primo libero cui essentialiter in suis actibus liberis subordinatur. Unde egregiè Scotus in 4. distinct. 49. quæst. 6. §. *Dico ergo*, sic ait: *Contra naturam voluntatis est determinari à causa inferiori, quia hoc ipso non esset superior: non est autem contra naturam ejus determinari à causa superiori.* scilicet Deo. Quod intelligi & interpretari non potest de motione & determinatione purè morali & objectiva, cum causæ inferiores & creatæ, moraliter & objectivè movere possint & determinare voluntatem, eamque ostensione alicujus boni sibi convenientis, ad ejus desiderium vel amorem allicere.

C *Tertium inconveniens sumitur ex perfectione divinæ providentiæ, cui decreta illa indifferentia non parùm derogare videntur. In primis enim modus concurrenti per concursum indifferentem, & sine intentione & volitione alicujus actus & effectus particularis, cum sola intentione generali agendi quod volent creatura, est cæcus, ignarus, imprudens, vagus, potentialis, & confusus, facitque Deum similem piscatoribus, qui mittunt rete in mare, ignorantes quos pisces apprehendent, & in suis retibus concludunt: ut Tractatu præcedenti ostensum est. Ergo ille non parùm derogat divinæ providentiæ, quæ cum sit perfectissima, attingit res in particulari & in individuo, non autem in communi, vagè, & in confuso, & quasi in incertum, ut constabit ex dicendis disputatione 8.*

D *Præterea, Modus ille concurrenti eximit ab ordine divinæ providentiæ & prædestinationis, id quod est perfectissimum, & nobilissimum in creatura intellectuali, scilicet determinationem voluntatis humanæ. Id enim quod Deus expectat, vel supponit, & non causat, non est ex ejus intentione, & providentiâ; quia illa est causa rerum provisarum, & tantum se extendit, quantum ejus causalitas, ut docet D. Thomas infra quæst. 22. art. 2. Sed in sententia Adversariorum, Deus expectat, vel supponit, & non causat determinationem liberam voluntatis creatæ per decretum indifferens: Ergo talem determinationem Deus non prædefinit, nec prædestinat, neque illam respicit ut ex sua intentione & providentiâ derivatam, sed præter eam factam, ac proinde tanquam casualem & fortuitam. Quod D. Thomas 3. contra Gentes cap. 89. rejicit tanquam errorem quorundam veterum Philosophorum, qui dicebant quod providentiâ non est de his quæ subsunt libero arbitrio, scilicet de electionibus, ut supra retulimus. Et 1. parte quæst. 22. art. 2. ad 4. sic ait: *Quia ipse actus liberi arbitrii reducitur in Deum ut in causam, necesse est ut**

LLI ij

74.

Disp. 6.
art. 6.
§. 7.

75.

ea quæ ex libero arbitrio sunt, divina providentia subdantur.

76. Denique, Ordo divinæ providentiæ debet esse infallibilis & certus, non solum certitudine præscientiæ, sed etiam certitudine causalitatis: At in decreto indifferenti & conditionato, non potest fundari ordo infallibilis & certus certitudine causalitatis: Ergo tale decretum derogat perfectioni divinæ providentiæ. Major constat: Tum quia (ut supra dicebamus) tantum se extendit divina providentia, quantum ejus causalitas: Tum etiam quia prædestinatio, quæ est providentia perfectissima, est certa non solum certitudine præscientiæ, sed etiam certitudine causalitatis mediorem, ut Tractatu sequenti ostendemus.

Disp. 4.
art. 1.

- Minor etiam non est minus evidens. Primo quia decretum illud, cum sit pure indifferentes, nullum habet infallibilem nexum cum consensu potius quam cum dissensu liberi arbitrij, sed indifferenter cum utroque conjungitur: Ergo in illo non potest fundari certitudo infallibilis causalitatis, respectu consensûs verbi gratiâ. Secundo, Cum tale decretum, in sententia Molinæ, Suarez, Lessij, & aliorum, non sit absolutum, sed conditionatum, non causat nisi purificatâ conditione, quæ est determinatio voluntatis creatæ: Ergo prius Deus cognoscit consensum liberum futurum, quam causalitatem talis decreti.

77. Dices, Quod licet decretum illud indifferentes & conditionatum, secundum se non possit fundare certitudinem causalitatis omnino infallibilem, bene tamen ut habet adjunctam scientiam mediam, à qua dirigitur.

Sed contra: Cum scientia media se teneat ex parte intellectûs speculativi, ex quo nulla potest derivari causalitas vel efficacia in decreta voluntatis divinæ, si decretum illud indifferentes & conditionatum, quod Adversarij fingunt in Deo, non possit fundare secundum se aliquam certitudinem causalitatis, non poterit etiam esse fundamentum ordinis certi & immobilis divinæ providentiæ, prout habet adjunctam scientiam mediam, quæ habet solum specularem & explorare eventum, & futuritionem rerum, non autem illam efficere.

78. Quartum inconveniens contra ista decreta indifferentia, deducitur ex complicatione & insuperabili difficultate quâ premuntur ac ferè devorantur Adversarij, in declarando quomodo hoc decretum indifferentes determinetur ad concurrendum cum voluntate, pro consensu magis quam pro dissensu, ex illis duobus quæ offert ad utramque partem. Nam quando Adversarij dicunt, quod Deus est paratus concurrere cum voluntate ad consensum, si illa se determinaverit ad hanc partem: quid est hoc, si voluntas creatæ se determinaverit? est ne aliqua determinatio in actu primo, & antecedenter ad operationem, superaddita ipsi indifferentiæ potentiæ, quâ posita Deus determinet absolute decretum suum ad illam partem in quam inclinat ille actus primus? Aut aliqua determinatio per modum ipsius operationis & actûs secundi, quasi incipiente jam operatione partiali voluntatis, Deus succurrat, & addat suum concursum determinatè pro illa parte? Neutrum potest dici: Ergo decretum illud indifferentes, & expectans determinationem voluntatis creatæ, est omnino chimericum & impossibile. Major constat, Minor autem, quantum ad utramque partem, probatur. In primis enim talis determinatio non est actus primus. Tum quia

non est habitus superadditus voluntati, cum non semper operemur ex habitu. Tum etiam quia totum quod est in voluntate ante actum, est indifferentes & indeterminatum, apud istos Authores, qui denegant prædeterminationem antecedentem in voluntate. Non potest etiam dici quod sit actus voluntatis: quia de illo redibit difficultas, quomodo producitur cum voluntate, sine determinato concursu, aut quis determinavit concursum ad illum? Et sic vel admitendus erit processus in infinitum in determinatione talis concursûs indifferentis, vel concedendum erit, dari aliquem actum voluntatis in rerum natura existentem antecedenter ad concursum & causalitatem Dei, id est, aliquam entitatem creatam, à Deo independentem, & imparticipatam: quod est horridum in tota Theologia & Philosophia, ac repugnans primo Symboli nostræ fidei articulo, quo nos in Deum, factorem visibilium omnium & invisibilium, credere profitemur.

Præterea, Cum determinatio in actu secundo sit ipse consensus & influxus voluntatis, qui utriusque identificatur cum concursu Dei simultaneo: Deum expectare quod voluntas se determinet in actu secundo, idem erit ac expectare, an ipsemet concurrat, ac dicere; si ego concurram determinatè ad consensum, concurram: quid ineptius? aut si videro actum & consensum jam factum, in suam in illum, seu illum faciam, quid implicatius, aut absurdus? Certè (ut loquitur Joannes à S. Thoma) punctus iste in assertoribus scientiæ mediæ, alta profunditas est, & rapidissimis vorticibus plena, quam nullus penè transit, quem non absorbeat, vel ad littus efficaciam divinæ antecedentis ejiciat.

Denique decretum illud indifferentes evertit in Deo omnem scientiam mediam, quia objectum ejus sic componit, ut non pertineat ad scientiam liberam, sed merè necessariam, & simplicis intelligentiæ. Objectum enim scientiæ mediæ, in sententia Adversariorum, est istud: si Petrus in talibus occasiõibus & circumstantiis tali vocatione excitetur, nec illi desit concursus meus ad consentiendum, consentiet: Sed hæc veritas conditionalis, est necessaria, & pertinens ad scientiam simplicis intelligentiæ: Ergo & objectum scientiæ mediæ. Major patet, Minor verò probatur. Posito concursu Dei simultaneo (sicut ponitur pro conditione in illa conditionali) necessario ei connectitur, & identificatur concursus causæ secundæ, quia concursus causæ primæ & secundæ, identificatur in eadem actione, quidquid enim est à causa secundâ, est etiam à primâ: Ergo necessarium est, posito concursu Dei, poni concursum causæ secundæ, nec potest unum separari ab alio, & sic facit sensum omnino necessarium illa conditionalis; imò identicum ac nugatorium. Cum enim dicit, si vocavero Petrum tali vocatione, & non desit meus concursus, consentiet: *ly non desit meus concursus*, est idem ac dicere, si adit, seu ponatur meus concursus, quia a quipollent non deesse concursum, & adesse seu poni concursum; & sic est sensus, si concurrero simultaneè cum illa, consentiet: At qui concursus simultaneus ad consensum, indivisibiliter est idem ac ipse consensus: Ergo idem est dicere: si concurrero, consentiet; ac dicere, si consentiat, consentiet; quæ est nugatoria repetitio, ac bartologia intolerabilis.

§. III.

Alia inconuenientia recensentur.

81. **A**lia absurda & inconuenientia deducuntur ex illo trito & communi Adversariorum principio, quo asserunt voluntatem creatam determinare decretum & concursum Dei ad speciem actus, & ab eo determinari ad individuum, seu ad eliciendam hanc numero operationem potius quam aliam, ut fuscè exponit Suarez in *Meta-physica disp. 5. sect. ultima.*

Ex hoc enim principio, quod sæpe repetunt & inculcant Adversarij, sequitur primò, voluntatem creatam esse primum eligens, & primum determinans, ac proinde primum liberum: diuinam verò solum secundum eligens, & secundum liberum. Probatur sequela: Illa causa prius eligit, & prius determinat, quæ per se primò attingit in actu vel effectu aliquam rationem priorem illà quæ ab altera attingitur: Sed ratio specifica in actibus voluntatis creatæ, est prior individuali, eaque nobilior & perfectior, cum illa eorum essentiam & quidditatem constituat, ista verò sit extra illorum essentiam & quidditatem: Ergo si voluntas creatæ, in suis actibus liberis rationem specificam per se primò attingat, & concursum Dei ad illam determinet, ab eoque solum determinetur ad rationem individualem & numericam suæ operationis, voluntas creatæ erit primum liberum, primumque determinans, diuinam verò solum secundum liberum & secundum determinans: imò voluntas diuina erit posterior voluntate humana, eisque veluti ancilla & pedissequa; ejus enim determinationem expectare debet, ut determinatè in actus nostros liberos insuat: sicut ancilla ut operetur, expectat nutum vel imperium dominæ suæ; vel sicut habitus, ut in actum secundum exeant, voluntatis determinationem & flexum expectant: quò exemplò utuntur ipsi Adversarij.

82. Secundo ex eodem principio sequitur, id quod melius & perfectius est attribui voluntati creatæ, Deo verò id quod est minus bonum & minus perfectum: quod in Pelagianis sæpissimè reprehendit & detestatur Augustinus. Sequela patet, cum enim ratio specifica, utpote constituens essentiam & quidditatem rei, sit nobilior individuali, quæ est extra essentiam & quidditatem illius, determinatio ad speciem actus, perfectior est determinatione ad individuum: Ergo si ad voluntatem humanam per se primò referatur determinatio ad speciem actus, & diuinæ attribuitur solum determinatio ad individuum, manifestum est, id quod est melius & perfectius attribui voluntati creatæ, diuinæ verò id quod est minus bonum, & minus perfectum.

83. Confirmatur: Decretum & auxilium indifferens dat solum possibilitatè volendi & operandi; ipsum autem velle & operari est à libero arbitrio, sub tali decreto & auxilio indifferenti, se ad volendum & operandum determinante: Sed actu velle & actu operari, est quid nobilius & perfectius, quam posse velle & posse operari, ut constat: Ergo Adversarij dant libero arbitrio id quod est melius & perfectius, Deo autem id quod est minus bonum, & minus perfectum, & ut loquitur Augustinus supra relatus: *In eo quod dicunt esse amborum, priores se faciunt, posteriorem Deum.*

Tom. I.

A Tertiò ex eodem Adversariorum principio sequuntur duo alia inconuenientia, quæ illi maxime vitare putant ex positione decretorum indifferentium: nempe destrui libertatem arbitrij, & Deum esse causam peccati. Sequela probatur, quantum ad utramque partem. Et in primis quòd destruat libertas, facillè suaderi potest, argumento desumpto ex doctrina Adversariorum. Duplex enim solet distingui in nobis libertas: altera specificationis, quæ respicit actum quantum ad speciem, & dicit potestatem eligendi actum vel objectum hujus vel alterius speciei: altera exercitij, quæ versatur circa actum in individuo, & quatenus hic & nunc ab homine exercetur. Sicut ergo Adversarij contendunt, quòd si Deus determinaret voluntatem creatam ad speciem actus, ab ea tolleret libertatem specificationis, quia (inquiunt) ita de ratione causæ liberæ est seipsam determinare, ut repugnet eam à Deo determinari. Ita etiam propter eandem rationem, si voluntas creatæ non se determinet ad actum in individuo, sed à Deo determinetur, sequitur per talem determinationem, ab ea tolli libertatem exercitij, quæ non respicit solum actum in specie, sicut libertas specificationis, sed etiam in singulari & in individuo, & prout hic & nunc exercetur. Vel si per istam determinationem, non tollatur libertas exercitij, per alteram non tollitur libertas specificationis; & sic præcipua Adversariorum argumenta, quibus probare contendunt, ex positione decreti efficaciæ & prædeterminantis, sequi destructionem, aut læsionem libertatis creatæ, penitus infringuntur, & enervantur.

B Probatur etiam sequela Majoris, quantum ad secundam partem. Deus erit causa peccati, si determinet voluntatem hominis ad aliquam specialem malitiam, ad quam non est ex propria malitia, aut defectibilitate, determinata: Atqui si illam determinet ad eliciendum hunc actum in individuo potius quam alium, illam determinabit ad aliquam specialem malitiam, ad quam non est ex sua malitia & defectibilitate determinata: Ergo erit causa peccati. Major constat, Minor probatur. In hoc actu singulari reperitur aliqua deformitas & malitia specialis, quæ non conuenit illi secundum suam rationem specificam; malitia enim quæ sumitur ex circumstantiis aggravantibus intra eandem speciem, non pertinet ad rationem specificam actus, sed ad individualement: alioquin illæ circumstantiæ mutarent speciem moralem actuum humanorum, & non intra eandem speciem aggravarent. Item actus odij Dei verbi gratiæ, secundum rationem specificam abstrahit à latitudine graduali, & ab eo quòd sit intensus ut quatuor, vel ut sex: species enim, ut docet Aristoteles, se habent sicut numeri, & consistunt in indivisibili. Si verò consideretur in individuo, habet gradus determinatos malitiæ & deformitatis: Ergo si Deus determinet voluntatem creatam ad eliciendum talem actum odij in individuo, illam determinabit ad aliquam specialem gradum malitiæ, & deformitatis, qui non includitur in ratione specifica, & ad quem illa non erat ex propria malitia & defectibilitate determinata.

LLl iij

Aliud inconueniens breuiter exponitur.

86.

Aliud inconueniens quod ex positione decretorum indifferentium sequitur, sumitur ex manifesta contradictione quam illa decreta involvunt. Implicat enim contradictionem promitti conditionaliter id sine quo talis conditio non potest impleri: Sed voluntas creata in quocunque rerum ordine constituitur, non potest velle, nec se determinare, sine actuali Dei concursu: Ergo concursus Dei non potest promitti, vel decerni, sub conditione quod voluntas humana velit aut se determinet. Minor pater, Major probatur. Hæc promissio: si videris hoc objectum, dabo tibi lucem necessariam ad videndum. Aut ista, si operatus fueris, dabo tibi existentiam, est omnino illusoria & ridicula, quia lux est aliquid prærequisitum ex parte objecti, ad hoc ut videatur; & similiter existentia est conditio necessaria ad operandum: Ergo promissio conditionalis in qua conditio non potest impleri sine eo quod promittitur, ridicula est, & involvit contradictionem; positio enim conditionis sub qua fit aliqua promissio, impletionem talis promissionis antecedere debet.

87.

Confirmatur & magis illustratur hæc ratio, alio exemplo aptissimo. Si quis puero debili & infirmo, ac impotenti ad levandum aliquod ingens pondus, diceret: ego te adjuvabo ad tollendum hoc pondus, si illud tollas, proculdubio irideret illum: quia, ut supponimus, puer ille est omnino impotens & improporionatus ad illud tollendum, nisi adjuvetur ab alio. Ita similiter, cum homo sine concursu Dei sit omnino impotens ad volendum, nec possit se determinare sine ejus auxilio: quia, ut inquit Apostolus, *Deus est qui operatur in nobis velle*: vel ut loquitur Augustinus in Soliloquiis cap. 24. *Velle quod bonum est non possum, nisi tu velis*: ridiculum & nugatorium est decretum illud Molinisticum, quod Deus decernit concurrere cum homine ad volendum & operandum, si homo velit & se determinet.

Confirmatur amplius: Cum homo non possit velle bonum, nisi Deo volente, ut ex Augustino vidimus: istud decretum, volo concurrere cum Petro ad amandum, si Petrus velit, sic erit exponendum: Volo ut si velim quod Petrus velit amare, cum eo concurrere ad amandum: quod etiam nugatorium & ridiculum est.

88.

Demum contra decreta indifferentia est argumentum ad hominem, propositum à Caramuele in Theologia fundamentali, cap. 1. num. 26. his verbis. *Dua circumferuntur sententia: altera qua docet causam secundam determinari à prima, altera qua primam à secunda; & ad hanc spectare videntur Propugnatores scientia media. Ergo quando causa secunda determinat primam, vel tollit primam libertatem, vel non tollit? At illud prius dici non potest: Ergo debet dici hoc posterius. Tunc sic. Per vos causa secunda potest determinare primam, illas à libertate prima: Ergo prima poterit determinare secundam, illas à libertate secunda. Patres ergo Iesuita, cum volunt suam opinionem suadere, sententiam Thomistarum persuadent, & seipsos impugnant: ideo enim negant Deum causas liberas determinare, quod determinatio libertati opponatur.*

Convelluntur fundamenta adverse sententia.

VT Adversariorum fundamenta facile convellantur, tria breuiter hic præstanda sunt. Primò præcipua illorum argumenta, desumpta ex variis absurdis & inconuenientibus, quæ putant sequi ex nostra sententia, breuiter referenda & exponenda sunt. Secundò demonstrandum est, eadem absurda & inconuenientia, olim à Faulsto & Massiliensibus, contra sententiam D. Augustini fuisse objecta. Tertio ex purissimis ac limpidißimis hujus Sancti Doctoris fontibus, eorum solutio haurienda erit.

§. I.

Adversariorum fundamenta exponuntur.

Contra decreta de se efficacia, & liberi arbitrii consensum antecedentia, præsertim contra decretum prædestinationis gratuita, & antecedentis præscientiam meritorum, de quo Tractatu sequenti fusè disseremus: multiplicitè insurgunt Recentiores, eaque variis absurdis & incommodis gravare & exagitare conantur.

In primis arguunt Lessius de Prædestinatione sect. 6. assert. 3. num. 72. & de gratia efficaci cap. 3. 4. & 5. Molina 1. parte quæst. 23. art. 4. & 5. disp. 1. §. *Illud addamus*. Vazquez 1. parte disp. 89. cap. 10. & dicunt: *Ex illis inflexibilibus, & plusquam adamantinis decretis, induci fatum plusquam adamantinum, fatum inevitabile, fatalem necessitatem, & vitam hominis fato alligatam esse*. Ita enim loquitur Lessius ubi supra: Ergo talia decreta non sunt admittenda. Consequentia patet, fatum enim pertinet ad Gentilismum, & ab eo abhorret fides Catholica. Antecedens autem probatur. Talia decreta sunt tantæ virtutis & efficacæ, ut nullam relinquunt in voluntate creata potentiam ad oppositum: Sed in hoc consistit formaliter fatum Gentilium: Ergo ex illis oritur fatum.

Confirmatur, & magis illustratur hæc ratio. Gentiles olim constituebant fatum in quadam coordinatione & concatenatione causarum omnino inflexibili & immutabili, ex qua volebant omnia ex necessitate procedere, ut docet D. Thomas 1. parte quæst. 116. art. 3. & quodlibet. 12. art. 4. Sed quantum ad propositum, idem est æquivalenter, unica causa omnino inflexibilis & immutabilis, qualis est decretum illud prædeterminans, absolutum, & de se efficax, quod in Deo admittimus, ac coordinatio plurium causarum inflexibilium, qualem olim fingebant Gentiles; & solum potest esse differentia, quod illa coordinatio erat ex causis corporalibus, voluntas autem divina est summè spiritualis, æquivalens cuicumque firmitati aut inflexibilitati possibili: Ergo decretum prædeterminans, fatum inducit.

Secundò principaliter arguunt Lessius de Prædestinatione sect. 6. num. 17. & sequentibus. Molina quæst. 23. art. 4. & 5. disput. 1. membro 6. Vazquez 1. parte disp. 89. cap. 10. Valentia in 1. partem disp. 1. quæst. 23. puncto 4. Hoc decretum tollit libertatem arbitrii: Ergo non est admittendum. Consequentia patet, Antecedens probatur. Libertas consistit in potentia seu do-

minio quod habet voluntas supra suos actus : Sed A
 posito tali decreto, nullum habet voluntas creata
 supra suos actus dominium : Ergo nec ullam li-
 bertatem. Major constat, Minor probatur. Li-
 berum arbitrium non habet potētiā, seu domi-
 nium super decretum, neque super connexionem
 infallibilem, quæ intercedit inter decretum &
 actum voluntatis creatæ, cum nihil possit ope-
 rari impeditivum decreti, vel connexionis illius
 cum actu : Ergo neque habet potētiā, aut do-
 minium super nostros actus. Antecedens patet,
 Consequentia probatur. Qui habet dominium
 super actum, habet etiam potētiā & domi-
 nium super omnia à quibus talis actus essentiali-
 ter dependet : Ergo si liberum arbitriū non habeat
 dominium super divinum decretum, & motio-
 nem, seu gratiam ab illo promanentem, à qui-
 bus actus nostri essentialiter dependent, nullum
 etiam habebit supra suos actus dominium.

92. Tertio probat suam opinionem Lessius, libro
 de Prædestinatione, in præfatione ad Lectorem,
 & ibidem sect. 2. num. 27. & Molina ubi supra
 disp. 1. memb. 6. circa finem. Quia (inquiunt) se-
 quitur ex contraria sententia, homines in despe-
 rationem suæ salutis adduci : Sed in nulla senten-
 tia Catholicorum hoc debet admitti : Ergo om-
 nes Catholici debent illam sententiam repellere,
 Sequela probatur : Proponamus duos homines,
 quorum unum Deus per suum decretum ex se ef-
 ficax & antecedens statuit salvare, & alterum de-
 crevit damnare : tunc primus nihil potest spera-
 re, cum habeat totum quod possit sperare, scilicet
 certitudinem infallibilem suæ salutis. Alter è con-
 tra, quomodo non potest non desperare, quem
 prædefinitio violenta damnavit ?

93. Quarto arguit Lessius ubi supra sect. 2. num. 14.
 & Molina ubi supra. Sententia opposita socor-
 diam, torporem, & ignaviam hominibus Chri-
 stianis affert : Ergo non est admittenda. Conse-
 quentia patet, Antecedens probatur. Nullus po-
 test esse sollicitus de bonis operibus, qui existi-
 mat omnia nostra opera cum omnibus suis cir-
 cūstantiis, decreto absoluto & antecedenti, esse
 ab æterno à Deo prædefinita : Atqui sententia
 quæ tollit sollicitudinem bene operandi, causat
 ignaviam, socordiam, & torporem : Ergo sen-
 tentia Thomistarum, torporem & ignaviam in
 exercitio bonorum operum causat.

94. Ex his principiis plura alia absurda & inconve-
 nientia colligit præfati Authores, & dicunt se-
 qui ex nostra sententia. Nempe *studium virtutis*
retundi. Ita Lessius de prædest. sect. 2. *Incurari*
homines ad licentiam & dissolutionem vite. Ibi-
 dem ratione decimā. Et Valentia in 1. partem
 quaest. 23. puncto 4. in corollario. *Laudem detra-*
hi bonis operibus. Lessius de prædest. sect. 2. nu-
 mero 13. & 17. *Orationes refrigerare aut extinguere*.
 Vazquez disp. 89. in 1. p. cap. 10. *Spem impe-*
trandi tolli ex incertitudine illius decreti. Lessius
 de gratia efficaci cap. 7. num. 2. *Exhortationes &*
correctiones languescere & auferri. Idem de præ-
 dest. sect. 3. num. 31.

95. Denique contra eadem decreta de se efficacia,
 & consensum voluntatis creatæ antecedentia,
 insurgunt Theophilus Raynaudus, sub assumpti-
 tia larva de la Riviere, & Franciscus Annatus, in
 libro de scientia media cap. ultimo. Et dicunt
 quod Calvinus huiusmodi decreta & prædefini-
 tiones Dei absolutas introducere conatus est, ut
 arbitrii libertatem de medio tollerent. Unde ne
 conveniamus cum hæreticis, decreta illa abso-

luta, omnem prævisionem determinationis crea-
 tæ voluntatis antecedentia, quæ à Thomistis
prædeterminantia appellantur, à Scholis Catho-
 licorum releganda sunt, & introducenda decreta
 indifferentia & conditionata, libertatis amica,
 mitia, benigna, suavia, & prævisione futuri
 consensūs contemperata.

§. II.

*Eadem absurda & inconvenientia, olim à Fausto
 & Massiliensibus, contra doctrinam Divi
 Augustini objecta.*

96. **V**T clarè constet hæc Recentiorum argumen-
 ta non esse recentia, sed pervetusta, & ve-
 luti rancida, ac decreta ex se & ab intrinseco ef-
 ficacia, quæ Lessius *ferrea & adamantina* vocat,
 ex Augustini visceribus esse deprompta : è contra
 verò alia quæ in Deo fingunt Adversarij, & in-
 differentia appellantur ; sed quæ *cereæ & plum-
 bæ*, verius nuncupari possent, utpote quæ spon-
 te liquecant, & sigillationem ab humana vo-
 luntate expectent, ab hujus S. Doctoris mente
 & sensibus esse remotissima, operæ pretium est,
 breviter hic ostendere, Faustum & alios Semipe-
 lagianos, eadem omnino absurda & inconveniē-
 tia, contra Augustini sententiam sæpius objecisse,
 eandemque omnino querelas contra ejus doctri-
 nam olim induxisse, subindeque Adversarios trita
 Pelagianorum arma colligere, & obsoleta recu-
 dere, ipsisque merito illud Prosperi contra Col-
 latorem nos posse objicere : *Quid de elisarum ar-
 gumentationum ratiunculis fracta studeatis arma
 colligere ?*

In primis ergo quod objicitur de fato, habetur
 apud D. Prosperum, Epist. ad Augustinum, in
 qua referens præcipuas contra ejus doctrinam
 Massiliensium querimonias, ait quod illi con-
 querebantur ex Augustini doctrina, *Sub præde-*
stinationis nomine, fatalem quandam necessita-
tem induci. Et in Epistola ad Rufinum in fine :
Ea, inquit, quæ de fato jactitant, neque ipsum
quidem onerant (sanctum Augustinum) in cuius
libris copiosissime hujusmodi destruuntur errores.
 Idem constat ex Fausto lib. 1. de libero arbitrio
 cap. 4. ubi doctrinam Augustini impugnans, sic
 ait : *Sub pietatis fronte, gentilitatis malum, &*
inter gratiæ vocabulum, absconditum erit FATALE
DECRETUM. Et cap. 12. Recedat hinc originalis
definitio, VEL FATALIS. Idem constat ex Augu-
 stino lib. 2. ad Bonifacium cap. 5. & 6.

98. Secundo quod nobis objicitur de libertatis
 everfione, fuisse pariter objectum à Semipe-
 lagianis Augustino, constat etiam ex eodem Pro-
 spero in eadem Epistola ad Rufinum, ubi sic lo-
 quitur de Massiliensibus : *Scripta Augustini, qui-*
bus error Pelagianorum impugnatur, infamant,
dicentes eum liberum arbitrium penitus dimovere.
Et inferius. Nimum in experte, nimum incon-
sideratè ab adversantibus dicitur, quod per hanc
Dei gratiam, libero nihil relinquatur arbitrio. Et
 Faustus de libero arbitrio cap. 6. *Sicut mare mag-*
num, inquit, quod huc atque illuc veluti ventis
agitantibus volutatur, ita ad quodcumque bonum
vel facinus, sine ullo affectu suo, solo divina
potestatis impulsu, mens humana versaretur. Ecce
hæreticus (quem non alium quam Sanctum Au-
gustinum intelligit) sub prætextu gratiæ, qua-
lem vult hominem esse post gratiam. Denique in
 hoc demonstrando, quantā animi contentione
 Faustus laboraverit, fati indicat ipsa librorum

inscriptio, quos adversus Sanctum Augustinum A
edidit: *Professio fidei adversus eos, qui dum per
solan voluntatem Dei, alios dicunt ad vitam at-
trahi, alios in mortem deprimi, hinc fatum cum
Gentilibus asserunt, unde & liberum arbitrium
cum Manichæis negant.*

99. Tertiò de desperatione conqueruntur etiam
Massilienses apud Prosperum, in Epistola ad Au-
gustinum, dicentes: *Ex utraque parte superfluum
laborem fore, si neque rejectus ullâ industriâ pos-
sit intrare, neque electus ullâ negligentia possit
excidere. Quoquo enim modo se egerint, non
posse aliud erga eos, quam Deus definiit acci-
dere, & sub incerta spe, cursum non posse esse
constantem.* Et Hilarius ad eundem Augustinum
inquit: *His sanctitatis tue verbis ita moventur,
ut dicant quandam DESPERATIONEM homi-
nibus exhiberi. Item Faustus libro 1. de libero
arbitrio cap. 4. Quid enim ultra speret quem jam
gratia suam fecit? In quo è contrario non desperet,
quem PRÆDEFINITIONE VIOLENTA damnavit?*

100. Quarto induci socordiam, torporem, & igna-
viam ex Augustini doctrina, Massilienses cla-
mant apud Prosperum in Epist. ad Augustinum,
dicentes: *Hoc propositum vocationis, & lapsis
curam resurgendi adimere, & sanctis OCCASIO-
NEM TEMPORIS afferre: eò quòd utraque parte su-
perfluum labor sit &c. Quoquo enim modo se ege-
rint, non posse aliud erga eos, quam Deus defini-
vit accidere. Et inferiùs: Removeri itaque indu-
striam, tollique virtutes, SI DEI CONSTITUTIO,
HUMANAS PRÆVENIAT VOLUNTATES. Unde &
Faustus libro 1. cap. 11. Multum, & remunerati
gloria, & remuneratoris justitia denegabitur, si
summi & illustres viri, PER QUIETEM ET DESI-
DIAM coronantur.*

101. Quintò studium virtutis retundi, etiam Massi-
lienses apud Prosperum in Epistola ad Augusti-
num conqueruntur, his verbis: *Si aliud ha-
beat prædestinantis electio, cassa sit aditantis
intentio. Et iterum ibidem dicunt: Superflua
erit industria & laboris inditio, cujus studium
stante electione frustrandum sit. Et Augustinus
4. contra Julianum capite 8. Calumniaris me
dicere, NIHIL STUDII expectari ab humana vo-
luntate deberi.*

102. Sextò incitari homines ad licentiam & disso-
lutionem vitæ ex Augustini doctrina, fuit etiam
frequens Massiliensium querimonia, ut constat
ex Augustino de bono persever. cap. 15. Et ex
Fausto lib. 1. cap. 4. ubi ait: *Igitur dum liberi
interemptor arbitrij, in alterutram partem omnia
ex prædestinatione statuta, & definita esse pro-
nunciat, etiam SUPREMA REMEDIA POENITEN-
TIÆ, sensu abrupta impietatis evacuat.*

103. Septimò laudem detrahi operibus bonis, ait
etiam idem Faustus lib. 2. cap. ultimo, circa finem:
*Ergo, inquit, nostram non poterimus laudi conferre
palmam, si volumus necessitate servare naturam?*

104. Octavo orationes refrigerescere aut extingui,
clamat idem Faustus lib. 1. cap. 4. *Quid orare,
inquit, homini proderit, in una harum duarum
condicione omnimodis constituto? nam etsi ad
quam partem fuerit deputatus ignorat, utramque
tamen partem defixam & immutabilem non igno-
rat. Et iterum inferiùs: Qui unum in origine per-
ditum, alterum in prædestinatione affirmat ele-
ctum, vide quòd improba persuasione declinet: quid
enim aliud dicit, nisi quòd ADJECTIVO ORATIO-
NIS neuter indiget.*

105. Nonò spem impetrandi tolli ex incertitudine

divini illius propositi, conqueruntur etiam Mas-
silienses apud Augustinum, de prædest. SS. cap. 11.
ubi Massiliensium scrupulum, statim sibi refellen-
dum proponens, ait: *Sed incerta est mihi in-
quit de meipso voluntas Dei. Quibus continuo
respondet. Quid ergo tua ne tibi voluntas de teipso
certa est, nec times? qui stat, videat ne cadat.
Cum igitur utraque incerta sit, cur non homo fir-
miori quàm infirmiori fidem suam, spem, chari-
tatemque committit. Et de bono persever. cap. 17.
ait Massilienses à prædestinatione quam ipse do-
cebat abhorruisse, eò quòd verebantur, ne plus
desperatio quàm exhortatio videretur asserri, dum
cogitant qui audiunt, incertum esse humane igno-
rantia, cui largiatur Deus, cui non largiatur hæc
dona. Unde etiam Hilarius, in Epistola ad Augu-
stinum, testatur eosdem Massilienses Augustini
prædestinationem repulisse, eò quòd ad incertum
voluntatis Dei se deduci volebant. Cui respondens
Augustinus de prædest. Sanct. cap. 11. dicit: *Se mi-
rari homines illos infirmitati suæ se malle confide-
re, quàm firmitati promissionis Dei.**

Decimò exhortationes & correctiones lan-
guescere & auferri, fuit etiam constans & per-
petua Massiliensium querimonia; ut constat ex
eodem Augustino de bono perseverantia cap. 15.
ubi Massiliensium verba sibi refutanda propo-
nens, ait: *Neminem, inquit, posse correctio-
nis stimulis excitari, si dicatur in conventu Ec-
clesiæ audientibus multis: ita se habet de prædes-
tinatione definita sententia voluntatis Dei, ut alij
&c. Item apud Hilarium, in Epistola ad Augusti-
num, sic Massilienses loquuntur: *Nam si sic præ-
destinati sumus ad utramque partem, ut de aliis ad
alios nullus possit accedere: quòd pertinet tanta ex-
trinsecus CORRECTIONIS INSTANTIA? Unde
etiam Prosper scribens ad eundem Augustinum,
postulat ab illo edoceri: *Quemadmodum per hanc
prædicationem propositi Dei, nemo eorum qui co-
hortandi sunt impediatur, nec OCCASIONEM
NEGLIGENTIÆ habeant, si se prædestinatos esse
desperent.***

Denique Pelagianos & Semipelagianos olim
D. Augustini sententiam, tanquam Manichæo-
rum errorem condemnasse, illumque S. Docto-
rem, & invictissimum divinæ gratiæ propugna-
torem, tanquam hæreticum & Manichæum apud
Catholicos diffamasse, constat: Tum ex ipso
Fausto, Semipelagianorum Antesignano, in li-
bris sæpius citatis de libero arbitrio, in quibus
D. Augustinum (suppresso nomine) hæreticum
& Manichæum appellat. Tum etiam ex ipso Au-
gustino, libro 2. contra duas Epistolas Pelagian.
cap. 1. ubi loquens de Pelagianis, ait: *Nihil
aliud nituntur, nisi ut hac horribili hæresi (scili-
cet Manichæorum) objectâ, cujus se adversarios
conspiciunt, lateant inimici gratiæ, sub LAUDE
NATURÆ. Et libro 3. cap. 9. Excogitaverunt,
MANICHÆORVM DETESTABILI NOMINE, impe-
ritos quos poterunt detertere, ne adversus eorum
perverissima dogmata, aures accommodent veri-
tati. Et lib. 1. contra Julianum cap. 4. Quid nomen,
inquit, dilaniare niteris meum, & Ambrosium
facis, tacito ejus nomine, MANICHÆVM.*

Has ferè omnes Pelagianorum & Semipelagia-
norum querelas, seu potiùs calumnias contra
Augustini doctrinam, collegit D. Prosper in car-
mine de ingratis cap. 26. & 27. his verbis:
*Hic vanam insano profertis corde querelam:
Omne opus arbitrij sublatum vociferantes,
Currere currentum, si non & velle volentium est:*
Nec

*Nec vitii pœnam deberi, aut premia laudi,
Si vel naturam obstrictam mala velle necesse est,
Vel nostro adscribi nequeunt bene gesta labori.
Nunquid non eadem sapiunt, eademque perorant,
Vestri illi quorum ructatis verba magistri?
Sed quia consimili cognata superbia gestu
Prosilit, & vobis nunc responderetur, & illis.*

Et capite 28.

*Hoc itaque arbitrium, cum sanat gratia, tolli
Dicitis, & periri, vitâ aspirante putatis.
Quid mirum rabido si corde phreneticus ager,
Morbi amat, & pellit medicum? cognoscite tandem.
Antiqui commenta doli, & desuescite captas
Aures vipereo rursus præbere susurro.
Parcite de fractis præcæpere noxia poma
Arbitrij ramis, non hæc vos esca reformat.
Nec speciem Angelici nutrit cibus iste decoris.
Sed veitorum avidos, & terrâ bile tumentes,
De fastidita procul abripit arbore vita:
Hujus ope & fructu vescendum est, ut revalescens
Languida mens, etiam proprijs bene viribus uti
Possit, & in Christo inveniat quod perdidit in se.*

ARTICVLVS V.

*Ex doctrina Divi Augustini & Sancti
Thomæ solvuntur argumenta arti-
culo præcedenti proposita.*

Licet præcipua Adversariorum argumenta, facile solvi possint ex doctrina articulis præcedentibus tradita: nihilominus ut magis constet nostram doctrinam non esse novam, nec aliunde quam ex purissimis utriusque Sancti Doctoris fontibus fuisse desumptam, ex illis etiam haurimus solutionem omnium argumentorum, quæ articulo præcedenti proposita sunt.

§. III.

109.

Solvitur primum argumentum.

AD primum ergo dicendum est, duplex in rebus humanis posse distingui fatum. Unum Ethnicum & profanum, à Gentibus olim confectum. Aliud Christianum & Catholicum, à D. Augustino & S. Thoma receptum. Primum est libertati contrarium, & necessitatem antecedentem & absolutam in rebus humanis inducens. Secundum verò libertati non præiudicat, sed potius eam fovet, perficit, firmat, & causat; nec aliam necessitatem, quam infallibilitatis & consequentiæ, quæ libertati non adversatur, inducit. Denique fatum primo modo sumptum, consistit in quadam concatenatione & coordinatione causarum naturalium, omnino inflexibili & immutabili, sive in quadam dispositione siderum seu constellationum, ex qua Gentiles exillabant omnia in rebus humanis contingere; & ab illa non solum actus & eventa, sed etiam ipsas nostras voluntates pendere, ut refert D. Augustinus libro 2. ad Bonifacium cap. 6. Fatum verò in secunda acceptione, nihil aliud est quam divina providentia, æterno & immutabili suo decreto præordinans, prædefiniens, & prædeterminans omnia quæ fiunt in mundo, fieri juxta naturam & conditionem causarum secundarum à quibus proveniunt. Ut enim ait S. Augustinus apud Prosperum, sententia 8. *Divina voluntas est prima & suprema causa omnium corporalium, spiritualiumque mo-*

Tom. I.

Ationum: nihil enim fit visibiliter & sensibiliter quod non de invisibili & intelligibili summi Imperatoris aula, aut iubeatur, aut permittatur, secundum inestimabilem iustitiam premiorum, atque pœnarum, gratiarum, aut retributionum; in ista totius creatura amplissima quadam, immensaque republica.

In hac ergo secunda acceptione admittere fatum non inconvenit, sed pium & catholicum est, & doctrina D. Augustini & D. Thomæ omnino consonum: quamvis non debeamus hoc nomine uti, ne conveniamus cum Gentilibus: ut docet idem Augustinus libro 2. contra duas Epist. Pelagianorum, qui, ut ostendimus §. præcedenti, illum S. Doctorem, Manichæum, & fatalium decretorum assertorem appellabant, unde cap. 5. sic ait: *Nec sub nomine gratia fatum asserimus, quia nullis hominum meritis Dei gratiam dicimus antecedere: si autem quibusdam, omnipotentissimam Dei voluntatem placeat fati nomine nuncupare, prophanas quidem verborum novitates devitamus, sed verbis contendere non amamus.*

Idem asserit S. Thomas quodlib. 12. quæst. 3. art. 4. ubi hanc pertractans quæstionem: *Vtrum omnia subsint fato?* inquit: *A providentia Dei omnia sunt prædeterminata & ordinata.* Et in hæc acceptione docet posse concedi quod omnia subjiciuntur fato: juxta illud Boëtij, *Fatum est immobilis dispositio rebus mobilibus inhaerens.* Addit tamen non esse utendum hoc nomine, quia cum Gentilibus, nec nomina convenit habere communia. Unde Augustinus: *Si quis hoc modo intelligat fatum, sententiam teneat, linguam corrigat, & non dicat fatum, sed Providentiam Dei.*

Item 1. parte quæst. 116. art. 3. quærit *an fatum sit immobile?* Et huic quæstioni sic respondet: *Dicendum quod dispositio secundarum causarum, quam fatum dicimus, potest dupliciter considerari. Vno modo secundum ipsas causas secundas, quæ sic disponuntur seu ordinantur. Alio modo per relationem ad primum principium à quo ordinantur, scilicet Deum. Quidam ergo posuerunt ipsam seriem, seu dispositionem causarum esse secundum se necessariam, ita quod omnia ex necessitate contingerent, propter hoc quod quilibet effectus habet causam, & causâ positâ necesse est effectum poni: Sed hoc patet esse falsum per ea quæ supra dicta sunt. Alij verò è contrario posuerunt fatum esse mobile, etiam secundum quod à divina Providentia dependet: unde Egyptij dicebant quibusdam sacrificiis fatum posse mutari, ut Gregorius Nisænus dicit: Sed hoc supra exclusum est, quia immobilitati divine Providentia repugnat. Et ideo dicendum, quod fatum secundum considerationem secundarum causarum mobile est, sed secundum quod subest divina Providentia, immobilitatem*

Efortitur, non quidem absolute necessitatis, sed conditionate, secundum quod dicimus hanc conditionalem esse veram, si Deus præcivit hoc futurum, erit. Unde cum Boëtius dixisset fati seriem esse mobilem, post pauca subdit; *quæ tamen ab immobilis providentia proficiatur exordiis, ipsamque immutabilem esse necesse est.* Hæc S. Thomas: in quibus verbis tria ponderanda sunt, quibus decreta indifferentia & Molinistica penitus jugulantur. In primis enim asserit S. Doctor, quod omnia sunt à divina Providentia prædeterminata, & præordinata. Secundò docet posse concedi à Catholicis omnia subjici fato, dummodo nomine fati intelligatur divina providentia, omnia quæ

MMm

fiunt in mundo prædeterminans, ac prædefiniens. Tertiò ait quòd fatum secundùm considerationem causarum secundarum mobile est, sed secundùm quòd subest divinæ Providentiæ, immobilitatem fortitur. Hæc autem cum decretis indifferentibus non posse cohærere, quis non videat? Quis enim dixerit à decreto indifferenti, à voluntate creata determinabili, & consensum ac determinationem liberi arbitrij supponente, vel expectante, actus nostros liberos esse prædeterminatos, præordinatos, ac prædefinitos? Quis etiam, nisi stupidus aut insanus, decreta illa indifferentia, adeò libertatis amica, mitia, benigna, blanda, suavia, ac temperata (ut loquuntur Adversarij) aunderet nomine fati appellare; & asserere ex huiusmodi decretis fatum quoddam in rebus humanis induci? cum potiùs ipsi Adversarij talia decreta in Deo fingant, ut à rebus humanis fatum omnino excludant, quòd induci putant à decretis absolutis, determinatis, & de se efficacibus, quæ idcirco Lessius, ut suprà vidimus, *ferrea, adamantina, fatalia, & inflexibilia* appellat. Denique quomodo verificari potest, quòd fatum, secundùm quòd subest divinæ Providentiæ, immobilitatem fortitur, ut loquitur S. Doctor, si illa concurrat cum causis liberis decreto tantùm indifferenti & conditionato, & à voluntate creata determinationem supponente, vel expectante: Certè hac in parte dubitare de mente & doctrina D. Thomæ, illique decreta indifferentia affingere, est tenebras Soli offundere: vel, ut aiunt, in meridie cœcutire.

IIO. Dices primò cum Petro à S. Joseph, in Opusculo quòd *defensionem D. Thomæ* appellat: D. Thomas loco suprà relato, in fato secundùm quòd subest divinæ Providentiæ, immobilitatem & necessitatem quandam agnoscit, non absolutam, sed conditionalem: secundùm quòd dicimus (inquit S. Doctor) *hanc conditionalem esse veram: si Deus præscit hoc futurum, erit*. Ex quo infert præfatus Author, secundùm doctrinam D. Thomæ, decretum & providentiam Dei supponere præscientiam futurorum, & inniti scientiæ mediæ.

III. Sed facilè respondetur, quòd quando S. Thomas ait, fatum secundùm quòd subest divinæ providentiæ, non inducere necessitatem absolutam, sed conditionalem, solùm intendit docere, ex illo non tolli aut lædi libertatem, nec induci in rebus humanis aliam necessitatem, quàm hypotheticam & consequentem, quæ libertati non præjudicat. Nam licèt æternum divinæ providentiæ decretum, antecedit determinationem, & liberum consensum nostræ voluntatis; quia tamen illum antecedit per modum causæ, & primi principij, & veluti primæ radices totius libertatis & contingentiæ quæ est in rebus creatis, ut docet idem S. Doctor locis suprà relatis, est eminenter seu æquivalenter consequens, ac proinde necessitatem tantùm consequentem & hypotheticam in rebus humanis inducit, ut alibi fufius exponemus. Unde quando S. Thomas subdit, quòd tale decretum habet necessitatem quandam conditionalem, secundùm quòd dicimus *hanc conditionalem esse veram: si Deus præscit hoc futurum, erit*: non loquitur de præscientia independente à decreto, illudque antecedente, quæ scientia mediæ appellatur, sed de præscientia fundata in decreto, eique innixa: ut patet ex his verbis quæ immediatè subjungit: *Vnde cum Boëtius dixisset fati seriem esse*

A *mobilem, post pauca subdit: quæ tamen ab immobilis providentiæ profisciscatur exordiis*. Quibus verbis, fati, ut divinæ providentiæ subest, firmitatem ac immobilitatem, cum Boëtio, reducit in immobilis providentiæ exordia, & causalitatem, non verò in præscientiam futuri consensûs.

Addo quòd, si D. Thomas vellet decretum divinæ providentiæ, supponere præscientiam futurorum, & inniti scientiæ mediæ, non diceret quòd à divina Providentiæ omnia sunt *PRÆDETERMINATA*, sed potiùs quòd ab illa omnia sunt *POSTDETERMINATA*: siquidem ejus decretum non antecederet, sed præsupponeret determinationem voluntatis create, ac proinde non prædeterminatio, sed postdeterminatio dici deberet.

Dices secundò cum eodem Authore ibidem, *Rigidissimi fati assertores inter Ethnicos, non aliam in actibus nostræ voluntatis necessitatem agnoscebant, quàm quæ oritur ex causa, quæ amovere, vel ejus operationem impedire, non sit in nostra potestate*. Non enim dubitabant, quin si variaretur decretum Dei, aut constellatio, effectus, etiam qui alioqui iis positus erant inevitabiles, mutationi essent obnoxij. Vnde *Ægyptij*, ut notat S. Thomas, *conabantur sacrificijs & precibus Deos flectere ad mutationem decreti, ut ex consequenti eorum fata in melius commutarentur*. Quo ipso existimabant fata in sensu diviso esse evitabilia, inevitabilia autem in sensu composito *duntaxat*. Cum ergo homo non possit avertere à se physicam prædeterminationem, & eà postea non possit non agere, sed necessario agat in sensu composito, ut expressè fatentur Adversarij; concipi non potest, quæ ratione illi reipsa non admittant fatum illud propositum immobile & inevitabile, quòd S. Thomas lococitato rejicit, & cum eo omnes Catholicæ: etsi linguam corrigant, nec dicant à se admitti fatum, aut necessitatem, sed providentiam.

Respondeo quòd rigidissimi fati assertores inter Ethnicos admittebant fatum ortum ex causis naturalibus & necessariis, quales sunt constellationes siderum, & cursus planetarum, quæ non possunt movere & determinare voluntatem ad unum per modum liberi, sicut ejus natura exposcit, sed solùm ad unum per modum naturæ, sicut determinantur res naturales & necessariæ. Unde cum tali fato non potest stare, & conjungi, seu componi libertas, & potentia ad oppositum, ac proinde ut voluntas sit libera, & potens ad oppositum, necessariùm est tale fatum mutari, seu dividi, & amoveri à voluntate creata. Decretum verò prædeterminans, non solùm procedit à primo libero, sed etiam à prima totius libertatis & contingentiæ radice, & causa, efficacia scilicet infinita divinæ voluntatis: unde cum causa non tollat aut destruat effectum, sed potiùs illum inferat, ponat, efficiat, ac perficiat, tantùm abest quòd libertas & potentia ad oppositum, cum tali decreto cohærere & componi non possit, quin potiùs sine illo non potest poni in rerum natura, libera determinatio nostræ voluntatis, ut suprà ostendimus.

Addo etiam, esse aliud notabile discrimen inter decretum prædeterminans, & fatum rigorosè sumptum, quòd Gentiles olim admittebant. Istud enim erat à causis omnino extrinsecis voluntati creatæ, scilicet à sideribus & corporibus cœlestibus, ut suprà vidimus ex Augustino. Illud verò procedit à Deo, qui cum sit Author & prin-

IIO.
Disp. 2.
sec. 5.

III.

112.

113.

114.

cipium animæ & voluntatis, & intimè illi conjungatur, veluti anima ipsius animæ, & principium in quo vivimus, movemur, & sumus, ut dicitur Actorum 17. non reputatur tanquam agens extrinsecum respectu nostræ voluntatis, ut alia agentia creata, sed inter causas internas illius computatur, *magisque habet*, ut ait Augustinus, *in potestate voluntates hominum, quam ipsi suas*. Et ideo licet fatum Gentilium cogeret voluntatem, eique violentiam & necessitatem inferret, non tamen decretum prædeterminans. Unde S. Thomas varijs in locis docet, voluntatem creatam, ratione libertatis sibi indite, non posse ab aliquo agente extrinsecò determinari, & inclinari: excipit tamen ipsum Deum, qui est causa & author ipsius voluntatis, & qui, ut diximus, inter causas internas illius computatur: ut videri potest, contra Gent. cap. 88. & 1. p. quæst. 83. art. 1. ad 5. & quæst. 109. art. 4. ad 1. ubi sic habet: *Illud quod movetur ab altero dicitur cogi, si moveatur contra inclinationem propriam: Sed si moveatur ab alio quod sibi dat propriam inclinationem, non dicitur cogi: sicut grave cum movetur deorsum à generante, non cogitur. Sic igitur Deus movendo voluntatem, non cogit ipsam, quia dat ei eius propriam inclinationem.*

215. Non est etiam omitendum, prædictum Petrum à S. Joseph, toto illo Opusculo, quod *D. Thomæ defensionem* appellat, & quod verius ejus impugnatio diceretur, perpetuà hallucinatione & æquivocatione laborare, ex prava ac perversa sensus compositi & divisi intelligentiæ & explicatione, quam affingit Thomistis, & quam hault ex fontibus Molinistarum, eodem æquivocationis morbo hac in parte laborantium. Existimat enim, sensum compositum Thomistarum in eo consistere, quòd stante & composità prædeterminatione ad amorem v. g. cum voluntate creata (id est quando illa stat, & in voluntate remanet) voluntas non potest non amare: quasi talis prædeterminatione auferat à voluntate potentiam ad non amandum, vel illam liget, aut impediatur. Sensus verò divisi sum sic esse intelligendum: ut ablatà, divisà, separatà, & veluti excusà prædeterminatione à voluntate creata; tunc tantum, & non alias possit non amare, & habeat facultatem ad oppositum. Hunc pravam sensum ille Author toto illo opusculo imponit Thomistis, cum Suarez, Vazque, Molina, Lessio, Meratio, & alijs Societatis Scriptoribus, quorum nullus quem viderim, hanc celebrem distinctionem, ex qua pendet intelligentiæ & resolutio hujus difficultatis, rectè exposuit, vel intellexit: ut abibi latius ostendimus, & apertè demonstrat unus ex studentibus nostri Conventus Tolosani, in opusculo de vera & legitima intelligentiæ sensus compositi & divisi, edito Parisiis 1638.

Horum ergo vestigijs inhærens Petrus à S. Joseph, in eundem scopulum impingit, & ex prava ac perversa hujus distinctionis intelligentiæ, plures in præfato opusculo Thomistis affingit absurditates & falsitates: *Ut voluntatem non posse dissentire divinæ motioni. Non posse illi resistere. Illà posità non remanere in voluntate creata potentiam ad oppositum, sed solum illà separatà, & veluti divisa ac semotà. Ab illa voluntatem creatam moveri necessariò, ineluctabiliter, irresistibiliter, &c. Ex ea oriri inevitabile fatum, destrui libertatem arbitrij, antecedentem necessitatem induci, & similia monstra, figmenta, ac somnia, quæ ille Author in sua effingit imaginatione. Unde tandem in fine illius opusculi, quasi ovans ac*

Tom. I.

A triumphans exclamat: *Prædeterminationem physicam non esse pressius emungendam: periculum enim esset, ne illa simul cum sanguine brevi animam efflaret.*

Verùm hæc verba sunt, & inanes foliorum sonitus, ac ridiculi & pueriles triumphi. Tantùm abest quòd in illo Opusculo præmotionem physicam graviter, & usque ad sanguinem, Author ille vulneraverit, eamque, ut existimat, ad extremas angustias redegerit, ultimumque vulnus ei inflixerit, quin imò nec primam illius cutem attigit: ipsius enim gladius plumbeus est, ejusque in Thomistas impetus, debilis, ac cæcus, pluraque supponens, & non probans, quæ à Thomistis constantissimè negantur, & quæ ab illorum principiis & doctrina sunt penitus aliena, ut fuse ostendimus in Tractatu de actibus humanis disp. 6. art. 2. §. 12. & sequentibus, ubi omnia quæ ille Author in prædicto opusculo ex S. Thoma nobis objicit, dilucidè referemus ac refellemus.

§. II.

Alia argumenta solvuntur.

116. Licet ex dictis §. præcedenti facile solvi possit secundum argumentum Adversariorum supra expositum, quod petitur ex libertatis laesione, quam illi contendunt sequi ex decretis absolutis & ex se efficacibus, quæ Thomistæ cum S. Doctore supra relato prædeterminantia appellant. Ut tamen illis abundè, & de toto rigore justitiæ satisfaciamus, in forma respondeo, negando Antecedens; ad cujus probationem, concessa Majori, nego Minorem. Ad probationem Minoris, in primis dici potest quòd licet liberum arbitrium non habeat dominium super divinum decretum, & connexionem indissolubilem quæ intercedit inter decretum & actum voluntatis create, prout talis connexio se tenet ex parte Dei, tanquam primi liberi, primique determinantis: habet tamen dominium in illam, prout se tenet ex parte consensûs liberi, dependentis à voluntate creata, tanquam à secundo libero, & secundo determinante.

117. Secundo responderi potest, de ratione quidem primi liberi esse habere absolute in sua potestate & dominio omnia prærequisita ad agendum, non autem de ratione secundi liberi. Ratio disparitatis est evidens, nam primum liberum est prima causa suæ determinationis & electionis, ac proinde habet in illam dominium supremum & absolutum, & à quocumque alio omnino independens. Secundum verò liberum est solum causa secunda suarum electionum, ab altera priori necessariò dependens, illique essentialiter subordinata, & consequenter in suam determinationem habet dominium solum secundarium, ab alio dependens, illique subordinatum. Unde sicut videmus in politicis, quod Vassallus, seu Fendatarius, quamvis habeat dominium utile in fundum, quia tamen tale dominium non est absolutum, & supremum, sed ab alio dependens, eique subordinatum, non habet in sua potestate ea quæ ad Regem, & supremum Dominum spectant. Ita similiter, ut voluntas creata habeat dominium secundarium & dependens in suos actus liberos, non requiritur quòd habeat in sua potestate divinum decretum, ejusque motionem, vel auxilia gratiæ quæ ab illo promanant, aliaque quæ ad supremum Dei dominium essentialiter pertinent. Solutio est D. Thomæ 1. 2. quæst. 109. art. 2. ad 1. ubi ait: *Homo est dominus suorum actuum & volendi & non volendi*

Mmm ij

Tr. 2.
de præ.
dest.
disp. 8.
art. 4.

di, propter deliberationem rationis quæ potest flecti ad unam partem, vel ad aliam; sed quod deliberet vel non deliberet, etsi huiusmodi sit dominus, oportet quod hoc sit per deliberationem precedentem, & cum hoc non procedat in infinitum, oportet quod finaliter deveniatur ad hoc quod liberum arbitrium hominis moveatur ab aliquo exteriori principio quod est supra mentem humanam, scilicet Deo: ut etiam Philosophus probat in capitulo de bona fortuna. Unde mens hominis, etiam sani, non ita habet dominium sui actus, quin indigeat moveri à Deo, & multo magis liberum arbitrium hominis infirmi post peccatum, per quod impeditur à bono per corruptionem nature. Idem docuerat supra quæst. 9, art. 4, ad 1, his verbis: De ratione voluntarij est quod principium ejus sit intra, sed non oportet quod hoc principium intrinsecum sit primum principium, non motum ab alio: unde motus voluntarij, etsi habeat principium proximum intrinsecum, tamen principium primum est ab extra, sicut & primum principium motus naturalis est ab extra, quod scilicet movet naturam. In his duobus testimonijs solvit D. Thomas argumentum, quod apud Adversarios Palmarium est, & in hoc certamine, veluti Achylleum. Videndus est etiam 1. p. quæst. 8, art. 1, ad 3, quæst. 105, art. 4, ad 2, & quæst. 3, de malo art. 2, ad 4.

118. Ex his patet, nullum ex alijs absurdjs & inconvenientibus quæ nobis obijciunt Adversarij: nempe studij virtutis retundi, orationes refrigescere, vel extingui, fœcordiam, torporem, & ignaviam generari, aliaque quæ supra retulimus ex Lessio, Molina, Vazque, & alijs Recentioribus, sequi ex nostra sententia. Ut enim eruditè docet Prosper libro 2, de vocatione Gentium, cap. 36. Quavis quod statuit Deus nullà possit ratione non fieri, studia tamen non tolluntur orandi, nec per electionis propositum, liberi arbitrij devotio relaxatur: cum implenda voluntatis Dei ita sit ordinatus effectus, ut per laborem operum, per instantiam supplicationum, per exercitia virtutum fiant incrementa meritorum; & qui bona egerint, non solum secundum propositum Dei, sed etiam secundum sua merita coronentur. Ob hoc enim in remotissimo ab humana cognitione secreto, præfinitio hujus electionis abscondita est.

Similia habet S. Gregorius libro 1, Dialog cap. 8, ubi hæc scribit: Obtineri nequaquam possunt quæ prædestinata non fuerunt: Sed ea quæ sancti viri orando efficiunt, ita prædestinata sunt, ut precibus obtineantur. Nam ipsa quoque perennis regni prædestinatio, ita est ab omnipotenti Deo disposita, ut ad hoc electi pio labore perveniant; quaerens postulando mereantur accipere, quod eis omnipotens Deus ante sæcula disposuit donare. Quod subinde Abrahami probat exemplo, cui cum per Isaacum prædestinata soboles foret, eadem tamen Isaac precibus emerenda fuit. Unde nimirum constat (inquit) quia prædestinatio precibus impletur, quando is in quo Deus multiplicare semen Abrahamæ prædestinaverat, oratione obtinuit.

Legendus est etiam S. Thomas infra quæst. 23, art. 8, ubi sic discurrit: Sicut sic providentur naturales effectus, ut etiam causa naturales ad illos naturales effectus ordinentur, sine quibus illi effectus non provenirent. Ita prædestinatur salus alicui, ut etiam sub ordine prædestinationis cadat quicquid hominem promovet in salutem: vel orationes proprie, vel aliorum, vel alia bona, vel quicquid huiusmodi, sine quibus aliquis salutem non consequitur. Unde prædestinatis conandum est,

A ad bene operandum & orandum, quia per huiusmodi, prædestinationis effectus certitudinaliter impletur. Propter quod dicitur 2. Petri 1. Satagite ut per bona vestra opera, certam vestram vocationem & electionem faciatis.

119. Adde etiam, quod illa omnia argumenta & inconvenientia æquè militare videntur contra infallibilitatem divinæ præscientiæ, ac contra efficaciam intrinsecam divinorum decretorum. Unde inquit Augustinus de bono perseverantiæ cap. 15, *Ista cum dicuntur, ita nos à consuetudine vera Dei gratia, id est quæ non secundum merita nostra datur, & à consuetudine secundum eam prædestinatione Sanctorum deterere non debent; sicut non deteremur à consuetudine præscientiæ Dei, si quis de illa populo sic loquatur ut dicat: sive nunc rectè vivatis, sive non rectè, tales vos eritis postea, quales vos Deus futuros esse præscivit, vel boni si bonos, vel mali si malos. Nunquid enim si hoc audito nonnulli in torpore segnitieque verentur, & à labore proclives ad libidinem post concupiscentias suas eant, propterea de præscientiæ Dei falsum putandum est esse quod dictum est? Nonne si Deus illos bonos futuros esse præscivit, boni erunt in quantalibet nunc malignitate verentur: Si autem malos, mali erunt, in quantalibet nunc bonitate cernantur? Subdit: Fuit quidam in nostro Monasterio, qui corripientibus Fratribus, cur quadam non faciendâ faceret, & faciendâ non faceret, respondebat: Qualiscumque nunc sim, talis ero qualem me Deus futurum esse præscivit. Qui profecto verum dicebat, ex hoc vero non proficebat in bonum. Sed usque adeo profecit in malum, ut desertâ Monasterij societate, fieret canis reversus ad suum vomitum, & tamen adhuc qualis sit futurus incertum est. Tandem concludit: Nunquid ergo propter huiusmodi causas, ea quæ de præscientiæ Dei vera dicuntur, vel neganda sunt, vel tacenda; tunc scilicet, quando si non dicantur, in alios itur errores?*

Pergit capite sequenti, & inter alia, verba hæc aurea scribit: Cavendum est igitur, ne dum timeamus ne tepescat hortatio, & extinguatur oratio, accendatur elatio. Dicatur ergo verum, maxime ubi aliqua quæstio ut dicatur impellit, & capiant qui possunt: ne foris cum taceatur propter eos qui capere non possunt, non solum veritate fraudentur, verum etiam falsitate capiantur, qui verum capere quo caveatur falsitas possunt.

120. His Augustini testimonijs addam verba Benedicti Peretij, Societatis JESU, viri (ut ait Posselinus ejusdem Societatis) insigni eruditione, & perspicuitate referti. Hic ergo Tomo 6, suarum disputationum selectarum, in sacram Scripturam disp. 213, ait: argumenta quæ contra nos obijciunt Adversarij, non esse nova, nec recens inventa, sed illa ipsa olim vivente etiam S. Augustino, à Massiliensibus, alijsque Galliæ Episcopis, adversus illum fuisse objecta. Et tamen (inquit) nihil moverunt Augustinum, quominus sententiam suam constanter tueretur usque ad mortem, neque scandala quæ ob id oriebantur, & nonnullis accidebant, curanda esse putavit, indicans esse passiva, ut quæ ex infirmitate veritatis, & imperitiâ divinarum Scripturarum nascerentur &c.

E

§. III.

Ultimum argumentum diluitur.

121. **A**D ultimum argumentum breviter dico quòd si illud rectè concluderet, probaret etiam proscribendam esse scientiam mediam, quia olim eam admittebant Semipelagiani, eaque utebantur ad suos errores defendendos, ut fateatur Suarez Tractatu de Prædest. cap. 5. num. 5. & manifestè colligitur ex Fausto lib. 2. de libero arbitrio cap. 2. ubi ait: *Præscientiam & prædestinationem Dei malè intelligunt astruentes quòd inde humanorum actuum causa nascatur.* Et paulò post subdit. *Generalis itaque præscientia, qua de statu B mundi totius apud Deum manet, de potentia nascitur, sed circa statum hominis, qualitates, & species præscendi, DE HUMANI ACTVS INSPECTIONE MUTVATVR.* Et infra ait: *Magis de origine voluntatis humana, genus præscientie divina derivari, quam opera ac voluntates hominum, de nutu & impulsu Providentia celestis incipere.* Et tandem cap. sequenti sic concludit, *NISI PRÆSCIENTIA EXPLORAVERIT, PRÆDESTINATIO NIHIL DECERNIT.* Si ergo à Scholis Catholicorum decreta ex se efficacia, & consensum nostræ voluntatis antecedentia, relegari debent, quia in libris Calvini continentur: debent etiam, eadem ratione, à Catholicis proscribi, ac de medio tolli scientia media, & decreta prævisionem futuri consensùs præsupponentia, quia ea similiter docentur à Fausto, Semipelagianorum Antesignano, in libris de libero arbitrio, quos (ut supra retulimus ex Baronio) Hormisda Papa, tanquam hæreticos, & Pelagianam doctrinam continentes, damnavit. Hoc ergo Adversariorum telum, vel irritum est acinane, vel eo pariter vulneratur scientia media. De quo plura diximus in Apologia Thomistarum, Tractatu de scientia Dei inserta, ubi etiam varia doctrinæ Thomisticæ & Calvinianæ discrimina exposuimus, & omnia quæ P. Annatus in libro de scientia media disp. 4. cap. ultimo, tum ex Catholicorum, tum ex Hæreticorum testimonis, post Theophilum Raynaudum, nobis objicit, perspicuè solvimus, & profus diluimus; ibique etiam clarè ostendimus, objectionem illam Adversariorum, merito *frigidam* appellari; cum nemo, nisi omnino bardus & stolidus, tam clara & aperta Doctrinæ Thomisticæ & Calvinianæ discrimina quæ ibi expendimus, percipere facile non valeat. Unde de hoc argumento nihil hîc superest dicendum.

Solum referemus quòd ait Magister Lorca, Generalis Ordinis Cisterciensis, & in Academia Complutensi Primarius, disp. 21. de gratia, conclus. 1. nempe *Nimis excedere eos qui in superabili contentione defendunt, physicam promotionem quam docent Thomistæ, auferre libertatem, & sententiam que illam asserit, nihil aut parùm à Calvinio differre: cum enim evidens sit esse D. THOMÆ DOCTRINAM, & plurimum ex antiquis Scholasticis, nullà ratione timendum est aliquid ei inesse periculi, sed potius credendum est esse fidei Catholice consonam. Et his censuris uti, NEC PIE, NEC PRVDENTER FIT,*

Addam etiam quæ scribit Baronius ad annum 409. Tomo 6. paginà 943. Recentiores illos prudenter admonens & corrigens: *Videant* (inquit) *quanto periculo quidam ex Recentioribus se exponunt, dum in Novatores insurgunt, ut eos consu-*

Tom. I.

Atem, à S. Augustini sententia de prædestinatione recedunt, cum alioquin arma non desint, quibus hæretici prostigentur.

ARTICVLVS VI.

Alia argumenta solvuntur.

Alia solent ab Adversarijs proponi argumenta, tum ex autoritate Scripturæ & SS. Patrum, tum ex ratione, quæ hîc breviter referemus ac diluemus, ut isto Theologiæ Thomisticæ Clypeo, omnia ipsorum tela facile propelli ac irritari, imò & in eos retorqueri possint.

§. I.

Solvitur argumentum desumptum ex inexcusabilitate peccatorum in die iudicij.

HOc argumentum plurimum extollunt & magnificant quidam Recentiores, illudque sub his terminis proponunt. Scriptura & SS. Patres dicunt, omni excusatione caruitos improbos in die iudicij: quia quancumque prætexant occasionem sui lapsûs, & quodcumque allegent sibi fuisse impedimentum ad bene operandum, poterunt eis opponi alij, qui in eodem fuerint cum illis statu antecedenti, & tamen rectè egerint: Sed hoc non potest verificari, si divinum decretum sit ex se efficax, & prædeterminans voluntatem ad operandum: Ergo tale decretum rejciendum est. Minor probatur: Deus in die iudicij non poterit opponere improbis & peccatoribus aliquos viros bonos & justos, qui caruerint decreto efficaci & prædeterminatione physica, & tamen rectè fuerint operati; cum tale decretum, & prædeterminatione ex illo promanans, sint omnino necessaria ad bene operandum, & aliqua applicatio liberi arbitrij, prærequisita ad agendum, ac proinde pertinens ad statum antecedentem potentia libera: Ergo in nostra sententia impossibile est quòd Deus opponat in die iudicij malis Angelis, aut hominibus perversis, aliquem, vel aliquos, qui fuerint in eodem statu antecedenti cum illis, & tamen rectè operati sint.

Confirmant hoc argumentum, & dicunt ex doctrina Thomistarum sequi, vanas reddi exprobrationes, quibus Deus in sacris litteris exprobrat vineæ suæ (id est populo Israëlito, vel animæ fidei) quòd uvas non ferat, sed spinas, aut labruscas, hoc est quòd non faciat fructus bonorum operum, sed opera mala & perversa, ut habetur Isaiæ 5. Sequela probatur: Ut justa sit exprobratio, debuit esse talis cultura vineæ, per quâ fructum reipsa ferret, & non solum per quam possit producere fructus: Sed si tali vineæ desit aliud prærequisitum ad operandum, applicatio scilicet potentia, quæ est à decreto efficaci, non habet re verâ sufficientem culturam, per quam fructum reipsa ferat: Ergo immeritò Deus illi exprobraret, quòd non faceret uvas, sed labruscas, & imprudenter ab illa expectaret fructus bonorum operum.

Hoc explicant & confirmant exemplo agricolæ, qui si ultimam manum non adhiberet vineæ suæ, & illi denegaret aliquam culturam omnino necessariam ut faceret fructus, immeritò conquereretur de tali vinea, eò quòd non ferret uvas, sed spinas aut labruscas. Sicut etiam immeritò quis exprobraret homini constituto in tenebris, & non habenti copiam luminis, quòd non videret, licet

M M m iij

oculos habeat integros & sanos : quia si lumen ei deest, non plus jure expectari potest ab homine oculato quod videat, quam ab homine caeco.

124. Ad objectionem in primis dico cum Augustino Epistola 105. ad Sixtum, illam omnes vires suas perdere in parvulis qui sine baptismo decesserunt : illis enim Deus non poterit opponere in die judicij aliquos, vel aliquem ex prædestinatis, qui sine baptismo in re vel in voto, fuerit justificatus, & salvatus.

125. Secundò dico, illud argumentum non solum militare contra decretum prædeterminans & ex se efficax, quod admittunt Thomistæ; sed etiam contra gratiam congruam, quam docent Suarez, Vazquez, & alij Recentiores, ut evidenter constabit illud proponendo sub eadem forma & serie verborum, sub qua ab Authore proponitur. Scriptura & SS. Patres dicunt omni excusatione carituros improbos in die judicij: quia quaecumque prætexant occasionem sui lapsus, poterunt eis alij opponi qui in eodem fuerint statu antecedenti, & tamen rectè egerint. Sed hoc non potest verificari in sententia Suaris, & aliorum qui admittunt gratiam congruam : Ergo &c. Minor probatur : Gratia congrua pertinet ad statum antecedentem potentia liberæ, & est necessariò requisita in quocumque homine vel Angelo, ad bene operandum; ita ut illà sublatà, implicet contradictionem quod de facto operetur, ut ejus defensores docent : Ergo Deus in die judicij neminem poterit opponere ex tota multitudine bonorum Angelorum, vel hominum, qui sine tali gratia congrua rectè operatus fuerit.

126. Adde quòd, ille cui deest gratia congrua, non minus carere videtur auxilio sufficienti, quam ille cui denegatur gratia de se efficax & physicè prædeterminans, ut expressè docet P. Martinonus in Anti-Jansenio disp. 27. sect. 3. num. 25. ubi variis argumentis gratiam congruam Suaris & Vazquis, aliorumque Theologorum Societatis confutans, istud tertio loco subjicit : *Tertio, si tanta motio & excitatio necessaria est moraliter ad conversionem: ergo qui minorem recipiunt, non habent auxilium moraliter sufficiens; atque ita quotquot non convertuntur, carent auxilio sufficienti moraliter ad conversionem, estque illis moraliter impossibile ut convertantur. Unde hujusmodi querimonia & exprobratio metaphysica esset, non moralis & rationalis, quod absit. Quid est quod debui ultra facere vinea mea & non feci? Isaiâ 5. Possent enim Judei merito respondere: debebas nobis dare auxilium moraliter sufficiens, non autem tale cum quo fuit moraliter impossibile converti, & quo preventus nemo converteretur. Quomodo expectasti uvas ab iis quibus impossibile moraliter fuit non ferre labruscas? Et infra num. 28. ait sententiam quæ docet gratiam congruam incidere in utrumque inconueniens quod obijcit Thomistis, & inducere gratiam necessitantem, ac excludere sufficientem. Quod de moralis insufficiencia (inquit) manifestissimum est, quia cum tali gratia sola, est moraliter impossibile bene operari. Dicitur enim esse moraliter impossibile, quod ad id difficile est, ut nemo illud faciat: quare sicut prior sententia (quæ docet gratiam physicè prædeterminantem) negat evidenter dari auxilium physicè sufficiens: ita hæc (quæ admittit gratiam congruam) negat evidenter dari sufficiens moraliter. Quorum utrumque alienum esse mihi videtur à sincera Dei voluntate salvandi omnes homines, minimèque consen-*

A *tire cum supra dictis Scriptura protestationibus. Quid ultra debui facere vinea mea & non feci? An quia expectavi ut faceret uvas & fecit labruscas? Isaiâ 5. Nunquid enim responderi jure posset agricola, aut domino vinea, qui sic loqueretur: Frustra expectasti ut faceret uvas, adhibita tantum eâ cultura, cum qua neque unquam ulla alia vinea ab orbe condito fructum tulit, neque physicè aut moraliter possibile erat ut ferret, & debebas aliquid ultra facere, ut prudenter & rationabiliter fructum ab illa sperares?*

Et certè si agricola prævideret quòd si plantaret vineam in aliquo loco sterili & infecundo, nullos unquam fructus produceret; sed spinas tantum & tribulos germinaret; illi immeritò postea exprobraret quòd non faceret uvas, sed spinas, & insipienter omnino ab illa fructus expectaret. Ita cum in sententia Suaris, Vazquis, & aliorum Recentiorum, Deus multis denegat gratiam congruam, eosque ponat in occasionibus illis & circumstantiis in quibus prævidit per scientiam mediam nullatenus operaturos, frustra de illis videtur conqueri, eisque exprobrare quòd non convertantur, & ferant fructus bonorum operum; poterunt enim respondere, quare nobis denegasti gratiam congruam, & nos collocasti in iis occasionibus & circumstantiis, in quibus prævideras nos minimè operaturos, & in quibus moraliter impossibile erat nos operari & ferre fructum bonorum operum?

C Ex his constat difficultatem propositam esse nobis & Adversariis communem. Præsertim cum omnes Theologi Societatis Jesu, ex præscripto seu decreto Claudij Aquavivæ, ejusdem Societatis Generalis, gratiam congruam docere teneantur, ut testatur Tannerus 1. 2. ad quæst. 109. & Paulus Leonardus in libro de scientia media, ubi asserunt decretum illud fuisse sub his verbis conceptum & editum: *Nostri impossibile omnino doceant inter eam gratiam quæ effectum reipsa habet, atque efficax dicitur. & eam quam sufficientem nominant, non tantum discrimen esse in actu secundo, quia una ex usu liberi arbitrij, etiam cooperantem gratiam habentis, effectum sortiatur, altera non item; sed in ipso actu primo, ita quòd positâ scientiâ conditionalium, ex efficaci Dei proposito atque intentione efficiendi certissimè in nobis boni, de industria ipse ea media secligat, atque eo modo & tempore conferat, quo videt effectum infallibiliter habiturum, aliis usus, si hæc similiter prævidisset: quare semper moraliter & in ratione beneficij plus aliquid in efficaci quam in sufficienti gratia, ETIAM IN ACTU PRIMO, contineri; atque hæc ratione efficere Deum ut reipsa faciamus, non verò ex eo tantum quòd dat gratiam quâ facere possimus. Datum Roma die 14. Decembris anni 1613.*

E Tertio dico, illud idem argumentum quod nobis opponunt Adversarij, fuisse olim D. Augustino à Pelagianis propositum, & ab ipso solum & contritum. Nam Monachi Adrumentini sub Valentino Abbate, contendebant quòd si gratia efficax esset necessaria ad agendum, tolleretur correctionis necessitas, & Peccatorum inexcusabilitas; & dicebant neminem esse corripendum si Dei præcepta non facit, sed pro illo ut faciat tantummodo orandum, ut refert D. Augustinus lib. 1. Retract. cap. 67. Unde sic isti Monachi argumentabantur. Si ad servanda præcepta necessarium est auxilium efficax, Si ad obediendum necessarium est quòd Deus det homini obedienciam,

Si ad perseverandum necessarium est donum perseverantia, sine quo nullus unquam perseveravit: sequitur quod non sint corripiendi homines, & quod illis non debeat imputari ad culpam, cum præcepta non servant, aut non perseverant usque in finem: quia Deus pro suo beneplacito, quibusdam tribuit hæc dona, aliis vero non tribuit, neque est in eorum potestate illa obtinere. Sed audiamus eos apud Augustinum de corrept. & gratia cap. 4. obmurmurantes, ac dicentes: *Recte autem corripere, si eam (scilicet gratiam) meam culpam non haberem: hoc est si eam possem mihi dare vel sumere ipse, nec facerem; vel si dante illo accipere noluissem. Cum ergo & ipsa voluntas à Domino præparetur, cur me corripis quia vides me ejus præcepta nolle, & non potius ipsum rogas ut in me operetur & velle?* Et iterum cap. 6. *Hanc charitatem (inquunt) non accepimus: quid itaque corripimus, quasi nos eam nobis dare possimus, & nostro arbitrio habere nolimus?*

129. Ut hanc difficultatem solveret magnus gratiæ defensor Augustinus, scripsit Epistolam 46. & 47. ad illos Monachos instruendos, & duos etiam libros composuit: unum de gratia & libero arbitrio, & alterum de correptione & gratia, in quibus ostendit primò, non tolli, sed juvari, & perfici liberum arbitrium per gratiam Dei, quia gratia causat in nobis *liberrimam, fortissimam, & invictissimam voluntatem; & voluntas non libertate consequitur gratiam, sed gratia libertatem*, ut habetur cap. 8. de corrept. & gratia. Secundò, ratione necessitatis gratiæ non tolli correctionis necessitatem: quia eà utitur Deus tanquam medio extrinsecus adhibito, & exteriori juvante, dum gratia intus in corde hominis operatur, & ejus voluntatem immutat. Ex quibus constat, hoc etiam argumentum, quod adeò extollunt & magnificant Recentiores, non esse novum, sed perantiquum, & ex veteri Pelagianorum officina desumptum. His præsuppositis.

130. Respondeo directè ad argumentum, quod ad hoc ut reprobi sint inexcusabiles in die iudicij, satis est quod Deus possit illis opponere alios, tum ex Angelis, tum ex hominibus, quibus fuerunt æquales in auxiliis sufficientibus, & qui vel nulla vel minora præbuerunt impedimenta auxiliis efficacibus. Ratio est, quia ut aliquis possit justè corripì & increpari exemplo alterius, sufficit quod æqualiter possit ac ille, & tamen æqualia non præbet: ille autem qui est æqualis alteri in auxiliis sufficientibus, quamvis sit inæqualis in efficacibus, æqualiter potest: quia auxilia efficacia non dant posse agere, neque præbent virtutem aut complementum potentia, sed tantum actualitatem & applicationem illius (ut suppono ex Tractatu de Auxiliis) & aliunde peccatores quando transgrediuntur præcepta, tali actualitate & applicatione non carent, nisi quia per culpam mortalem aut venialem, ei ponunt vel posuerunt impedimentum. Unde

131. Respondeo ad confirmationem, Deum meritò exprobrare vineæ suæ, quod non ferat uvas, sed spinas, & animæ fidei, quod non faciat fructus bonorum operum; quia licet aliæ vineæ desit aliqua cultura necessaria ad producendos fructus, & animæ aliquod auxilium prius naturæ requisitum ad operandum; ille tamen defectus & carentia provenit ex culpa ipsius hominis, qui per propriam malitiam, vel negligentiam, divinæ gratiæ præbuit obicem. Ita expressè docet D. Thomas 3. contra Gentes cap. 159. ubi sibi opponit idem

A omnino argumentum quod nobis obijciunt Adversarij, & eodem modo illud resolvit, quo à nobis solutum est. Sic enim habet: *Cum aliquis non possit sine auxilio divina gratia habere ea quæ sunt necessaria ad tendendum in ultimum finem, sicut est spes, dilectio, & perseverantia: potest alicui videri quod non sit homini imputandum, si predictis careat: præcipue cum auxilium gratia mereri non possit, nec ad Deum converri; nisi Deus eum converterat, nulli enim imputatur quod ab alio dependet. Quod si concedatur, plura inconvenientia consequi manifestum est: sequitur enim quod ille qui fidem non habet, nec spem, nec dilectionem Dei, nec perseverantiam in bono, non est penam dignus.*

B Ecce ipsummet Adversariorum argumentum, cui sic respondet. *Ad hujus dubitationis solutionem considerandum est, quod licet aliquis per motum liberi arbitrij divinam gratiam nec promereri nec advocare possit, potest tamen seipsum impedire ne eam recipiat: dicitur enim de quibusdam Job 21. Recede à nobis, scientiam viarum tuarum nolumus. Et Job. 24. Ipsi fuerunt rebelles lumini. Et cum hoc sit in potestate liberi arbitrij impedire divina gratia receptionem, non immeritò imputatur ei qui impedimentum præstat gratia receptioni: Deus enim, quantum est ex se, paratus est omnibus gratiam dare, vult enim omnes homines salvos fieri, sed illi soli gratia privantur, qui in seipsis gratia impedimentum præstant. Sicut Sole mundum illuminante, in culpam imputaretur ei qui oculos claudit, licet videre non possit, nisi lumine Solis preveniatur.*

C Idem docet exponens illa verba Joannis: *Nemo venit ad me, nisi Pater qui misit me traxerit eum.* Dicit enim, quod *Sicut grave per naturam non potest sursum ferri, nisi trahatur ab alio: ita cor humanum ex se ad inferiora tendens, non potest sursum elevari, nisi trahatur per gratiam. Si vero non elevetur, non est defectus ex parte trahentis, qui, quantum est de se, nulli deficit, sed est propter impedimentum ejus qui non trahitur.* Et 2. 2. quæst. 2. art. 5. ad 1. *Auxilium gratia (inquirit) quibuscumque divinitus datur, misericorditer datur: quibus autem non datur, ex justitia non datur, in penam præcedentis peccati, & saltem originalis, ut habet Augustinus lib. de corrept. & gratia cap. 5. & 6.*

D Ex his ergo constat, quod secundum doctrinam D. Thomæ imputatur homini quando non operatur, etiam si non habeat tunc auxilium efficax, quia non habere est ex impedimento quod voluntariè apponit, reddendo se illo indignum, & se disponendo ad ejus denegationem, per culpam mortalem, aut venialem. Unde patet responsio ad exemplum allatum de vinea cui deesset ultima cultura, & de homine in tenebris constituto: dicendum enim est, quod si agricola dedisset vineæ omnes primas culturas, & esset paratus dare illi ultimam, & vinea illam recufaret, ac illi poneret impedimentum, meritò posset illi exprobrare, si postea non faceret uvas, sed labruscas. Sicut etiam jure exprobraretur homini constituto in tenebris, quod non videat, si quis ipsi lumen offerret, & vellet aperire fenestras, ille tamen impediret.

§. II.

Varia instantia proponuntur & solvuntur.

C Contra hanc responsonem & doctrinam 134. ex S. Thoma & aliis SS. Patribus infra

referendis desumptam, multipliciter insurgunt Adversarij, eamque variis instantiis, veluti quibusdam nebulis, obscurare conantur. In primis dicunt, quod hæc responsio non potest habere locum respectu denegationis primæ gratiæ, cum denegatio talis auxilij nullam supponat culpam antecedentem, actualem, imò nec originalem, saltem in Adamo, & in malis Angelis.

135. Secundò instant, & dicunt, quod si homo per propriam culpam & negligentiam possit ponere impedimentum gratiæ efficaci, poterit etiam illi resistere, cum resistere gratiæ, & illi ponere impedimentum, synonyma sint, & idem omnino significant.

136. Tertiò si homo ex innata libertate possit se disponere ad denegationem auxilij efficaci, poterit etiam ex viribus liberi arbitrij se præparare ad ejus receptionem; & sic aliqua caro gloriari poterit coram Deo, Tyrius scilicet præ Judæo, quod se pro innata libertate reddiderit aptiorem ad auxilia gratiæ recipienda.

137. Denique ex hac responsione sequitur, non esse recurrendum ad inscrutabilia Dei judicia, ad reddendum rationem cur Deus unum trahat & alium non trahat per gratiam efficacem, sed ad liberum arbitrium ponens impedimentum gratiæ in uno, non verò in alio: At hoc repugnat SS. Patribus suprâ relatis: Ergo &c. Hæc tamen instantiæ, ex fundamentis suprâ statutis, facillè dilui possunt.

138. Ad primam enim in primis dico, quod sicut in sententia Suaris, & aliorum Recentiorum, denegatio primæ gratiæ congruæ, nullam habet causam in homine, sed reducit in simplicem Dei voluntatem, & in judicia ejus inscrutabilia: ita plures ex Discipulis D. Thomæ, permissionem primi peccati, sive negationem gratiæ efficaci necessariæ ad primum peccatum mortale vitandum, ex nulla hominis culpa, sed ex sola Dei voluntate repetunt. Cui sententiæ adhæret Estius in 1. sent. dist. 41. §. 18. *Quod Deus (inquit) permittat hominem vel Angelum cadere in peccatum quo Deum deserit, videlicet non præbendo auxilium efficax ne cadat, hoc non habet causam in ipsis.* Idem docet ex Patribus Societatis Claudius Typhanus, in libro de ordine cap. 32.

139. Respondeo secundò cum Alvare, Joanne à S. Thoma, & pluribus aliis Thomistis: etiam Adamum & Angelos caruisse auxilio efficaci ad perseverandum, ex propria culpa, non quidem antecedente, sed concomitante, quæ fuit prior privatione auxilij efficaci, in genere causæ materialis & dispositivæ. Pro cujus elucidatione

Notandum est primò: denegationem auxilij efficaci posse duobus modis considerari. Primò activè, & prout se tenet ex parte Dei, & sic vocatur permissio peccati, seu denegatio gratiæ. Secundò passivè, & prout se tenet ex parte hominis vel Angeli, & sic dicitur privatio gratiæ.

Notandum secundò, seu potius supponendum ex Philosophia: quod licet causæ in eodem instanti temporis simul exerceant suas causalitates, hoc tamen non obstat, quin una sit prior alterâ in uno genere, & posterior in altero. Patet hoc in generatione & corruptione substantiali, quæ licet fiant in eodem instanti temporis, tamen se invicem præcedunt in diverso genere causæ: est enim corruptio vel dispositio præcedens introductionem formæ, quia non nisi in subjecto carente formâ introducitur opposita; licet in genere causæ formalis generatio sit prior, & ad eam se-

A quatur corruptio. Hoc clarè constat in exemplo venti aperientis fenestram, & per eam intrantis in aulam, quo communiter utuntur Thomistæ ad mutuam illam prioritatem explicandam: hujusmodi enim ingressus præcedit apertionem fenestræ in genere causæ efficientis, cum ad eam activè concurrat; & ipsa apertio fenestræ est prior ingressu venti, in genere causæ materialis & dispositivæ, in quantum disponit ad prædictum aëris & venti ingressum. His præsuppositis.

Alvarez, Joannes à S. Thoma, & plures alij Thomistæ docent, quod licet denegatio gratiæ, ut est pura negatio, & primus effectus reprobationis, nullam habeat causam ex parte hominis, sed reduci debeat in simplicem Dei voluntatem, quæ ut dicit Apostolus, *cujus vult miseretur, & quem vult indurat* (non impertiendo malitiam, sed denegando gratiam, ut explicat Augustinus) illa tamen, ut habet rationem privationis, & prout se tenet ex parte hominis, nunquam est sine aliquo obstaculo ex parte nostra, licet illud non sit semper peccatum præcedens, etiam originale (ut patet in Adamo & in malis Angelis) sed ipsa culpa concomitans, quæ licet sit in eodem instanti temporis quò ipsa denegatio auxilij, illam tamen antecedit prioritate naturæ & causalitatis, in genere causæ materialis & dispositivæ. Sicut licet illuminatio Solis, & remotio tenebrarum, sint simul tempore; tamen se mutuo præcedunt, prioritate naturæ. Nam ex parte Solis, prius est illuminare, quàm tenebras removere; ex parte autem aëris, prius est purgari à tenebris, quàm consequi lumen, ordine naturæ: ut dicit D. Thomas 1. 2. quæst. 113. art. 8. ad 1.

Ex his duabus solutionibus, prima videtur magis solida, & magis conformis SS. Patribus suprâ relatis, qui primam gratiæ efficaci denegationem reducant in simplicem Dei voluntatem, & in judicia ejus inscrutabilia. Secunda magis subtilis, & desumpta ex principiis Philosophorum, qui docent cum Aristotele & D. Thoma, quod causæ sunt sibi invicem causæ, & quod licet in eodem instanti temporis suas exerceant causalitates, hoc tamen non impedit, quin una sit prior alterâ in uno genere, & posterior in alio: ut constat in exemplis adductis, & fusè, ac eruditè ostendit Claudius Typhanus in libro citato de ordine, deque priori & posteriori.

Neque contra hanc responsionem valet instantia cujusdam Recentioris, dicentis quòd præcessio realis mutua, quæ idem sit prius suo priori, ac proinde seipso, implicat contradictionem.

Facillè enim respondetur, distinguendo Antecedens. Præcessio realis mutua, quæ aliquid sit prius suo priori, prioritate in quo, concedo. Prioritate à quo, nego. Hoc enim intercedit discrimen inter ea quæ sunt priora aliis prioritate in quo, & à quo; quòd ea quæ sunt priora prioritate in quo, in eo priori existunt (prioritas enim in quo est prioritas existentia) & in eo priori sunt extra dependentias omnium causarum, ac proinde non possunt dependere à quocumque alio posteriori, etiam in alio genere causæ. E contra verò, cum illa quæ sunt priora prioritate solum à quo (quæ est prioritas solum naturæ & causalitatis, non verò durationis & existentia) nec sint nec concipiuntur esse in eo priori extra dependentias omnium causarum, possunt ab alio vel aliis dependere in altero genere causæ, & consequenter esse illis posteriora.

Ad secundum nego sequelam Majoris. Sicut enim

enim quis impedire potest ingressum radij solaris in aulam, claudendo fenestram, & ejus receptioni ponendo impedimentum; illum tamen jam receptum privare non potest suo effectu, nec impedire quin illum aërem. Ita similiter homo per culpam antecedentem, vel concomitantem, impedire potest receptionem gratiæ efficacis, & suâ indignitate Deum movere ad illam denegandam. Illi tamen jam receptæ, & in anima existentis, non potest resistere (potentiâ saltem consequenti, & in sensu composito) vel eam frustrare effectu quem Deus efficaciter per illam intendit producere. Ut enim dicit D. Thomas supra relatus: *Impossibile est hac duo simul esse vera, quod Spiritus sanctus velit aliquem movere ad actum charitatis. & quod ipse charitatem amittat peccando.*

143. Ad tertium nego etiam sequelam. Sicut enim (ut persistamus in eodem exemplo) licet homo claudendo fenestram impedire possit illuminationem Solis, non potest tamen illum ad se trahere, & advocare: ita etiam licet aliquis per motum liberi arbitrij possit seipsum impedire ne gratiam recipiat, illam tamen nec promereri nec advocare potest, nec ad illam recipiendam se disponere ex solis viribus liberi arbitrij, sed solum ex virtute ipsius gratiæ, cor ejus moventis. Quia ut homo ponat impedimentum gratiæ, oportet solum quod peccet mortaliter aut venialiter: quod potest ex solis viribus, seu potius ex sola defectibilitate liberi arbitrij. Ut verò se ad illam præparet & disponat, requiritur quod eliciat actum supernaturalem, cum dispositio & forma debeant esse ejusdem ordinis: quod homo præstare non potest, nisi virtute ipsius gratiæ, illum moventis & applicantis. Unde dicit Augustinus de corrept. & gratia cap. 11. *Liberrimum arbitrium ad malum sufficit, ad bonum autem parum est, nisi adjuvetur ab omnipotenti bono.* Et D. Thomas 1. 2. quæst. 112. art. 3. ad 1. *Defectus gratiæ prima causa est ex nobis, sed collationis gratiæ prima causa est ex Deo: secundum illud Osæ 13. Perditio tua ex te Israël, tantummodo in me auxilium tuum.* Et super Epistolam ad Hebræos cap. 12. lect. 3. *Hoc ipsum quod aliquis non ponit obstaculum gratiæ, ex ipsa gratia procedit: unde si aliquis ponat, & tamen moveatur cor ejus ad removendum illud, hoc est ex dono gratiæ Dei vocantis per misericordiam suam.* Et postea subdit: *Quod ergo à quibusdam removeatur istud obstaculum, hoc est ex misericordia Dei: quod autem non removeatur, hoc est ex justitia ejus.* Unde juxta doctrinam D. Thomæ, licet Deus semper deneget homini gratiam ex justitia, & propter aliquam culpam mortalem, aut venialem, vel saltem originale, per quam ponit vel posuit ei impedimentum, illam tamen non confert ex eo quod ei nullum ponit obicem, sed ex pura liberalitate & misericordia: imò potius per suam gratiam facit, quod homo vel non ponat ei obicem, vel si illud posuerit, movet cor ejus ad removendum illud.

144. Ex quo patet responsio ad ultimum, neganda est enim sequela Majoris. Cum enim nullus sit homo, qui per aliquam culpam mortalem, aut venialem, vel saltem originale, gratiæ impedimentum non ponat, vel posuerit: nulla potest reddi ratio, cur Deus in uno tale impedimentum tollat, vel illo non obstante, ei gratiam conferat, non verò in alio; sed ad simplicem Dei voluntatem,

Tom. I.

& ad inscrutabilia judicia ejus, cum Apostolo necessario recurrendum est.

Addo quòd licet denegatio gratiæ, privativè sumpta, & ut se tenet ex parte hominis, aliquam in eo supponat causam; illa tamen ut est pura negatio, & primus reprobationis effectus, nullam in eo causam supponit, sed ad simplicem Dei voluntatem reducitur: ut ostendemus in Tractatu de prædestinatione.

§. III.

Corollaria præcedentis doctrinæ.

145. **E**X dictis colliges primò; quamlibet culpam, five mortalem, five venialem, imò & originalem (in sententia eorum qui causam reprobationis negativæ ad peccatum originale referunt, de quo in Tractatu de prædestinatione) sufficere, ut Deus gratiam suam efficacem ad vitandam peccatum etiam mortale, justo interdum, pro judiciorum suorum inscrutabili profunditate, deneget. Quare cum nemo, quantumvis justus & sanctus, sit immunis à peccato originali, imò nec actuali, saltem veniali, ut definit Tridentinum sessione 6. can. 23. nemo est qui non humiliter agnoscere debeat, pro merito peccatorum suorum, se posse à Deo justè derelinqui, adeoque ne id fiat, cum Regio Vate identidem exclamare: *Adjutor meus esto Domine, ne derelinquas me*: & qui, ut monet Apostolus supra relatus, non debeat cum timore & tremore operari salutem. Unde Leo Papa serm. 8. de Epiphania: *Hac Sanctis causa est tremendi atque metuendi, ne ipsi in operibus pietatis elati, deserantur opere gratiæ, & remaneant in infirmitate nature.*

Omnibus etiam veraciter humilibus, habenda semper est præ oculis egregia Ricardi Vistorini hac de re sententia: de statu interiori hominis parte 1. cap. 22. *Gratia (inquit) quam semel homo accepit ante peccatum, justè subtrahi non potuit, quam etsi præter meritum acceperat, sine culpa tamen amittere non debebat: nunc autem omni hora potest justè subtrahi, quia nunquam potest homo sine culpa inveniri.*

146. **O**bservandum tamen est, quòd licet omnia peccata, non solum mortalia, sed etiam venialia, gratiæ efficaci ponant impedimentum; & sint sufficiens causa, cur illam Deus denegare possit, etiam justo, ad superandam tentationem: superbia tamen & præsumptio, ac in propriis viribus fiducia, maximum divinæ gratiæ ponit obicem, ut eleganter declarat D. Bernardus serm. 54. in Cantica, his verbis: *In veritate didici, nihil æquè efficax esse ad gratiam promerendam, retinendam, recuperandam, quam si coram Deo inveniaris non altum sapere, sed timere.* Beatus homo qui semper est pavidus. *Time ergo cum arripseris gratia, time cum abieris, time cum denuò reverteretur: hoc est semper pavidum esse.* Succedant vicissim sibi in amore tres isti timores, secundum quod gratia vel adesse dignatur, vel offensa recedere, seu iterum placata redire sentietur. *Cum adest, time ne non dignè opereris ex ea, nam hoc monet Apostolus, videte inquit ne in vacuum gratiam Dei recipiatis..... Quod si recesserit, multo magis timendum: plane multo magis, quia ubi deficit tibi gratia, deficiis tu. Tunc ergo subtrahit gratiâ, tanquam mox casuras time & contremisce, Deo tibi ut sentis irato, quia reliquit te custodia, nec dubites causam esse superbiæ, etiam si non appareat: quod enim nescis, scit Deus, & qui te judi-*

NNn

cat, ipse est. Nunquid qui humilibus dat gratiam, humili aufert datam? Ergo argumentum superbiæ, privatio est gratiæ.

147. Ex dictis etiam intelliges difficile testimonium Divi Thomæ, qui exponens hæc verba Christi Joan. 17. Ego pro eis rogo, non pro mundo, sed pro his quos dedisti mihi, quia tui sunt, sic ait: Dicendum quod Christus quantum est de se pro omnibus oravit, quia oratio sua, quantum est de se, efficax est ut valeat toti mundo, sed tamen non in omnibus sortitur effectum, nisi in Sanctis & Electis Dei, & hoc propter impedimentum mundanorum. His enim verbis non intendit docere (ut aliqui existimant) quod oratio Christi, ejusque voluntas absoluta, & gratia efficax per illam obtenta, vel præparata, sit dependens quantum ad usum & efficaciam à libero hominum arbitrio, ita ut possit frustrari, & reddi inefficax per ejus resistantiam & dissentium, ut docent Molina & alij Recentiores. Sed tantum vult, quod liberum hominis arbitrium, per culpam mortalem, vel venialem, potest ponere obicem & impedimentum gratiæ efficaci, & se reddere indignum ejus receptione, seu suâ indignitate movere Deum ad illam denegandam, non tamen illam jam receptam, & in anima existentem, abicere, & frustrare suo effectu: ut exemplo radij solaris, cuius receptioni homo potest ponere impedimentum, claudendo oculos, vel fenestram; non tamen illum jam receptum frustrare suo effectu, & ejus illuminationem impedire, supra declaravimus. Quod autem hic sit verus, & germanus sensus D. Thomæ, satis aperte indicant hæc verba: *Et hoc propter impedimentum mundanorum*, quibus significat mundanos (id est reprobos & peccatores) per peccata quæ committunt, divinæ gratiæ ponere impedimentum. Et licet illud etiam interdum ponatur à sanctis & electis, Deus tamen in eis illud vincit, seu ab eis removel per suam misericordiam, & propter merita Christi, qui pro eorum salute rogavit: non tamen in mundanis & reprobis, quia pro eis Christus non oravit, ut vitam consequerentur æternam, sicut pro prædestinatis, ut disp. præcedenti art. 2. exposuimus.

§. IV.

Exponuntur quedam testimonia D. Augustini & sancti Thomæ, que videntur favere Adversariorum sententiæ.

148. Objiciunt in primis Adversarij, quod Divus Augustinus interdum docet, ex duobus hominibus æquali auxilio gratiæ præventis, unum propriâ voluntate converti, & tentationi resistere, non verò alterum: Ergo ex Augustino voluntas Dei non est efficax de se, sed ex consensu & determinatione liberi arbitrij. Consequentia patet, Antecedens probatur ex Augustino libro de prædest. & gratia cap. 15. ubi parificat quantum ad omnia Pharaonem & Nabuchodonozor: in natura, in dignitate, in pœna quâ flagellati sunt à Deo, in causa, quia uterque populum Dei captivum tenebat. Et tamen fines eorum fuerunt diversi, quia *Unus*, inquit, *manum Dei sentiens, in recordatione propriæ iniquitatis ingemuit, alter libero contra Dei misericordissimam veritatem pugnavit arbitrio.* Idem docet 12. de Civit. cap. 6. de duobus æquali tentatione vise mulieris pulsatis: *Si aliqui duo (inquit) equaliter affecti animo*

*& corpore, videant unius corporis pulchritudinem, quâ visâ unus eorum ad illicitè perfrendum moveatur, alter in voluntate pudica stabilis perseveret: quid putamus esse causæ ut in illo fiat, in illo non fiat voluntas mala, que illam rem fecit in quo facta est? Neque enim pulchritudo illa corporis: nam eam non fecit in ambobus, quandoquidem amborum non dispariliter occurrit aspectibus. An caro inveniuntis in causa est? Cur non & illius? An verò unius? Cur non utriusque? Ambos enim & animo & corpore equaliter affectos fuisse prædiximus. An dicendum est, alterum eorum occulta maligni spiritus suggestionem tentatum, quasi non eadem suggestioni & qualicumque suasioni, propriâ voluntate consenserit? &c. Cui difficultati postea sic respondet: *Ut hoc quoque impedimentum ab ista questione tollatur, si eadem tentatione ambo tententur, & unus ei cedat atque consentiat, alter idem qui fuerat perseveret, quid aliud apparet, nisi unum voluisse, alterum noluisse à castitate deficere? Item libro 1. ad Simplicianum quæst. 2. loquens de Esaii dicit: Si voluisset & cucurrisset, Dei adiutorio pervenisset. Et de Spiritu & littera cap. 3. docet quod visorum suasionibus agit Deus, ut velimus & credamus, sive extrinsecus per Evangelicas exhortationes &c. sive intrinsecus, ubi nemo habet in potestate quid ei veniat in mentem; sed consentire vel dissentire, propriâ voluntatis est.**

C Respondeo negando Antecedens. Ad cujus primam probationem, in primis dico non esse certum, sed dubium, an liber de prædestinatione & gratia sit Augustini, & propterea à Lovaniensibus in appendix esse rejectum.

Respondeo secundo, Augustinum ibidem loqui tantum de auxiliis externis, vel de internis moraliter tantum excitantibus (illa enim possunt esse æqualia in consentiente & non consentiente) non autem de auxiliis efficacibus & physicè prævenientibus, quæ admittit locis supra à nobis relatis: talia enim auxilia semper sunt majora in eo qui convertitur, quam in alio qui non convertitur. Et ita clarè se explicat S. Doctor ibidem: dicit enim quod *Nabuchodonozor manum Dei sentiens & ingemiscens penituit, quia illi ut mutaretur adfuit divinum præsidium, alteri ut induraretur defuit.*

Ad secundum testimonium, similiter respondet Vazquez, Augustinum eo loco æquiparare illos duos juvenes, solum quantum ad circumstantias, & exteriora signa, non autem quantum ad auxilia intrinseca.

Secundo respondeo quod intentio Augustini in eo loco solum est ostendere, quod consensus in tentationem oritur à voluntate propria, ut deficiente, & non solum ex eo quod natura est: quia ibi loquitur expressè de origine mali & peccati unde sit, cum ipsa natura sit bona, & dicit oriri ex propria voluntate, ut ex nihilo facta est, seu ut defectibilis est. Resistentia autem contra hanc tentationem, licet propriâ voluntate fiat, non tamen propriâ voluntate nudè sumptâ, vel auxilio tantum morali excitatâ, sed voluntate præparatâ, determinatâ & applicatâ per gratiam; ut clarè docet idem Augustinus locis supra relatis, præsertim de dono perseverantiæ cap. 13. ubi ait: *Nos ergo volumus, sed Deus in nobis operatur & velle: nos ergo operamur, sed Deus in nobis operatur & operari pro bona voluntate. Hoc nobis expedit & credere, & dicere: hoc est pius, hoc verum, ut sit humilis & submissa*

confessio, & detur totum Deo. Et de gratia & libero arbitrio cap. 16. Certum est nos mandata servare si volumus, sed quia preparatur voluntas à Domino, ab illo petendum est ut tantum velimus, quantum sufficit ut volendo faciamus. Certum est nos velle cum volumus, sed illo facit ut velimus bonum, de quo scriptum est: preparatur voluntas à Domino. Certum est nos facere cum facimus, sed ille facit ut faciamus, prebendo vires efficacissimas voluntati, qui dixit: Faciam ut in justificationibus meis ambuletis, & iudicia mea observetis, & faciatis. Et libro Retract. cap. 10. sic habet: Quando dixi in libro de Genesi, divinum lumen pacificum pura corda eorum qui ab amore visibilibus se ad eius implenda precepta convertunt, quod omnes possunt si velint; non existiment novi heretici Pelagiani secundum eos esse dictum: verum est enim omnino hoc posse si velint, sed preparatur voluntas à Domino. Et alibi dicit: Multi audiunt verbum veritatis, alij credunt, alij contradicunt: volunt ergo isti credere, nolunt autem illi: sed cum alijs prepararetur, alijs non prepararetur voluntas à Domino, discernendum est utique, quid veniat de misericordia ejus, quid de iudicio. Ex quibus testimoniis patet, quod quando idem Augustinus ait, si Esau voluisset, & cucurrisset, &c. Consentire vel dissentire propria voluntatis est, non intendit excludere gratiam efficacem, quae facit nos velle, & currere in via mandatorum Dei, juxta illud Propheta Psalm. 118. *Viam mandatorum tuorum cucurri, cum dilatasti cor meum:* Sed tantum declarare consensum & determinationem liberi arbitrij, quod seipsum determinat tanquam secundum liberum & secundum determinans, dependenter à motione & applicatione Dei, ut primi liberi, primique determinantis, cui essentialiter subordinatur, ut clarè seipsum explicat eodem cap. 34. de spiritu & littera, ubi ait: *Profecto & ipsum velle credere Deus operatur in homine. & in omnibus misericordia ejus praevenit nos: consentire autem vocationi Dei, vel ab ea dissentire, sicut dixi, propria voluntatis est.* Quibus verbis aperte declarat, quod quamvis propria voluntatis sit consentire vocationi Dei, ipsum tamen velle Deus in homine operatur per gratiam. Unde quando dicit, *Visorum suasionibus agit Deus &c.* tradit quidem & explicat auxilium moraliter excitans, & id quod in vocatione interna ex parte excitationis se tenet; non tamen excludit auxilium physicè praeveniens, & motionem effectricem bonae voluntatis, & tangentem immediatè ipsum cor, quam *subministrationem spiritus* appellat. Nam in libro de corrept. & gratia cap. 12. expressè docet requiri praeter auxilium sufficiens, & moraliter excitans, sine quo homo non potest operari, quod non relinquatur voluntas sibi ipsi, quia sic deficeret, sed quòd Deus operetur ut velit. Et sic quòd subventum est infirmitati voluntatis, ut indeclinabiliter, & insuperabiliter ageretur. Quod certè non debuisset dicere Augustinus, si solum agnovisset excitationem quandam indifferentem, quam nos consensu nostro à Deo praeviso facimus determinatam & efficacem. Hac enim excitatio, & quodcumque indifferentem auxilium, tale est quòd cum illo relinquatur homini voluntas sua, ut maneat in tali adiutorio, si velit, nec Deus, post hoc auxilio, ulterius operatur ut velit. Dicit autem Augustinus, quòd *si sic relinqueretur illis voluntas sua, ut in adiutorio Dei*

Tom. I.

A sine quo perseverare non possent (quod est auxilium sufficiens) manerent si vellet, nec Deus in eis operaretur ut vellet: inter tot & tantas tentationes, voluntas ipsa infirmitate sua succumberet. Subventum est ergo infirmitati voluntatis humanae, ut divinà gratià indeclinabiliter, & insuperabiliter ageretur, & ideo quamvis infirma non deficeret. Ergo sentit manifestè Augustinus, praeter excitationem indifferentem, & auxilium sufficiens, quod de se indifferens est ad operari de facto, vel non, aliud dari quo indefectibiliter agitur.

Utrumque etiam auxilium clarissimè expressit Cyrillus Alexandrinus in libro de adoratione in spiritu, circa medium, ubi sic ait: *Nam quoniam hominis natura non valde generosa est, neque satis idonea ut malum effugere queat, simul quodammodo nobiscum certat Deus, & duplex concedere beneficium videtur, persuadens admonitionibus, ut subsidium inveniamus; & fortius illud praestans, quam ut malum praesens & violentum prevalere possit.* Quid clarior pro distinctione auxilij efficacis à sufficente: Sicut ergo in homine duplex datur potentia, intellectus scilicet & voluntas: ita etiam secundum Augustinum, & alios SS. Patres, duplex requiritur donum, sive duplex gratia tangens utramque potentiam. Ex parte enim intellectus requiritur illustratio & pia cogitatio.

C Ex parte verò voluntatis, motio & applicatio. Et haec duae gratiae sunt veluti duo brachia Dei animam complectentia, de quibus dicitur in Canticis: *Leva ejus sub capite meo*, id est intellectu, qui est caput animae, illustrato per cognitionem. *Et dextera illius amplexabitur me*: per inspirationem suam, & motionem tangentem voluntatem, & per charitatem inflammantem cor & affectum. Et utramque hanc gratiam insinuat Tridentinum sess. 6. can. 5. his verbis: *Si quis dixerit liberum arbitrium motum & excitatum à Deo, non posse dissentire si velit, Anathema sit.* His enim verbis declarat, liberum arbitrium non solum esse physicè motum à Deo, ut asserit Calvinus; nec solum moraliter excitatum, ut docebat Pelagius: sed simul esse physicè motum & moraliter excitatum, & sub utraque motione physica & morali, servare potentiam ad dissentendum, ac proinde libertatem, sicut docent Thomistae.

Objicies secundò: Negatà gratià efficaci ab intrinseco, voluntatis nostrae praedeterminativà, non possunt admitti decreta ex se efficacia: Sed talem gratiam negat D. Thomas: Ergo & illa decreta. Major constat, nam gratia de se efficax effluit & emanat à decreto efficaci & praedeterminante, & est ejus causalitas & executio. Minor verò probatur ex S. Thoma in cap. 8. ad Roman. lect. 3. ubi expressè docet, vocationem interiorè efficacem esse, quia illi voluntas assentitur: *Hac vocatio, inquit, est efficax in praedestinatis, quia hujusmodi vocationi assentunt.* Idem docet Dominicus Soto de natura & gratia cap. 15. ubi ait: *In adultis reddenda est proxima causa, cur cum duos aequè sit Deus paratissimus convertere, presentissimèque utrumque misericordià aspires, hunc trahat, illum non trahat: quo reverà reddi non potest, nisi quòd alter praebet assensum & cooperatur, alter verò minimè.*

Respondeo concessa Majori, negando Minorem. Ad cujus probationem, in primis dicendum est, quòd quando S. Thomas docet, vocationem

NN n ij

151.

152.

interiorem esse efficacem, quia voluntas consentit: particula *quia* non est fumenda in sensu causali, sed illativo: seu secundum rationem consequentia, non secundum causam essendi. Sicut idem S. Doctor quaest. 2. de veritate art. 14. explicat verba Origenis, dicentis, *Quia futurum est aliquid, ideo scitur à Deo antequam fiat*, & dicit hoc esse intelligendum secundum causam consequentia, non secundum causam essendi: id est in sensu illativo, non verò in sensu causali.

153. Secundo responderi potest, quòd si D. Thomas usurpet illam particulam *quia* in sensu causali, loquitur solum de causalitate materiali & dispositiva, non autem de formali, vel efficiente. In quo etiam sensu locutus est Dominicus Soto cap. 15. de natura & gratia, ut ipsemet testatur in fine Commentariorum 4. libri sententiarum pag. 1053. ubi resumens & repetens eadem verba quae scripserat in praefato libro de natura & gratia, addit: *Quidam verò hoc taxare voluerunt dicentes quòd nimium tribuerim libero arbitrio in justificationis causa. Et tamen, salva semper Catholica Ecclesia censurà, arbitror necessario sic dicendum. Assensus enim liberi arbitrii non est causa preveniens motionem Dei, sed effectus eiusdem motionis, idem preveniens liberum arbitrium. Est enim pulsatio & aspiratio Dei ad corda nostra, similis aëri in fenestram clausam aspiranti. Sed quia non aperit nobis eadem corda ex necessitate, sed nobis liberè consentientibus: quamvis causa prior efficiens quae nos convertit, sit eius aspiratio, & motio preveniens; tamen dispositio materialis (quae hoc modo dici potest causa) est assensus nostra. Sicuti causa efficiens preveniens cur fenestra aperitur, est aër intrans: sed causa materialis cur aër intrat, est quia fenestra aperitur.*

Ex quibus patet, Patrem Anatum in libro de scientia media, frustra adducere Dominicum Soto tanquam contrarium sententia Thomistarum, cum illam variis in locis expressissimè doceat, ut in Apologia Thomistarum fusè ostensum est.

ARTICVLVS VII.

An divinorum decretorum efficacia, ad statum innocentiae Angelorum & hominum extendenda sit?

154. **H**ucusque contra Molinam & alios Recentiores pugnatum est, nunc contra Janfenium & sectatores eius certamen instituumus; ille enim Author, quasi biceps, & dimidiatus Molinæ & D. Thomæ aslecla; isti adhæret, dum explicat regimen & providentiam Dei respectu hominis lapsi: illi verò, dum statum innocentiae, & operationes primi hominis stantis & sani, ac Angelorum gratiam & praedestinationem exponit. Unde meritò de illo tale aliquid usurpari potest, quale olim de eo, de quo dicebatur, & *Senatorem perdidisse, & Monachum non fecisse.*

155. Janfenius ergo divinorum decretorum & auxiliorum efficaciam respectu hominis lapsi cum Thomistis agnoscit, sed eam ad statum innocentiae Angelorum & hominum non esse extendendam, cum Molina & aliis Recentioribus contendit; atque hanc inter gratiam medicinalem Christi nobis concessam, & gratiam sanitatis Angelis & primis parentibus datam, statuit generalem differentiam, quòd illa moveat & determinet

A liberum arbitrium ad bonum; ista verò ejus natum, seu motum, ac determinationem expectaret, eique quantum ad efficaciam & usum subijceretur. Idque principiis Augustini adeò connexum putat, ut libro 8. de gratia Christi Salvatoris cap. 2. scribere non dubitaverit: *Gratiam efficacem ad omnes humane naturae status dilatata, ab Augustini sensibus esse remotissimam, & vi potius humane Philosophiae, quam Augustiniana Theologia expressam & inventam. Totumque fundamentum gratiae medicinalis Christi subverti, & Scripturam subvertari, dum gratia necessitas, non ex vulnere voluntatis, sed naturali ejus indifferencia, & omnium causarum subordinatione suspenditur.* Addit ibidem: *Qui medicinalem Christi gratiam sic defendere conantur, ut eam in praedeterminationem physicam transforment, omni statui hominum lapsorum & innocentium, ex vi causae primae, & indifferencia voluntatis necessariam, magis profecto Aristotelici, quam Augustiniani sunt: nam talis praedeterminatio sic asserta, non solum nullo testimonio ejus probari potest, sed potius universam doctrinam ejus inexplicabili confusione perturbat: tollit enim differentiam integre lapsaeque voluntatis, tollit differentiam duplicis adjuviorij quo & sine quo; obscurat veram radicem gratiae medicinalis, nec sinit intelligere veram naturam ejus, dum equaliter statuit illam praedeterminationem omnibus necessariam.* Tandem cõcludit, differentiam illam quam statuit inter gratiam medicinalem & gratiam sanitatis, esse doctrinæ ab Augustino traditæ basim ac fundamentum, veram clavim quâ aditus in scripta ejus, & in palatium gratiae aperiendus est, annulum qui cæterorum dogmatum catenam trahit, & veluti filium Ariadneum, quò nisi quis regatur, tota ejus doctrina, merus labyrinthus est.

156. Verùm hæc doctrina Janfenij displicet pluribus & illustrissimis D. Augustini Discipulis, qui decretorum & auxiliorum efficaciam necessitatem, non solum pro statu naturæ lapsæ, sed etiam pro statu integritatis & innocentiae hominum & Angelorum agnoscunt, subindeque discrimen illud gratiae medicinalis & gratiae sanitatis, quod Janfenianæ doctrinæ basis & fundamentum est, profusè rejiciunt. Inter quos præcipui sunt Thomas Bravardinus, Archiepiscopus Cantuariensis, & insignis gratiae per se efficacis defensor. Guillelmus Estius pari Theologiae Positiva & Scholasticæ peritiâ celeberrimus. Leonardus Coquerus in Augustini doctrina versatissimus, ut præclara ejus commentaria in libros de civitate Dei testantur. Ysambertus Academiae Parisiensis præclarissimum lumen. Nuper etiam Thomas Angelus opusculum edidit cui titulus est, *Mens Augustini de gratia Adami*, in quo gratiam Angelorum & primorum parentum non fuisse subditam ipsorum libero arbitrio, sed ipsum determinasse & applicasse ad bene operandum, disertè docet, & oppositam sententiam virus Pelagianismi continere, & D. Augustino è diametro repugnare asserit. Idem sentiunt Thomistæ cum Angelico Præceptore, qui ita clarè mentem suam aperit locis infra referendis, ut de ea dubitare nemo possit, nisi in media velit luce cœcutire.

157. Porro quia Janfenius ad Augustini tribunal causam evocat, & solis Augustini testimoniis litem hanc dirimendam esse contendit; ad Augustinum recurrimus, & coram ejus tribunali causam dicere non recusamus, Janfenioque

respondemus quod olim Festus Paulo, ad tribu-
 nal Cæsaris provocanti: *Cæsarem appellasti, ad
 Cæsarem ibis.*

S. I.

Mens Augustini aperitur.

158. **Q**uamvis Janfenius & quidam alij Recen-
 tiores existiment, mentem Augustini in
 hac celebri quæstione esse conspicuam, illumque
 apertè profiteri decreta efficacia in Angelis &
 primis Parentibus in statu innocentia non fuisse
 necessaria, & gratiam hujus felicissimi statûs, li-
 bero arbitrio Adami & Angelorum, quantum
 ad efficaciam & usum, fuisse subditam, ejusque
 nutum & determinationem expectantem, non
 autem voluntatis eorum determinatricem. Hic
 tamen breviter demonstrandum suscepi: senten-
 tiam hanc, quæ naturæ in Adamo & in Angelis
 tantùm tribuit, & gratiam eorum libero arbitrio
 subijcit, Sancto Doctore à diametro repugnare,
 ejusque assertores toto ostio ab ejus principiis
 aberrare.

159. In primis enim ipse gratiæ nutritius & propu-
 gnator Augustinus, non aliter efficaciam divinæ
 gratiæ in statu naturæ lapsæ significat & decla-
 rat, quàm dicendo quod illa facit nos velle, quod
 dat bonam voluntatem, & illam inspirat & ope-
 ratur in nobis, ut constat ex locis suprâ relatis:
 Sed idem asserit de gratia collata Adamo & An-
 gelis in statu innocentia: Ergo gratiam effica-
 cem agnoscit, non solum pro hominibus lapsis,
 sed etiam pro Angelis, & primis parentibus in
 statu innocentia. Major patet, Minor probatur
 ex S. Doctore de correptione & gratia cap. 11.
 ubi loquens de Adamo in statu innocentia, sic
 habet: *Tunc ergo dederat Deus homini bonam
 voluntatem.* Et 14. de civit. cap. 11. *Bona igitur
 voluntas, inquit, est opus Dei, cum ea quippe ab
 eo factus est homo.* Et lib. 12. cap. 9. loquens de
 bona voluntate, quâ boni Angeli per amorem
 adhererunt Deo, dum erant viatores, ait: *Et
 istam quis fecerat, nisi ille qui eos cum bona vo-
 luntate, id est amore casto quo illi adhererent,
 creavit, simul in eis condens naturam & largiens
 gratiam?* Et ut magis declararet hanc bonam vo-
 luntatem processisse ab auxilio gratiæ, ibidem ait:
*Si non potuerunt seipsos facere meliores, quàm eos
 ille fecerat, profecto & bonam voluntatem quâ
 meliores essent, nisi operante adjutorio Creatoris,
 habere non possent &c.*

160. Secundo, Idem Augustinus divinorum decre-
 torum efficaciam & causalitatem in statu naturæ
 lapsæ demonstrat ex omnipotentissima Dei po-
 testate, seu ex infinita efficacia & virtute divinæ
 voluntatis, quæ non potest vinci, impediri, vel
 retardari à creatura, & cui volenti salvum face-
 re, nullum humanum resistit arbitrium, ut etiam
 constat ex locis quæ suprâ retulimus: Sed idem
 asserit de voluntate Dei erga Angelos & primos
 parentes in statu innocentia: Ergo agnoscit de-
 creta efficacia, etiam pro statu innocentia homi-
 num & Angelorum. Major patet, Minor probat-
 ur ex Augustino in Enchiridio cap. 96. ubi sic ait.
*Deus non ob aliud veraciter vocatur omnipotens,
 nisi quia quidquid vult potest, nec voluntate cv-
 jvsPIAM CREATURÆ, voluntatis omnipotentis
 impeditur effectus.* Nomine autem, cuiuspiam
 creatura, procul dubio comprehenduntur non
 solum homines in statu naturæ lapsæ, sed etiam
 Angeli & primi parentes in statu innocentia.

Tom. I.

A Quare ibidem cap. 102. ait: *Quantalibet sint vo-
 luntates Angelorum vel hominum, vel bonorum
 vel malorum, vel quod Deus, vel aliud volentes
 quàm Deus, omnipotentis voluntas Dei semper
 invicta est.* Unde etiam Daniëlis 4. Rex Babylo-
 nis, jam ad Deum conversus, & potentiam ejus
 agnoscens, confitetur quod *Deus juxta volunta-
 tem suam facit tam in virtutibus cæli,
 quàm in habitatoribus terre; & quod non est qui
 resistat manui ejus, & dicat ei: quare fecisti?* Ma-
 nifestum ergo est, Angelis perinde atque homi-
 nibus convenire Augustinianum illud effatum, ex
 quo Janfenius invictam atque insuperabilem me-
 dicinalis gratiæ vim repetit: *Cui volenti salvum
 facere, nullum resistit arbitrium &c.*

B Tertiò, Idem S. Doctor libro 11. de Civit. cap.
 19. docet discretionem bonorum & malorum
 Angelorum fuisse à Deo, non verò à libero ar-
 bitrio, & ait: *Inter sanctos Angelos & immundos
 fuisse discretum, ubi dictum est, & divisit Deus
 inter lucem & tenebras.* Et addit: *solus quippe ille
 ista discernere potuit &c.* Et libro 12. cap. 9. *Ab-
 sit, ut meliores à seipsis, quàm ab illo facti sint.*
 Interdum etiam refert ad Angelos & primos pa-
 rentes illud Apostoli: *Quid habes quod non acce-
 pisti?* Nam in Psalmum 70. de bonis Angelis ait:
*Tibi debent quod vivunt, tibi debent quod justè
 vivunt.* Et concione 2. in Psalm. 32. loquens
 etiam de bonis Angelis, sub nomine & figura
 cælorum: *Nec ipsi, inquit, cæli firmitatem sibi
 propriam præstiterunt: verbo Domini cæli firmati
 sunt, & Spiritus oris ejus omnis virtus eorum. Non
 habuerunt aliquid ex se, & tanquam supplemen-
 tum à Domino perceperunt: Spiritu enim oris ejus,
 non pars, sed omnis virtus eorum.* Idem docet D.
 Gregorius libro 25. Moral. cap. 8. ubi loquens de
 Angelis dicit: *aliis cadentibus, alios à Deo fuis-
 se solidatos: utique similiter casuros, nisi solida-
 ti fuissent.* Item Anselmus in libro de casu dia-
 boli cap. 1. affirmat quòd in sanctis Angelis lo-
 cum habet illud Apostoli: *Quid habes quod non
 accepisti?* Unde etiam Apoc. 7. omnium Angelo-
 rum in conspectu Throni Dei procidentium, hæc
 est confessio: *Benedictio, & claritas, & sapien-
 tia, & gratiarum actio, honor, virtus, & forti-
 tudo Deo nostro in secula seculorum. Amen.* Qui-
 bus verbis, omnium bonorum gloriam ad Deum
 referentes, deque omnibus Deo gratias agentes,
 omne meritum, & omnem bonum liberi arbitrij
 usum, eorumque in bono perseverantiam, in
 Deum ut authorem reducunt.

C Quartò, Si in statu innocentia gratia quantum
 ad efficaciam & usum fuisset subdita libero ar-
 bitrio Adami & Angelorum, D. Augustinus nul-
 lam aliam debuisset assignare rationem casûs A-
 dami & Angelorum, quàm eorum liberum ar-
 bitrium, quod noluit uti gratiâ, nec illam ad ope-
 rationem applicare: Atqui rationem hanc non
 assignat, sed potius ad inscrutabilia Dei judicia
 recurrit, ut patet ex libro 11. de Genesi ad litteram
 cap. 10. ubi ait: *Sed posset etiam ipsorum volunta-
 tem in bonum convertere, quoniam omnipotens est:
 posset planè, cur ergo non fecit? quia noluit: cur
 noluerit? penes ipsum est.* Ergo existimat gratiam
 statûs innocentia, libero Adami vel Angelorum
 arbitrio non fuisse subditam. Item idem S. Do-
 ctor locis infrâ referendis, docet Deum casum
 Adami permisisse, ut appareret quid posset li-
 berum arbitrium sine adjutorio Dei: At hæc ra-
 tio nulla esset, si liberum arbitrium Adami po-
 tuisset ex viribus propriis determinare & appli-

NNn iij

care gratiam ad operationem : Ergo idem quod prius.

163. Quinto celebris est locus Augustini 12. de Civit. cap. 9. ubi quaerit (etsi sub aliis vocibus) unde aut quomodo factum sit, ut ex Angelis aliqui evaserint beati, alij autem miseri ? An scilicet ex differentia creationis & liberi arbitrij, an ex differentia regiminis & gratiae ? Et ibidem dicit, quod sicut utrique boni creati sunt : istis (scilicet malis) malà voluntate cadentibus, illi (scilicet boni) amplius adjuti, ad eam beatitudinis plenitudinem, unde se nunquam casuros certissimi fierent, pervenerunt. Quibus verbis aperte profiteretur Augustinus, Angelos bonos qui in veritate steterunt, & in Dei dilectione permanerunt, accepisse majorem gratiam, quàm malos qui ceciderunt : scilicet auxilium efficac dans actu perseverare, quò ad beatitudinem pervenerunt.

164. Ex quo confutata manet responsio Jansenij, asserentis illud majus auxilium quod Augustinus dicit collatum fuisse bonis Angelis, & denegatum malis, non esse ipsum perseverantiae donum, sive auxilium efficac ad perseverandum, sed solum majus auxilium quod in ipsa beatitudine à Deo receperunt, nimirum certam scientiam, quà jam beati noverunt se nunquam lapsuros. Hæc enim responsio aperte repugnat textui : cum Augustinus dicat, quod boni Angeli, amplius adjuti, ad beatitudinem pervenerunt : non verò quòd ubi pervenerunt ad beatitudinem, fuerunt magis adjuti. Unde Estius in 1. distin. 41. §. 13. Si hoc adjutorium quo beati Angeli dicuntur amplius adjuti, esset ipsa beatitudo, sensus redderetur ineptus : scilicet Angelis collatum esse beatitudinem, quàm ad beatitudinem pervenirent.

165. Sexto, Augustinus de corrept. & gratia cap. 11. docet liberum arbitrium in Adamo, non nisi ad malum ex se fuisse potens, ac proinde non potuisse se determinare ad bonum, nisi ex auxilio Dei illud determinantis & applicantis. Liberum arbitrium, inquit, ad malum sufficit : ad bonum autem parum est nisi adjuvetur ab omnipotenti bono. Et Tract. de Cantico novo cap. 8. Quid enim valeat liberum arbitrium non adjutum, in ipso Adam demonstratum est : ad malum sufficit sibi, ad bonum non nisi adjuvetur à Deo. Et in Enchir. cap. 106. Homo in paradiso ad se occidendum relinquendo justitiam, idoneus erat per voluntatem : ut autem ab eo teneretur vita justitiae, parum erat vellet, nisi ille qui eum fecerat adjuvaret. Et serm. 11. de verbis Apostoli cap. 2. docet primum hominem ideo cecidisse, quia se subtraxit à divino regimine, Cadens, inquit, à manu figuli fractus est ; regebat enim eum ipse qui fecerat. Regimen autem denotat motionem quandam prævenientem, & applicantem liberum arbitrium ; non verò decretum purè indifferens, & concursum simultaneum, ad speciem actus à voluntate creata determinabilem. Et lib. 14. de Civit. cap. 17. docet Adamum victum fuisse à diabolo, quia noluit fidere de adjutorio Dei : Quamvis, & ipsum confidere de adjutorio Dei, non quidem posset sine adjutorio Dei.

166. Ex quibus testimoniis liquet, quàm absurdum, & à veritate, ac Augustini doctrina alienum sit quod ait Jansenius : Omnia bona opera, adeoque & ipsam fidem, & dilectionem Dei, ab Adamo potuisse per arbitrij libertatem fieri sic, ut ea non donaret ei gratia Dei.

De gratia primi hominis cap. 7. Patet etiam ex dictis, quàm leviter & inconsideratè dixerit, pro motione efficaci ad

omnes naturæ humanæ status dilatata, nullum profertur posse Augustini testimonium, plura enim adduximus, quæ gratiæ efficacis necessitatem, non solum pro statu naturæ lapsæ, sed etiam pro statu innocentiae hominum & Angelorum aperte declarant. Quòd verò idem S. Doctor necessitatem efficacis Dei motionis, etiam pro actibus ordinis naturalis admittat, subindeque eam non ex solo vulnere læsæ voluntatis, sed etiam ex generali subordinatione & dependentia à primo motore repetat, breviter demonstrandum est.

§. II.

Ostenditur S. Augustinum necessitatem efficacis Dei motionis, etiam pro actibus naturalibus, agnoscere.

167. Plura etiam in hujus veritatis confirmationem adduci possunt S. Doctoris testimonia. In primis enim in libro de gratia & libero arbitrio cap. 20. hæc scribit : Scriptura divina, si diligenter inspiciatur, ostendit non solum bonas hominum voluntates, quas ipse facit ex malis, & à se factas bonas, in actus bonos, & in eternam dirigit vitam : verum etiam illas quæ conservant sæculi creaturam, ita esse in Dei potestate, ut eas quò voluerit, quando voluerit, faciat inclinare &c. Quibus verbis aperte docet, Deum ratione summæ potestatis, & supremi dominij quod habet in nostras voluntates, eas applicare non solum ad actus bonos & supernaturales, quibus homo ad vitam æternam ordinatur ; sed etiam ad naturales & civiles, quibus hæc vita conservatur. Unde apud Prosperum sent. 58. idem Augustinus ait, quòd divina voluntas est prima & suprema causa omnium corporalium, spiritaliumque motionum.

168. Secundo, Idem S. Doctor de corrept. & gratia cap. 14. loquens de electione Saulis in Regem (quæ utique erat actus ordinis naturalis) illum reducit in humanorum cordium quò voluerit inclinandum omnipotentissimam potestatem. Et infra loquens de viris qui David in Regem elegerunt, ait : Suà voluntate utique isti constituerunt Regem David. Quis non videat ? Quis hoc neget ? non enim hoc non ex animo, aut non ex bona voluntate fecerunt corde pacifico ; & tamen hoc in eis egit, qui in cordibus hominum quò voluerit operatur. Adduxit istos ut Regem constituerent. Et quomodo adduxit ? Nunquid corporalibus ullis vinculis alligavit ? Intus egit, corda tenuit, corda movit, eosque voluntatibus eorum, quas ipse in illis operatus est, traxit. Et addit : Cum voluerit Reges in terra Deus constituere, magis habet in potestate voluntates hominum, quàm ipsi suas.

169. Denique libro 1. contra duas Epist. Pelagianorum cap. 20. D. Augustinus loquens de mutatione Regis Aslueri ab indignatione ad mansuetudinem (quæ etiam, ut constat, fuit actus ordinis naturalis) inquit quòd Deus occultissimam, & efficacissimam potestate cor Regis convertit, & transfert ab indignatione ad lenitatem : hoc est à voluntate ledendi ad voluntatem favendi, secundum illud Apostoli : Deus est enim qui operatur in vobis & velle. Ergo ex Augustino motio Dei efficacis præveniens nostras voluntates, non solum ad actus supernaturales, sed etiam ad operationes ordinis naturalis requiritur.

170. Ex his liquet, quantum excesserit Jansenius, & quàm longè ab Augustini mente & sensibus aberraverit, dum dixit quòd totum fundamentum

gratia medicinalis Christi subvertitur, & scriptura subnervantur, dum gratia necessitas, non ex vulnere voluntatis, sed ex naturali ejus indifferencia; & omnium causarum subordinatione subaltiore suspenditur. Nam Augustinus locis jam relatis, divinorum decretorum efficaciam ad actus etiam naturales extendit, idque ex Scriptura demonstrat, & ait, quod Scriptura divina, si diligenter inspicatur, ostendit non solum bonas hominum voluntates quas in aeternam dirigit vitam, sed etiam eas quae conservant saeculi creaturam, & quae ad vitam civilem & politicam spectant, quae utique ordinis naturalis sunt, esse a Deo corda hominum inclinante, & applicante ad quodcumque voluerit.

§. III.

Ex tribus Augustini Discipulis eadem veritas declaratur.

171. Quam praesidenter Adversarius asserit, gratiam efficacem ad omnes humanae naturae status dilatam ab Augustini sensibus esse remotissimam, & vi potius humanae Philosophiae, quam Augustinianae Theologiae expressam & inventam. Longè est alia illustriorum D. Augustini Discipulorum sententia. In primis enim D. Prosper supra citatus in libro sententiarum quas ex Augustino collegit, sent. 58. expressè asserit quod *Divina voluntas est prima & suprema causa omnium corporalium, spiritualiumque motionum*, subindeque divinorum decretorum & auxiliorum efficaciam, ad omnes humanae naturae status, & ad omnes actus tam ordinis naturalis quam supernaturalis extendit.
172. Secundo Fulgentius Augustinianae doctrinae defensor acerrimus, libro 2. ad Trasimundum cap. 2. loquens de divina gratia, sic ait: *Ipsa etiam homini reparando fuit necessaria: quia non alia stantem Angelum a ruina potuit custodire, nisi illa quae lapsum hominem post ruinam potuit reparare. Una est in utroque gratia operata: in hoc ut surgeret, in illo ne caderet: in illo ne vulneraretur, in isto ut sanaretur: ab hoc infirmitatem repulit, illum infirmari non finit.* Quibus verbis aperte proficitur, eandem gratiam praeservasse bonos Angelos a lapsu, quae hominem lapsum reparavit; Sed gratia quae ruinam hominis lapsi reparavit, est de se efficax, ut docet Jansenius: Ergo & illa quae custodivit Angelos ne caderent.
173. Nec valet si dicas, hunc locum Fulgentij eò tantum pertinere, ut tum hominis reparationem, tum Angeli stabilitatem, gratiae in genere adscribat, non verò gratiae efficaciter moventi. Non valet, inquam, Fulgentius enim ibidem loquens de gratia quae impedit casum bonorum Angelorum, appellat eam *vultricem*; & ait quod *ejus virtus insuperabilis est*: At haec non possunt verificari de gratia generaliter sumpta, sed solum de aliqua speciali gratia, nimirum de efficaci, ut de se patet: Ergo ibi de gratia efficaci, non verò de gratia generaliter sumpta loquitur.
174. Tertiò, S. Thomam, Discipulorum Augustini nobilissimum & acerrimum, & ita in Augustino versatum, ejusque doctrinam tinctum & imbutum, ut ipse Jansenius illum, *Augustinum contractum*, appellet, eandem decretorum & auxiliorum efficaciam necessitatem ad statum innocentiae & integritatis extendisse, ita perspicuum & manifestum est, ut de hoc nulla possit subesse dubitatio: nam 1. 2. quaest. 109. art. 2. in corpo-

A re ait, quod homo in utroque statu (integritatis scilicet & corruptionis) indiget auxilio divino, ut ab ipso moveatur. Et in responsione ad 1. asserit quod *Mens hominis, etiam sani, non ita habet dominium sui actus, quin indigeat moveri à Deo.* Sed nomine auxilij moventis, non aliam S. Doctorem significasse gratiam, quam efficacem & praedeterminantem, fatentur Adversarij: nominatim Antonius Arnaldus, in opusculo cui titulus est: *Vera S. Thomae de gratia sufficienti & efficaci doctrina*: in quo probat S. Doctorem, nullam aliam gratiam agnovisse, praeter sanctificantem, seu justificantem, (quam vocat *habituale donum*) & efficacem, seu praedeterminantem, quam *auxilium Dei moventis* appellat: Ergo D. Thomas necessitatem gratiae efficaci & praedeterminantis, pro utroque statu integritatis & corruptionis, admittit.

Quod potest confirmari ex eo quod in corpore ejusdem articuli, assignat tria principia ex quibus sumitur necessitas gratiae moventis: duo specialia, & alterum generale. Primum est aegritudo & infirmitas naturae, per peccatum originale depravata. Secundum, elevatio, & proportio objecti supernaturalis ad potentias naturales animae. Tertium, subordinatio & dependentia generalis causarum secundarum à prima in operando. Unde cum in statu innocentiae fuerit proportio inter potentias naturales animae, & objecta supernaturalia, & generalis subordinatio ad primum motorem; manifestum est, juxta principia D. Thomae, decreta & auxilia efficaciam, pro utroque statu naturae lapsae & integræ, esse admittenda: cum hoc tamen discrimine, quod in statu naturae lapsae, ex duplici capite speciali (scilicet ex infirmitate naturae, & elevatione objecti supernaturalis) & alio generali, (nempe subordinatione & dependentia causarum secundarum à prima) eorum necessitas petenda est. In statu verò innocentiae, ex uno tantum capite speciali nempe ex elevatione objecti supernaturalis supra potentias naturales Adami & Angelorum; & alio generali, subordinatione scilicet & dependentia causa secundae à prima, ut ibidem declarat S. Doctor, his verbis. *Sic igitur virtute gratiæ superaddita virtuti naturae indiget homo in statu naturae integræ, quantum ad unum, scilicet ad operandum & volendum bonum supernaturale. Secundum statum naturae corruptae, quantum ad duo: scilicet ut sanetur, & ulterius ut bonum supernaturalis virtutis operetur, quod est meritum. Ulterius autem in utroque statu indiget homo auxilio divino, ut ab ipso moveatur.*

Quae doctrina illustrari & confirmari potest exemplo aptissimo hominis sani & infirmi. Ut enim homo infirmus attingat v. g. fastigium domus, vel summam tecti, indiget duplici medio, scilicet medicinâ sanante, & scalâ elevante. Homo verò sanus & robustus indiget solum elevari per scalam, non verò sanari per medicinam. Idem proportionaliter dicendum est de homine in statu naturae lapsae & integræ. In primo enim indiget sanari per gratiam ab infirmitate naturae per peccatum originale debilitatæ, & simul per eam elevari, & applicari ad actus & objecta supernaturalia. In altero verò Adam non indigebat gratiâ sanante, sed duntaxat movente & elevante; quia in illo felicissimo statu, nulla erat infirmitas, nulla plaga, nulla rebellio appetitus, nec deordinatio potentiarum animae; sed solum indifferentia & potentialitas libere arbitrij, aq

disproportio inter potentias naturales animæ, & objecta supernaturalia, quæ non poterat tolli aut vinci, nisi per gratiam efficacem. Unde S. Doctor infra quæst. 62. art. 2. ad 1. dicit quod *Converti ad beatitudinem ultimam, homini quidem est difficile, & quia est supra naturam, & quia habet impedimentum ex corruptione corporis, & infectione peccati. Sed Angelo est difficile, propter hoc solum quod est supernaturale.*

177.] Ex quibus liquet, doctrinam quæ divinorum decretorum & auxiliorum efficaciam, ad statum innocentie hominum & Angelorum extendit, Thomisticam esse, subindeque Augustinianam: nam ut rectè discurret Caramuel in Theologia fundamentali, Thesi 3. impertinenti 4. de doctrina Augustini: *Qui dicit illectum à D. Thoma Augustinum, Thomam non legit; vix enim articulus in toto opere, qui Augustini auctoritate careat. Qui lectum quidem, non tamen intellectum asserit, Thomam Angelicâ mente præditum negat, & ab universa Ecclesia pietate deficit, Thomam ANGELICI DOCTORIS nomine condecorantis. Qui Thomam ait legisse, & intellexisse Doctoris divini volumina, voluisse tamen illum in partes suas vel involutum trahere, in Angelici Doctoris personam & doctrinam est impius.* Immeritò ergo dixit Janfenius loco supra citato: *Eos qui medicinalem Christi gratiam sic defendere conantur, ut eam in prædeterminationem physicam transforment, omni statui hominum lapsorum & innocentium, ex vi causæ primæ, & indifferentie voluntatis necessariam, magis esse Aristotelicos, quàm Augustinianos; cum plura utriusque S. Doctoris, Augustini & Thomæ, pro hac sententia, adduxerim testimonia. Imò potiùs qui gratiam libero arbitrio in statu innocentie subijciunt, & bona Angelorum & primorum parentum opera, ac merita, non fuisse à Deo specialiter donata, & à gratia liberum arbitrium applicante, in eis facta; nec Augustiniani, nec Thomistæ, sed Bajani dicendi sunt: cum inter damnatas à Pio V. & Gregorio XIIII. Michaëlis Baij propositiones, ista primum locum obtineat: *Nec Angeli nec primi hominis adhuc integri merita, rectè vocantur gratia.**

§. IV.

Quatuor rationes à priori.

178.] **N**Ostræ sententiæ non solum favet auctoritas SS. Patrum, sed plures etiam rationes efficaces eam demonstrant.

Prima & principalis sumitur ex generali subordinatione, & dependentia causæ secundæ à prima in operando, quæ sine decreto efficaci & concursu prævio nequit subsistere, ut fusè demonstrant nostri Thomistæ in Philosophia, & in Tractatu de auxiliis. Sic ergo potest formari argumentum. Homo & Angelus in quocumque statu considerati, debent subordinari Deo in operando, seu ab illo constitui in ratione principij actualis suarum operationum, tam naturalium quàm supernaturalium: Atqui secluso concursu prævio & gratiâ efficaci, non possunt Deo subordinari in operando, nec ab illo constitui in ratione principij actualis suarum operationum: Ergo pro omni statu, homo & Angelus indigent concursu prævio, & gratiâ efficaci ad operandum. Major patet, Minor probatur. Angelus vel homo in statu innocentie non poterant constitui in ratione principij actualis suarum operationum supernaturalium, per concursum simul-

A taneum ordinis supernaturalis, nec per auxilium sufficiens ejusdem ordinis: Ergo sublato concursu prævio, & gratiâ efficaci, non poterant subordinari Deo in ratione principij actualis. Consequentia patet, Antecedens, quantum ad utramque partem, probatur. Cum principium actuale operationis sit quid prævium illâ, prioritate saltem naturæ, & habeat cum ea indissolubile nexum, constitutum illius debet etiam hæc duo habere: id est prioritate naturæ operationem antecedere, & cum ea indissolubiler connecti. Unde cum concursus simultaneus non sit prior operatione prioritate naturæ, & auxilium sufficiens non habeat cum ea nexum indissolubilem, sed frequenter ab illa separetur: manifestum est, quod Angelus & homo in statu innocentie, non poterant constitui in ratione principij actualis operationum supernaturalium, per gratiam sufficientem, vel per concursum simultaneum ordinis supernaturalis, quem gratiam coëfficientiæ & cooperationis appellant, sed solum per concursum prævium, & gratiam efficacem.

179.] Secunda ratio petitur ex principiis suprâ art. 2. §. 1. statutis: Libera enim determinatio voluntatis Adami & Angelorum in statu innocentie, cum esset quædam entitas creatæ, vel saltem quidam modus & formalitas entis, non poterat subterfugere divinam causalitatem, quæ est universalissima, & se extendit ad omne ens, omnesque modos & formalitates entis: Sed Deus non potest liberam voluntatis creatæ determinationem causare per decretum, vel auxilium purè indifferens, & liberi arbitrij determinationem & consensum expectans, sed tantum per decretum & auxilium de se efficace, & determinationem voluntatis creatæ, prioritate saltem naturæ antecedens, ut ibidem ostendimus: Ergo decreta & auxilia efficaci, non solum pro statu naturæ lapsæ, sed etiam pro statu integritatis & innocentie, admittenda sunt.

180.] Tertia ratio sumitur ex D. Thoma 3. contra Gent. cap. 155. ubi sic ait: *Omne quod de se est variabile, ad hoc quod figuratur in uno, indiget auxilio alicujus moventis immobilis: Sed liberum arbitrium Adami & Angelorum in statu innocentie, erat mobile, & vertibile, ac variabile à bono in malum, & instar Bilancis in æquilibrio constitute, vel instar globi rotundissimi in planitie perfectissima, versus omnem partem aque mobilis, inquit Janfenius de gratia primi hominis & Angelorum cap. 14. Ergo ut determinaretur ad bonum, & in eo perseveraret, & firmaretur, indigebat speciali Dei auxilio. Unde Augustinus in Enchir. cap. 106. *Non sufficiebat liberum arbitrium justitie retinende, nisi participatione immutabilis boni, divinum adiutorium præberetur.**

181.] Quarta ratio petitur ex perfectione statûs innocentie: Theologi enim, hujus florentissimi statûs felicitatem describentes, docent cum D. Thoma, illum in eo præcipuè sitam fuisse, ut inferiora superioribus subderentur, & superiora inferioribus dominantur. Ex quo inferunt in eo statu partem inferiorem superiori, & superiorem Deo perfectè subjectam fuisse. Cum ergo gratia illius statûs esset multò perfectior naturâ, eamque multis partibus superaret, debebat, juxta hunc præclarum ordinem à divina sapientia institutum, libero arbitrio præesse ac dominari, non verò ei subijci & ancillari. Verùm hunc præclarum ordinem evertit Janfenius, gratiam enim statûs innocentie ponit ad pedes naturæ, & il-

lam

lam subijcit libero arbitrio Adami & Angelorum. Dominæ ancillam, & Agar Saræ dominari facit; & intelligentiam motricem, nutum & determinationem liberi arbitrij expectantem inducit. Nam lib. 3. de gratia Salvatoris cap. 3. loquens de statu innocentie, dicit quod in illo voluntas erat plenissima sui ipsius in utramque partem domina, cujus nutui quicquid habitum, vel gratiarum, vel adjuvorum intrinsicis, vel extrinsicis adderetur, deberet fasces submittere, & ab illius veluti Angeli impulsu expectare aque motum, ut vel quiescerent, vel ad influxum operi conferendum, ipsa annuente raperentur. Quibus verbis gratiam statim innocentie, otiosam, & quasi paralyticam describit, & liberum arbitrium, veluti alterum Angelum exhibet, cujus impulsu & motionem illa expectare debebat. Quod quam absurdum sit, & derogans nobilitati & excellentie divinæ gratiæ, quis non videat: Certè si vera esset hæc doctrina Jansenij, sequeretur quod status naturæ lapsæ in quo versamur, honorabilior esset ac favorabilior divinæ gratiæ, quam status integritatis & innocentie, in quo Angeli & Adam creati sunt. Nam in hoc miserrimo statu corruptionis & infirmitatis, gratia secundum Jansenium non subditur libero arbitrio quantum ad efficaciam & usum, sed potius illud sibi subijcit, eique dominatur & præest, nec ejus determinationem & motum expectat, sed veluti alia intelligentia motrix, illud fortiter & suaviter movet, impellit, & applicat ad agendum. E contra verò in statu innocentie, illa erat subdita libero arbitrio Adami & Angelorum, & ab eo dependens quantum ad efficaciam & usum, ejusque nutum, determinationem, & applicationem expectans. Et ut loquitur Jansenius in libro de gratia primi hominis cap. 15. *Adjuvorum collatum Adamo in statu innocentie, quantumcumque fuerit excellentie, non ad actum voluntatem concitavit, sed ab illa concitatum fuit*: Ergo &c.

§. V.

Variis absurdis & inconvenientibus, sententia Jansenij refellitur.

PLura sunt absurda & inconvenientia quæ sequuntur ex Jansenij sententia, sed ea præcipua sunt, quæ ipse urget contra Molinæ gratiam sufficientem, & à voluntate creata suspensam, quæ nequeunt admitti etiam de Angelo & homine stante.

182.

In primis enim, si in statu innocentie, Angelis & primis parentibus non fuit necessarium auxilium speciale ad resistendum tentationi, & perseverandum in bono, sequitur quod Adam & Angeli stultè egissent, si ad Deum in tentatione recurrissent, & ab illo petissent auxilium ad resistendum tentationi, & in bono perseverandum: Consequens est falsum: Ergo & Antecedens. Sequela Majoris probatur ex Augustino libro de natura & gratia cap. 18. *Quid enim, inquit, stultius, quam orare ut facias quod habes in tua potestate?* Atqui juxta Jansenium, Adam, & Angeli, ratione auxilij sufficientis à Deo collati, habebant plenissimam potestatem ad resistendum tentationi, & actu perseverandum, ita ut nullum aliud donum, vel auxilium esset à Deo expectandum: Ergo stultè orassent Deum, & ad illum in tentatione recurrissent.

Falsitas autem Minoris probatur, tum ex D. Thoma 1. parte quæst. 94. art. 4. ad 5. ubi docet, Tom. I.

A Adamo non fuisse collatum auxilium ad resistendum tentationi, quia non habuit recursum ad Deum pro illo obtinendo. Tum etiam quia Deus poterat dare Adamo auxilium quo perseveraret actu, & tentationi resisteret: quis hoc neget? *Quis (inquit Augustinus) audeat dicere, aut credere, ut neque Angelus, neque homo caderet, in Dei potestate non fuisse?* Ergo Adam non egisset stultè, sed prudenter & sapienter, petendo à Deo tale auxilium.

18. de Civit. cap. 17.

Adde quod, præceptum orationis est naturale, obligans proinde pro omni statu: si autem aliquando obligavit Adamum & Angelos, tunc maximè cùm debebat finiri via Angelorum, & dum Adamum urgebat tam gravis tentatio, ex cujus consensu sibi & toti generi humano tam grave damnum erat illaturus. Unde Gelasius Papa in dictis adversus Pelagianam hæresim: *Si in ipsis primis hominibus, dum sua nimium felicitate confidunt, & tantam Dei gratiam in vacuum recipientes, non orando (quod utique nusquam fecisse referuntur) nec de perceptis gratias referendo, nec ut eadem intemerata durarent, incolumes consistere nequiverunt, quanto magis post prævaricationis ruinam, in qua mala sui confidentiâ, Creatorem nullatenus inquirendo, lethaliter inciderunt, absque divino munere, suis viribus vel agrestare non possunt, sine quo nec integri persistere valuerunt?*

Tomo 2. Concil. 145. 157.

C Secundò sequitur quod Angeli boni non debuissent magis gratias agere Deo, propter actualem eorum perseverantiam, quam mali qui non perseveraverunt: Sed hoc absurdum est, & repugnans Scripturæ, & SS. Patribus suprâ relatis: Ergo &c. Sequela probatur: Ille non debet magis gratias agere quod actu perseveraverit, qui ad perseverandum actu non habuit aliquod donum vel auxilium speciale, quod non habuerit non perseverans: Sed juxta principia Jansenij, Angeli perseverantes nullum habuerunt donum vel auxilium speciale ad perseverandum, quod non habuerint non perseverantes: Ergo pro actuali perseverantia, non Deo, sed libero arbitrio, gratias agere debuerunt. Ut enim ait Augustinus Epist. 107. *Non gratias Deo agimus, sed nos agere fingimus, si unde illi gratias agimus, cum facere non putamus.* Et S. Bruno in Comment. super Epist. ad Romanos, folio 4. *Gratias agere, est totum Deo tribuere*: quomodo autem totum Deo tribuerent, qui bonum usum gratiæ à se haberent?

183.

D Tertio sequitur discretionem bonorum & malorum Angelorum non fuisse à gratia, sed à natura; nec à Deo, sed à libero arbitrio: Consequens est falsum, ut constat ex Augustino, & aliis SS. Patribus §. præcedenti relatis: Ergo & Antecedens. Sequela Majoris est evidens: ut enim suprâ arguebamus contra Molinam & alios Recentiores, discretio perseverantis à non perseverante, peti non potest ex eo in quo illi conveniunt & sunt æquales: sicut differentia equi ab homine, non potest sumi à gradu generico animalis, in quo univoce conveniunt. Sed juxta principia Jansenij, Angeli perseverantes & non perseverantes, fuerunt æquales in auxiliis gratiæ, & inæquales solum in bono vel malo usu liberi arbitrij: Ergo discretio bonorum & malorum Angelorum, non fuit à gratia, sed à natura; nec à Deo, sed à libero arbitrio.

184.

E Quarto sequitur quod Angeli boni habuissent à Deo solum possibilitatem perseverandi & bene

Art. 2. §. 2.

185.

○○○

operandi, à seipsis verò ipsum perseverare & bene operari: Consequens est absurdum: Ergo &c. Sequela est evidens, Jansenius enim asserit de auxilio collato Adamo & Angelis in statu innocentiae, illud idem quod Molina, & alij Recentiores docent de auxilio quod modò datur hominibus in statu naturae lapsae: Atqui juxta Jansenium, ex sententia Molinae & aliorum, sequitur solum possibilitatem esse ex gratia, volitionem verò ex libero arbitrio: Ergo idem sequitur ex sententia Jansenij.

Falsitas autem Minoris constat, tum ex Bulla Pij V. & Gregorij XIII. in qua proscribitur hæc propositio Michaëlis Baij: *Nec Angeli, nec primi hominis adhuc integri merita, rectè vocantur gratia.* Tum etiam quia, ut supra arguebamus, si sola possibilitas bene operandi & perseverandi esset à gratia, actualis verò perseverantia & operatio à libero arbitrio, id quod est minus bonum & perfectum tribueretur Deo, illud verò quod est melius & perfectius libero arbitrio, quod plusquam absurdum est; nam ut ait Bernardus in opusculo de gratia & libero arbitrio: *Diu in ipso nefas videtur, Deo quod minus, nobis quod excellentius sit attribuire.*

186. Neque valet responsio Jansenij, dicentis bene operari, mereri, & in bono perseverare, tripliciter attribui Deo in statu innocentiae. Primò quia dedit homini & Angelo liberum arbitrium. Secundò quia illis infudit in primo instanti creationis gratiam, charitatem, & alia dona habitualia. Tertio quia dedit illis auxilium sufficiens. Nam etiam Molina & alij Recentiores admittunt hæc omnia in statu naturae lapsae, & concedunt quòd dum Petrus v. g. consentit alicui sanctae inspirationi, Paulo dissentiente, uterque habet liberum arbitrium, gratiam, & charitatem, & Paulus fortè intensivè majorem: uterque etiam habet auxilium sufficiens, & moraliter excitans; & tamen Jansenius contendit quòd illis omnibus utrique collatis, si unus consentiat, altero dissentiente, consentiens habebit ex gratia solum possibilitatem, volitionem verò, seu usum liberi arbitrij, ac meritum, ex seipso, & à libero arbitrio determinante gratiam ad consensum & operationem: Ergo idem dicendum erit in sententia Jansenij, de Angelis & primis parentibus in statu innocentiae.

187. Quintò sequitur voluntatem creatam Adami & Angelorum in statu innocentiae, fuisse primum liberum, & primum se determinans: quia juxta principia Jansenij, in tali statu non indigebat determinari vel applicari à Deo, sed seipsam per se primò sub auxilio & concursu Dei indifferenti determinabat & applicabat: Sed hoc est contra naturam secundi liberi, quòd cum sit causa tantum secunda suae electionis & determinationis, non potest eligere nec se determinare, independentè à motione & applicatione primi liberi, primique determinantis, ut docet D. Thomas locis supra relatis: Ergo &c.

188. Sextò sequitur electionem bonorum Angelorum non fuisse omnino gratuitam, sed dependentem à praevisione meritum: At hoc repugnat ordini & perfectioni divinae sapientiae & providentiae: Ergo &c. Sequelam Majoris admittit Jansenius lib. 9. de gratia Christi, & manifestè sequitur ex ejus principiis. Minor autem demonstratur à nostris Thomistis in Tractatu de Prædestinatione, hac ratione. Omnis ordinatè appetens, prius intendit finem, quam velit media ad

A illum ordinata: unde cum merita electorum sint media ad finem vitae aeternae conducentia, efficax electio Prædestinatorum ad gratiam, & ad merita discretiva illorum à reprobus, supponit efficacem gloriae intentionem, & ab illa ut à primaradice procedit: juxta illud D. Prosperi 2. de vocat. Gentium cap. 35. *Deus his quos elegit sine meritis, dat unde exornentur ex meritis.*

Denique hæc nova Jansenij sententia, omnia ferè Augustiniana & Thomistica doctrinae principia, in materia de scientia Dei, & modo quo futura contingentia praevidet, funditus evertit, vel ut ejus verbis utar, *inexplicabili confusione perturbat.* Ut enim fusè ostendimus Tractatu præcedenti, D. Augustinus & S. Thomas clarissimè docent, Deum nihil cognoscere extra seipsum, sed omnia videre in seipso tanquam in causa, & medio prius cognito. Scientiam visionis, ut habet adjunctum decretum, esse causam rerum, illamque quantum ad veritatem & certitudinem, non mensurari à rebus, sed esse illarum regulam & mensuram. Deum res futuras, in sua prædestinatione seu decreto cognoscere, ac proinde in illo non dari præscientiam futurorum à decreto independentem, eoque anteriorem, quæ à Recentioribus *scientia media* appellatur. Hæc autem cum doctrina Jansenij non posse coherere, manifestum est: seclusis enim à statu innocentiae decretis & auxiliis efficacibus, in quibus actuum liberorum Adami & Angelorum præscientia fundetur, necessariò pro tali statu admitti debet in Deo scientia media, quæ dirigat illum in suis decretis indifferentibus, & exploret futurum consensum voluntatis creatae, & affirmari Deum cognoscere res immediate in seipsis, & in veritate objectiva quam habent ex vi contradictionis, vel ex suppositione eventus futuri. Item scientia Dei non debet poni ut causa rerum, sed potius ut ab illis, quantum ad veritatem & certitudinem, regulata & mensurata. Unde Jansenius, & alij Recentiores, qui divinatorum decretorum & auxiliorum efficaciam, ad statum naturae lapsae coarctant, *levè à manu dispergunt lapides nivi Augustiniani, quos dexterà componunt*, inquit Thomas Anglus opusculo supra citato, hypocolo 6.

C Cogitent saltem (subdit idem Auctor) magna illa Aquilini Doctoris dogmata: Deum scilicet non videre nisi opera sua. Res esse quia Deus cognoscit: non è contra Deum cognoscere, quia res sunt. Deum facere futura, ea prædestinando, & prædestinatione suà cuncta præcise, & applicent præsentis quaestioni. Statuamus Adamum v. g. tentationi superiorem evasisse, vidisset ne victoriam Deus, quia futura erat, vel quia videndo & prædestinando eam fecisset? Si hoc dicis, clarissimè gratiam voluntatis dominatricem laudas. Si illud, quis locus regulae Augustinianae superest? cum post effectum illud Augustini: nihil Deum videre nisi opera sua, Prædestinatione suà cuncta cognoscere, & facere futura, ea prædestinando: subjungendum sit, juxta Jansenij principia, excepta liberè determinatione voluntatis Adami & Angelorum. Quis non videt, si unum excipitur, omnia simul exceptioni patere, quæ à libertate pendent sive hominum sive Angelorum?

189. Certè mirum est, quòd Jansenius qui bellum infensissimum indixit Molinismo in statu naturae lapsae, ei postea tot & tanta trophaea erigat in statu innocentiae, illudque cum tanto divinae gratiae dispendio, novà suà opinione stabilire conetur, omniaque Moliniana doctrinae principia quæ

confutaverat, postea approbet & amplectatur.

Non minus etiam stupendum est, quod Recentiores aliqui hunc Authorem, *Divina gratia vindicem*, & acerrimum Pelagij hostem nuncupent: vix enim ullus est, qui gratiam depresso magis, qui Pelagij errores altiùs extulerit. Dei quidem gratiam regnare in hoc orbe & dominari putat; at cælum, & paradysum terrestrem, ejus imperio ditionique subtrahit. Homines lapsos à Pelagiano errore longissimè abducit, at eisdem Cœlites & Primos Parentes implicat; dum gratiæ efficacis necessitatem & causalitatem, ad statum innocentie hominum & Angelorum non esse extendendam existimat. Et certè nonne ille insigniter Pelagianizat, qui Apostolo querenti, *Quis te discernit? Quid habes quod non accepisti?* Respondet: *Ego me ipsum discerno. Ego merita habeo quæ non accepi?* At in opinione Jansenij, nemo est Angelorum qui non ita respondeat, nemo qui sibi meritum non arroget, nemo qui se non à Deo, sed à seipso discretum non gloriatur. Idem est de primis parentibus, cum Jansenius libro de gratia primi hominis cap. 7. asserat, *Omnia opera, adeoque & ipsam fidem & dilectionem Dei, ab Adamo potuisse per arbitrii libertatem fieri sic, ut ea non donaret ei gratia Dei.*

§. VI.

Convelluntur præcipua fundamenta Jansenij.

191. **O**bjicit in primis Jansenius celebre Augustini testimonium, desumptum ex libro de correptione & gratia cap. 11. & 12. ubi S. Doctor distinguit duplex adjutorium: alterum quod vocat *Adjutorium sine quo*; alterum quod appellat, *Adjutorium quo*; & docet primum concessum fuisse Adamo in statu innocentie, non verò secundum, quod Sanctis & Prædestinatis, in statu naturæ lapsæ, & per gratiam reparatæ conferatur: Sed adjutorium *sine quo* est auxilium sufficiens, adjutorium verò *quo* est auxilium efficax: Ergo ex Augustino non fuit datum Adamo in statu innocentie auxilium de se efficax, sed tantum auxilium sufficiens, subditum ejus libero arbitrio, quantum ad efficaciam & usum, subindeque decreta & auxilia efficaciam, ad statum innocentie Angelorum & hominum extendenda non sunt, sed ad statum naturæ lapsæ coarctanda.

192. Hoc est præcipuum Jansenij fundamentum, quod facile convelli potest, & mens Augustini aperiri, si duo illa capita libri de correptione & gratia attentè perlegantur. Ibidem enim Augustinus non distinguit universaliter omnem gratiam collatam Adamo in statu innocentie, à gratia Christi Salvatoris, per hoc quod prima fuerit adjutorium sine quo, sive sufficiens, & secunda adjutorium quo, sive efficax. Sed solum gratiam collatam Adamo ad perseverandum in innocentia, à gratia quæ datur sanctis & electis in statu naturæ lapsæ, ad perseverandum usque in finem, quæ donum perseverantiæ finalis appellatur. Ita enim clarè se explicat S. Doctor ibidem cap. 12. ubi postquam duplex illud Adjutorij genus exposuit, subdit: *Primo itaque homini, qui in eo bono quo factus fuerat rectus, acceperat posse non peccare, posse ipsum bonum non deserere, datum est adjutorium perseverantiæ: non quo fieret ut perseverare non posset, sed sine quo liberum arbitrium perseverare non posset. Nunc verò sanctis in regnum Dei per gratiam Dei prædestinatis, non tantum tale adjutorium perseverantiæ datur, sed tale ut eis perse-*

Tom. I,

A *verantia ipsa donetur: non solum ut sine isto dono perseverantes esse non possint, verum etiam ut per hoc donum non nisi perseverantes sint.* Et cap. 6. libri de dono perseverantiæ, quem Augustinus scripsit, ut litteris Prosperi & Hilarij responderet; & mentem suam circa ea quæ in libro de correptione & gratia docuerat, magis aperiret, & declararet, redarguit quosdam fratres, qui in alienum sensum ejus doctrinam detorquebant, & ait: *Sed isti quid dicant parùm diligenter attendunt. De ista enim perseverantia loquimur quæ perseveratur usque in finem; si autem non est perseveratum usque in finem, non est data.* In eodem sensu intelligit & explicat Augustinum D. Thomas 1. 2. quæst. 109. art. 10. ad 3. ubi ait: *Ad tertium dicendum, quod sicut Augustinus dicit in libro de correptione & gratia: homo in primo statu accepit donum, per quod perseverare posset; non autem accepit ut perseveraret. Nunc autem per gratiam Christi, multi accipiunt & donum gratiæ quo perseverare possunt, & ulterius eis datur quod perseverent. Et sic donum Christi est majus, quàm delictum Adæ &c.*

193. Ex quibus patet, Jansenium in hac questione longissimè ab Augustini mente & sensibus aberrasse. Nam quod Augustinus dicit de auxilio collato Adamo ad perseverandum in statu innocentie (quod utique non fuit efficax, sed tantum sufficiens, ut infelix eventus satis ostendit) ad omnia auxilia gratiæ extendit, & infert nulla in eo felicissimo statu, Angelis, & primis Parentibus fuisse concessa auxilia efficaciam, sed tantum purè sufficientiam, subdita libero arbitrio, quantum ad efficaciam & usum: quod tamen, ut supra ostendimus, ab Augustini mente & principiis remotissimum est. Cum S. Doctor locis supra relatis asserat, bonam voluntatem per quam Angeli per amorem Creatori adhaeserunt, fuisse *opus Dei*, eamque nisi operante *adjutorio Creatoris* habere potuisse. Bonos Angelos, ut ad beatitudinem pervenirent, fuisse *magis adjutos*, quàm malos, qui ab ea defecerunt. Discretionem bonorum & malorum Angelorum, fuisse à *gratia, & à Deo*, non verò à natura, & à libero arbitrio. Bonos Angelos ne caderent fuisse à Deo *per gratiam solidatos*, & plura alia quæ §. 1. latè exposuimus, & quæ efficaciam & operationem divinæ gratiæ in Angelis & primis Parentibus aperte declarat.

194. Hallucinatur etiam Jansenius, cum discretum illud gratiæ Adami, à gratia medicinali Christi Salvatoris, dicit esse veluti basim & fundamentum totius Augustinianæ doctrinæ, ac totius ædificij gratiæ, quod Sanctus Doctor adversus Pelagianos extruxit; & quasi clavim sine qua mysteriorum gratiæ intelligentia aperiri & referari nequit. Nam cum S. Doctor, viginti annorum spatio, quo adversus Pelagianam hæresim decertavit, differentiam illam nusquam expresserit, vel indicaverit, sed eam tantum post debellatam & prostratam Pelagianam hæresim insinuaverit in libro de correptione & gratia, quem adversus aliquas Pelagianorum reliquias conscripsit: si illa esset basis & fundamentum totius ædificij gratiæ, & clavim quæ mysteriorum ejus intelligentia referatur, sequeretur Augustinum in aliis qui istum præcessere libris, ædificium pensile molitum esse, nulli fundamento astructum; & toto viginti annorum spatio, quo adversus Pelagianos de gratia decertavit, ejus ignorasse mysteria; quippe cum adhuc clavim illam autream & regiam

O O ij

non invenisset, quâ patet aditus ad palatium gratiæ, & mysteriorum ejus intelligentia aperitur. Imò quod absurdus est, sequeretur totam Augustini adversus Pelagianos doctrinam, esse periculosam, confusam, & profus inextricabilem; cum ipse Jansenius asserat, discrimen illud gratiæ medicinalis à gratia sanitatis, esse veluti filum Ariadneum, quo nisi quis regatur, tota ejus doctrina merus labyrinthus est.

195. Objicit secundò Jansenius: Augustinus cap. 11. & 12. de correptione & gratia docet Adamum voluntate & libero arbitrio in veritate stetit; potuisse permanere in justitia, si voluisset; ut vellet perseverare, Deum in ejus reliquisse arbitrio, & similia quæ necessitatem gratiæ efficacis in statu innocentie videntur excludere: Ergo S. Doctor existimat Adamum in statu illo florentissimo non eguisse gratiæ efficaci ad rectè operandum, & perseverandum in bono, sed tantum sufficienti, subditâ ejus libero arbitrio, quantum ad efficaciam & usum.

196. Sed nego Consequentiam: Si enim hic discursus valeret, sequeretur Augustinum exclusisse necessitatem gratiæ efficacis, nedum à statu innocentie, sed etiam à statu naturæ lapsæ, quod non admittit Jansenius. Sequela probatur: Nam S. Doctor loquens de hominibus in statu naturæ lapsæ, eundem loquendi modum usurpat: ait enim in libro ad Simplicianum, quòd si Esau voluisset, & cucurrisset &c. Et in libro de Genesi dicit quòd omnes possunt implere præcepta, si velint. Unde sicut Augustinus per hæc verba non intendit excludere necessitatem gratiæ efficacis à statu naturæ lapsæ, sed tantum explicare determinationem & consensum liberi arbitrij, sub motione & applicatione Dei ad volendum & operandum se determinantis, ut fatetur Jansenius, & aperte declarat ipsemet Augustinus in libro retractationum cap. 10. his verbis: Quando dixi in libro de Genesi: divinum lumen pascit pura corda eorum qui ab amore visibilibus se ad ejus implenda præcepta convertunt, quòd omnes possunt, si velint; non existiment Pelagiani, secundum eos esse dictum: verum enim est hoc posse si velint, sed preparatur voluntas à Domino. Ita similiter, quando ait in libro de corrept. & gratia, Adamum voluntate & libero arbitrio in veritate stetit, potuisse permanere in justitia, si voluisset &c. non existiment Janseniani secundum eos esse dictum, verum enim est hoc potuisse Adamum, si voluisset, sed preparatur voluntas à Domino: id est per hoc non intendit S. Doctor excludere necessitatem gratiæ efficacis, sed solum declarare facilitatem rectè operandi & perseverandi in bono, quam Adamus in felicissimo illo statu habebat à dono justitiæ originalis, quæ cum perfecte subjeceret mentem Deo, & appetitum inferiorem superiori, difficultates omnes ad rectè operandum submovebat. Unde Augustinus cap. 11. ejusdem libri: Ille non opus habebat eo adjutorio quòd implorant Sancti cum dicunt: video aliam legem in membris meis, repugnantem legi mentis mee, &c. quoniam in eis caro concupiscit adversus spiritum, & spiritus adversus carnem, atque in tali certamine laborantes ac periclitantes, dari sibi pugnandi, vincendique virtutem per Christi gratiam postulant. Ille vero nullâ tali rixâ, à seipso adversus seipsum tentans atque turbatus, in illo beatitudinis loco, suâ secum pace fruebatur: proinde eisi non interim letiore, nunc veruntamen potentiori gratiâ indigent isti &c. Et Prosper lib. 3. de vita

A contemplat. cap. 1. Adamo, inquit, nihil aliud fuit non peccare, quam non velle: nobis autem irreprehensibiliter vivere velle non sufficit, nisi ipsum velle nostrum quòd languida possibilitate deficit, divina virtus adjuverit. Quia illum ad non peccandum, etiam juvare poterat adhuc sana natura; jam nos impedit vitiata; & illum peccare fecit sola peccandi voluntas, nos etiam plerumque cogit peccati jam facta necessitas. Ex quibus constat, quòd eatenus dicitur in libero arbitrio Adamo relicto esse ut perseveraret, si vellet, non autem in nobis; quia nullam infirmitatem voluntatis vel mentis incurrerat, nullam inferioris appetitus repugnantiam sentiebat, & nullam difficultatem in agendo patiebatur, quæ per gratiam sanativam sive medicinalem vinci deberet; eam autem infirmitatem, repugnantiam, & difficultatem, propter statum naturæ jam corruptæ sentimus; ideoque gratiâ sanativâ sive medicinali ad eandem vincendam indigemus.

In hoc sensu interpretatur Augustinum S. Thomas, fidelissimus ejus Discipulus 2. 2. quæst. 137. art. 4. ad 2. ubi hæc scribit: Dicit Augustinus in libro de correptione & gratia, quòd primo homini datum est, non ut perseveraret, sed ut perseverare posset per liberum arbitrium: quia nulla corruptio tunc erat qua perseverandi difficultatem præberet.

Estius etiam in Augustini doctrina veritatissimo, eodem modo hunc locum intelligit & exponit in 1. dist. 41. §. 14. Ac subdit: Sanè nisi hæc à Sancto Thoma insinuatam intelligentiam verborum Augustini recipiamus, difficillimum erit, ac ne possibile quidem, Augustinum sibi conciliare: id est ostendere quemadmodum ea quæ objecta sunt, non contrariantur iis quæ prius ex eodem Augustino fuerunt allata. Et infra. Quòd si nihilominus adhuc contendat aliquis, Augustini verba quæ objecta sunt, huc insecti non posse, puerque cum revera alterius esse sententia: tunc respondebimus, ea quæ de adjutorio primi hominis & Angelorum, obscurius, & ut videtur extra auctoritatem scripturæ, ab illo disputata sunt, ad hoc ut ex ea comparatione, gratia nostra per Christum reparations magis emineret, non debere præjudicare doctrinæ quæ apud alios Patres, ipsaque D. Thomam, in hujusmodi rebus exactissimum doctorem, expressior reperitur: maxime propter rationes in eam partem gravissimas, & ut nobis videtur insolubiles, & clarè in scriptura fundatas.

Objicies tertio: Quoties D. Augustinus investigat causam necessitatis gratiæ efficacis, non aliam assignat, quam ægritudinem naturæ, & vulnus læsæ voluntatis, & nusquam recurrit ad indifferentiam liberi arbitrij, vel ad generalem dependentiam & subordinationem ad primum motorem: Ergo cum in statu innocentie nullum esset vulnus, nec corruptio naturæ, nulla in eo erat necessitas gratiæ efficacis.

197. Respondeo primò, negando Antecedens, ut enim §. 2. ostendimus, D. Augustinus variis in locis ibidem relatis, docet Deum inclinare corda hominum ad actus etiam ordinis naturalis, & operari in nobis, non solum bonas voluntates quæ pertinent ad justificationem & salutem, sed etiam eas quæ conservant sæculi creaturam, & quæ ad vitam civilem & politicam spectant; ac proinde refert necessitatem decretorum & auxiliorum efficacium, ad indifferentiam voluntatis creatæ, & ad generalem subordinationem & dependentiam à primo motore. Unde in Enchiridio cap. 31. & lib. 1. ad Simplicianum quæst. 2.

probat quod si Deus simultaneè tantum cum voluntate concurreret, nec illam ad agendum præpararet & applicaret: quemadmodum dicitur ab Apostolo, *non est hominis volentis & currentis, sed Dei miserentis*: ita etiam dici posset: non est Dei miserentis, sed hominis volentis atque currentis. Locum integrum Augustini supra retulimus.

Art. 2.
§. 2.
200.

Respondeo secundò, quod quando D. Augustinus refert necessitatem gratiæ efficacis ad infirmitatem & corruptionem naturæ, & vulnus læsæ voluntatis, non assignat causam totalem & adæquatam illius, sed tantum causam inadæquatam, & magis congruam statui naturæ lapsæ in quo versamur. Intendit enim demonstrare contra Pelagianos, negantes peccatum originale ab Adamo in posteros per seminalem propagationem transfusum, naturam hominis esse vitiatam, depravatam, & vulneratam per peccatum Adami, ac proinde ad volendum & operandum bonum supernaturale, indigere gratiâ Christi Salvatoris, quarens medicinalis est & sanativa. Non excludit tamen alia duo capita ex quibus gratiæ necessitas derivatur, nempe disproportionem potentiæ naturalis ad actus & objecta supernaturalia, & generalem subordinationem & dependentiam à Deo ut primo motore, quæ non solum habet locum in ordine naturali, & in statu naturæ lapsæ; sed etiam in ordine supernaturali, & in statu integritatis & innocentie.

201.

Dices, Si in utroque statu prævia motio & gratia efficacis ad rectè operandum requiratur, nullum erit discrimen inter gratiam hominis stantis, & hominis lapsi: Sed hoc dici nequit, cum Augustinus variis in locis distinguat gratiam sanitatis collatam Adamo in statu innocentie, à gratia medicinali quæ nobis ex meritis Christi conferitur: Ergo nec illud.

Respondeo negando sequelam Majoris, licet enim homo tam in statu innocentie, quam in statu naturæ lapsæ, gratiâ & motione efficaci ad actu agendum indigeat; plura tamen inter gratiam Adamo collatam, & eam quæ nobis tribuitur, reperiuntur discrimina. Nam prima fuit data ex liberalitate conditoris, secunda nobis conceditur ex meritis Christi Salvatoris. Illa erat gratia sanitatis, ista medicinalis dicitur. Illa necessaria fuit solum ex duplici capite, nimirum ex disproportionatione actus & objecti supernaturalis supra potentias naturales animæ, & ex generali subordinatione causæ secundæ ad primam: ista insuper ex corruptione naturæ, & vulnere læsæ voluntatis requiritur. Illa movens & applicans, ista sanans & roborans dici potest. Illa summam facilitatem bene agendi & in bono perseverandi præstabat, ista verò non tollit omnem difficultatem ad bonum, nec inclinationem ad malum, cum solum sanet hominem, quantum ad mentem, & in eo relinquat corruptionem, quantum ad carnem. Denique auxilium sufficiens quod iustis in statu naturæ lapsæ tribuitur, à gratia sanctificante & virtutibus infusus, iuxta probabilioris sententiam, distinguitur: quia cum in iustis remaneat corruptio & infectio, quantum ad carnem, cum ignorantia obscuritate in intellectu, ad tantæ infirmitatis sustentationem, opus habent adhuc alio auxilio sanante naturam, & præbente majores & efficaciores vires: adjutorium verò sine quo Adamo collatum, per quod poterat permanere in bona voluntate, si voluisset, non fuit aliud quam donum justitiæ originalis, seu gratia habitualis, ut

Tom. I.

A partem superiorem subiciebat Deo, appetitum rationi, & præter sanctitatem animæ, placorem inducebat in partem inferiorem. Ita docent Soto libro 1. de natura & gratia cap. 5. Curiel 1. 2. qu. 109. art. 1. ad 2. Driedo libro de concordia liberi arbitrij & prædestinatione parte 2. cap. 3. & colligitur ex Augustino de corrupt. & gratia cap. 12. sic dicente: *Primo itaque homini qui in eo bono quo factus fuerat rectus, acceperat posse non peccare, posse non mori, ipsum bonum non deserere, datum est adjutorium perseverantiæ, non quo fieret ut perseveraret, sed sine quo liberum arbitrium perseverare non posset.* Ubi disertè asserit, quod Adam per illud bonum quo factus fuerat rectus (quod utique est donum integritatis & justitiæ originalis) acceperat posse non peccare, seu in bono perseverare. Unde idem S. Doctor de illo adjutorio nunquam dicit, quod Adam ei dissentire vel obtemperare posset, sed passim ait, *illud adjutorium fuisse tale in quo permaneret, si vellet, aut quo desereret, si vellet*: quæ locutiones non nisi in justitiâ originalem, & gratiam sanctificantem, Adamo in creatione collatam, quadrare possunt.

B

Ex dictis hæcenus in hujus celeberrimæ difficultatis resolutione, præter plura quæ elici inde possunt, constare puto, D. Thomam meliùs ac felicitiùs Augustini mentem assecutum & interpretatum fuisse Janseniò, subindeque nimis anxie religiosos esse, & vano timore percelli, seu infelici scrupulo harere aliquos, qui cum se D. Thomæ Discipulos jactent, hujus S. Doctoris sententiæ & interpretationi subijci renuunt, quasi piaculum, aut apertam calumniam existimantes, suspicari Jansenium, hac in parte, à legitima S. Augustini mente & interpretatione aberrasse.

202.

C

*****

DISPUTATIO VI.

De amore Dei, & aliis divini voluntatis affectibus.

Ad quest. 20. D. Thomæ.

D

Postquam Angelicus Doctor questione 19. de divina voluntate per duodecim articulos fusè disseruit, quæstione sequenti agit de ejus affectibus, & specialiter de amore, qui est primus voluntatis motus, à quo cæteri omnes oriuntur. Eidem ordini & methodo inhærentes, postquam ea quæ ad existentiam, quidditatem, objectum, libertatem, efficaciam, aliasque divini voluntatis prerogativas & perfectiones attinent, disputationibus præcedentibus fusè expendimus, de amore Dei, & aliis affectibus ad illam pertinentibus, pauca in hac disputatione dicemus,

E

ARTICVLVS PRIMVS.

An Deo cum proprietate competat amor, & non solum gaudium suæ bonitatis?

§. I.

Proponitur ratio dubitandi cujusdam Recentioris, & conclusio affirmativa statuitur.

Ratio dubitandi pro parte negativa est, quia amor est medius inter desiderium & gaudium, sive delectationem: quatenus gaudium est de bono præsentis seu possessio, desiderium de bono absenti, possibili tamen haberi: amor verò est

o o o iij